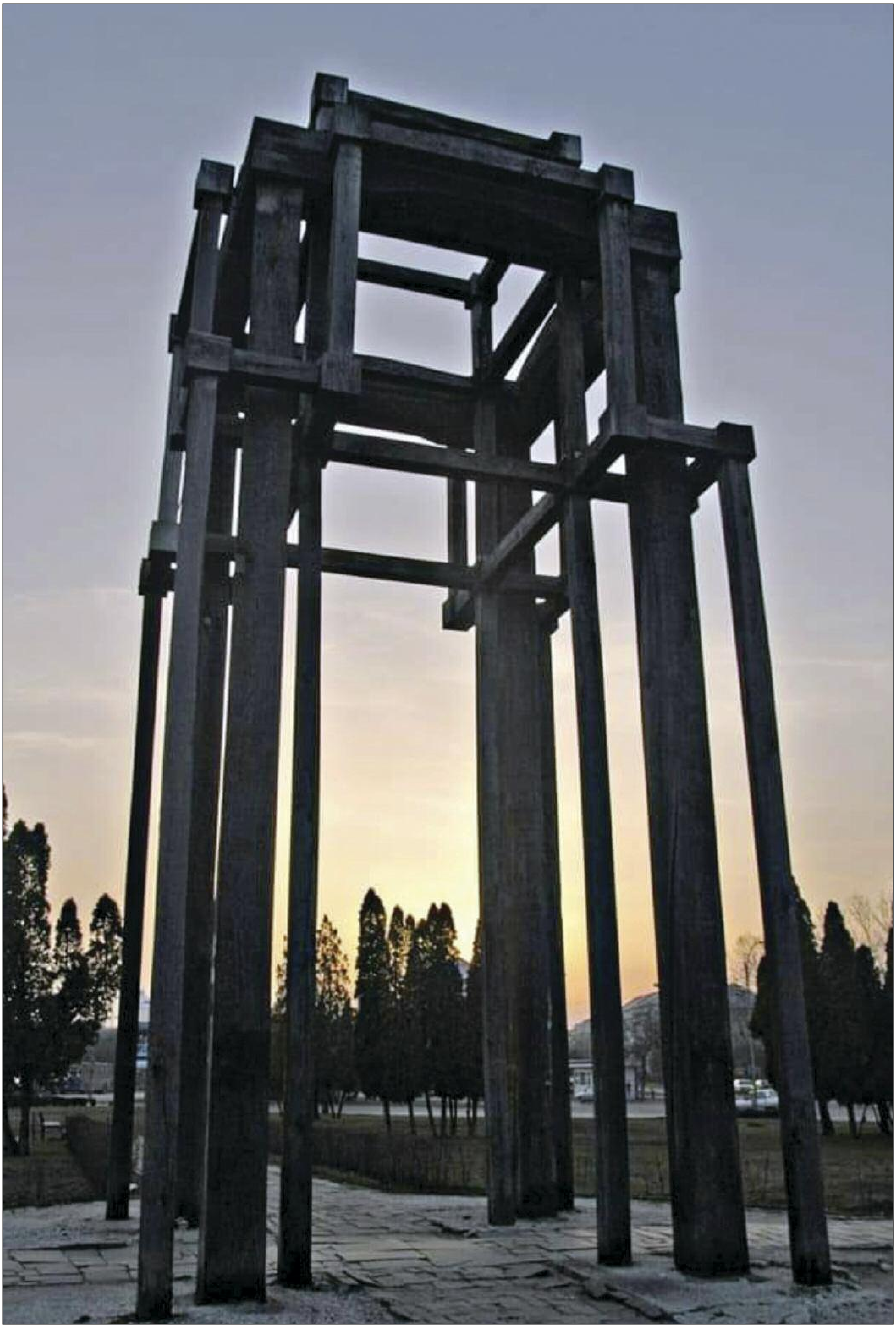
Editori:
Consiliul Local Pitești
Primăria Municipiului Pitești
Centrul Cultural Pitești

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

ARGEȘ

Revistă de cultură fondată în 1966 ● Serie nouă
■ Anul XXIII (LVII) ■ Nr. 5 (491) ■ Mai 2023 ■ 5 lei ■

IOAN MARCHIȘ - *Arc solar*

Ninel Ganea

Confuzia dintre liberali și comuniști

E greu ca liberalii să fie depășiți de cineva când vine vorba de credulitate. Asta desigur dacă nu presupunem că în multe cazuri liberalismul nu este pentru mulți doar o mască foarte convenabilă din depozitul de simulacre ale nihilismului modern.

În „Catehismul unui Revoluționar”, un manual de bază al teroristului și conspiratorului modern, Serghei Neceaev alcătuiește o ierarhie a oamenilor care trebuie eliminați pentru ca revoluția nihilistă să triumfe. Asemenea unui contabil conștiincios și prăfuit, el dictează: „se va stabili o listă cu aceste persoane după gradul în care pot fi dăunătoare succesului cauzei revoluționare, pentru ca aceia care poartă primele numere să piară înaintea celorlalți.”

După ce enumără primele trei categorii („oameni fermi și inteligenți”, „oameni lăsați în pace provizoriu, pentru ca seria lor de acte feroce să provoace revolta poporului”, „brute plasate în poziții înalte, și personalități care, grație situației lor, beneficiază de bogăție, de relații puternice, de influența și de putere”), Neceaev îi condamnă la moarte pe „oamenii de stat ambițioși și **liberalii de orice nuanță**. (s.n.)”

Deși nu oferă un motiv explicit, precizările sale relevă suficient de limpede ce credea despre liberali. „Este îngăduit a conspira în compania și potrivit programului lor, făcându-i să creadă că li te supui orbește, în vreme ce în realitate ți-i aservești, despuindu-i de secrete, compromițându-i definitiv, pentru a le tăia în final retragerea și a semăna dezordinea în Stat prin intermediul lor.”

Cu alte cuvinte, liberalii erau utili, chiar foarte utili în conspirații, în munca de destabilizare și demoralizare socială, naivi, creduli și numai buni de folosit pentru obiective nihiliste. Odată încheiată misiunea de demantelare, cu precădere morală, a societății, liberalii nu mai serveau niciunui scop, drept pentru care puteau să fie scoși de pe scena istoriei fără menajamente și scrupule. Ceea ce s-a și întâmplat în Rusia.

Tehnica de cooptare a liberalilor în organizații subversive comuniste nu era doar o găselniță personală a lui Neceaev sau o recomandare pentru viitor, ci se inspira dintr-o experiență istorică și din trăsăturile generale ale omului politic liberal.

Dostoievski în „Demonii” dă cel puțin două exemple de personaje fictive care colaborează deschis cu revoluționarii din mândrie și din frica de a nu fi considerați în urma vremurilor, oameni convinși indubitabil că ei sunt cei care îi manipulează și manevrează pe nihiliști, și nu invers. Dacă avem în vedere că unul dintre personaje îl reprezintă (caricatural, acid și nedrept într-o bună măsură, totuși plauzibil) pe Turgheniev, dacă ne gândim la temenelele indirecte ale scriitorului în fața revoluționarilor nihiliști, în romane ca „Desțelenire” și „Rudin”, directe în alte locuri, precum și faima sa incontestabilă până astăzi de liberal generos într-o lume care se poziționa pe extreme, mariajul dintre liberali și nihiliști, bazat pe interesul celor din urmă și naivitatea, ca să folosim un eufemism, primilor începe să devină convingător.

Nu doar în Rusia avea loc această colaborare și confuzie între presupuși liberali și comuniști fanatici.

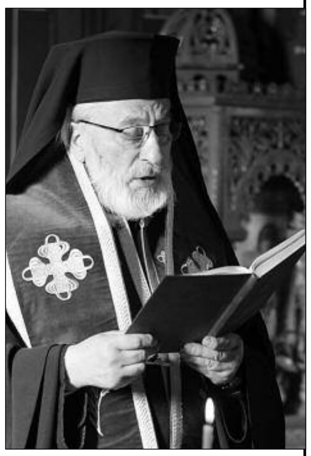
Thomas Jefferson, Părintele Fondator prin excelență al Statelor Unite, îl descria astfel într-o epistolă pe Adam Weishaupt, fondatorul Ordinului Iluminaților, o societate secretă comunistă, care pleda pentru abolirea proprietății private, a familiei, a bisericii și a tronului prin orice mijloace: „Weishaupt îmi pare a fi un filantrop entuziast. Este printre cei care cred în perfectibilitatea neîntreruptă a omului. Consideră că omul va reuși odată cu trecerea timpului să devină atât de perfect încât va putea să se guverneze singur în orice situație și să nu facă niciun rău, să facă tot binele posibil și să nu dea niciun prilej statului de a-și exersa puterile asupra sa, ceea ce bineînțeles face guvernul inutil (...) Intenția sa a fost pur și simplu de a restabili religia naturală și de a disemina lumina moralității sale, pentru a ne învăța să ne guvernăm singuri. Propovăduiește iubirea de dumnezeu (sic!) și iubirea aproapelui, iar prin deprinderea inocenței în comportament, se așteaptă ca oamenii să ajungă în starea lor naturală de libertate și egalitate.”

E greu ca liberalii să fie depășiți de cineva când vine vorba de credulitate. Asta desigur dacă nu presupunem că în multe cazuri liberalismul nu este pentru mulți doar o mască foarte convenabilă din depozitul de simulacre ale nihilismului modern.

Ideea atragerii liberalilor în orbita conspiratorial-comunistă apare prima oară explicit la veritabilul papă al mișcărilor politice oculte din secolului XIX: Filippo Buonarroti. Principala sa organizație „Sublime Maitre Pairfaits”, copiată ca structură aproape la virgulă din Ordinul Iluminatilor, era ierarhizată pe trei cercuri concentrice. Pe cel mai dinafară cerc erau situați liberalii deoarece la fel ca și radicalii doreau schimbări fundamentale, în special votul universal și adoptarea unor instituții populare. De asemenea, erau utili în propagandă și agitație revoluționară. Pe cercul al doilea erau plasați democrații puri. În Areopag, adică în cercul intim al puterii, acolo unde erau cunoscute adevăratele scopuri, obiective și metode ale organizației, se găseau comuniștii nihiliști, cum erau Bunorroti sau Weishaupt.

Lista legăturilor ideologice aparent nenaturale ar putea fi continuată cu ușurință. Suficient să ne gândim doar la renumele liberal al revoluțiilor de la 1848. Însă cum nu ne-am propus și nici nu avem compentențe pentru a fi exhaustivi, ne vom mulțumi în final să remarcăm în favoarea liberalilor că au fost și cel mai probabil vor fi în permanență destul de departe de sursa răului. Ceea ce nu înseamnă neapărat că nu vor contribui și ei, după puteri și nevoi, la răspândirea lui.

Calinic Argeșeanul

Din frumusețea lumii văzute

Un giuvaer de mare preț

Când cuprindem cu privirea, cu inima și sufletul, frumusețea lumii văzute, parcă totul se transformă într-un cântec ce nu se mai termină!

Rămânem descumpăniți și dezamăgiți, ba uneori și disperați în fața stării de decădere în care unii dintre noi, din nefericire, nu găsim soluția care să ducă la tămăduirea relelor care ne împresoară fără alegere.

Când se îngâna ziua cu noaptea, privirea mi se ridica pe trupul bisericii noi care îmbrăca haină de hermină, cu turlele ridicate-n lumina stelelor ca lumânările-n priveghere. Luceafărul lăcrima dinspre răsărit, iar luna veselă apărea de după vârful muntelui, învăluind în lumină lină poiana unde, printre brazi, se ivea schitul țesut în zare cu fir de borangic.

Grea este această lucrare în viața noastră de zi cu zi! O mărturisim răspicat: fiecare dintre noi are de luptat cu sine pentru a întroniza Lumina, adică pe Hristos în inimă și a alunga gheața întunericului.

M-a uimit ceea ce a zidit Dumnezeu la întemeierea Universului, pământul pe care ne-a croit, firul de iarbă și cea mai mică ființă, celula. M-a uimit regnul mineral, vegetal, animal și uman, deopotrivă; toate în acea înlănțuire perfect simfonică, pe care o deslușește o inimă plină de iubire și respect, pentru ziditorul a toate cele care se văd și a celor care nu se văd.

Învățăm în fiecare zi, din cartea larg deschisă a naturii, urzite cu înțelepciune de Bunul Dumnezeu, că în lumea terestră, în adâncul mărilor și înaltul cerurilor, natura stă ca un giuvaer de mare preț. Această frumusețe a lumii văzute, în freamăt și mișcare necontenită, ne îmbie pe fiecare, în parfum de iasomie, să ne bucurăm de bogăția darurilor dumnezeiești pe care să le prețuim din toată inima.

M-am convins în decursul vremii că diavolul lucrează în special cu cei ignoranți, proști, răi și orgolioși.

Mintea trebuie sfințită, altfel inteligența care izvorăște din minte nu folosește la nimic.

Comunicarea dintre noi este ultrarapidă. Mijloacele tehnice ne ajută. Problema principală este disponibilitatea noastră spre comunicare.

Spre seara adâncă ne-au dus picioarele pe coasta abruptă de unde vedeam satul. Era înveșmântat în pădurile care coboară până sub streașina caselor, de pe hornurile cărora iese fumul ce se înalță spre ceruri ca tămâia din cădelnițele de argint.

În zori, pe la orele patru, păsări dolofane încep să cânte, una câte una, chemându-se-n glas de cor. Mierle și ciocârlii adunate pe o sârmă, vrăbii și cintezoi își dau binețe-n limba lor. Văzduhul freamătă de cântec, iar norii, ca prosoapele de borangic, trec molcom deasupra firii.

Gheorghe Grigurcu

„Abilitatea lucrurilor”

■ Acel clocot aproape abstract, aproape duios în pofida unor note înalte, a unei încordate așteptări care se substituie lumii: poezia.

■ Ironia: un regret nemărturisit, tradus în caricatură.

■ Privești cerul unei amiezi de august. Troiene de zăpadă ale Neantului stau pacifice în fața ta, aidoma norilor care câteva clipe par imobile.

■ „Dostoievski a fost ultimul care a întrezărit cunoașterea lui Adam dinainte de păcat. El n-a reușit, însă, decât să ne dea un gust voluptuos pentru păcatele acestei lumi. În zadar am încerca să facem din Dostoievski un sfânt. Dar n-am reuși. Dar nu văd nici un sfânt care n-ar fi mândru să-i dezlege curelele încălțămintei” (Cioran).

■ Scriptor. Oricât ar măsura misterul pe care se întâmplă a-l avea în față, rămâne un alt mister în spatele acestuia, discret până la inaparență. Un mister care s-ar putea să facă parte din făptura sa cum un organ intern, pe care, trăind, nu-l percepe.

■ Există o limpezime mentală și una somatică. Deseori dimineața le întrunește.

■ Scriptor. Atenția acordată detaliului poate fi un indiciu de noblețe. Detaliul cum un ornament calin al spiritului.

■ Un vis care se impune nu datorită șansei sale de transpunere în real, ci iluziei pe care o conține.

■ „Sterilitatea, stare naturală a poetului (în toate genurile). De ce? – dacă nu ar fi așa, găselnița (*la trouvaille*) nu ar avea nici o valoare. Sterilitatea depinde de condițiile impuse. Steril înseamnă: *fie* a produce puțin, *fie* a produce foarte rar – Raritatea intrând în definiția produsului. Foarte mică șansă. Hugo este productiv; Mallarmé e steril – Dar dacă tot ce a scris Hugo i-ar fi venit în minte lui Mallarmé acesta ar fi respins 85%. Iar restul nu ar fi putut fi publicat singur. Această sterilitate nu este neproductivitate, ci neacceptare. Ea nu este decât exterioară, căci, interior, Mallarmé a avut tot atâtea idei, imagini, cuvinte ca și celălalt, dar mult mai multe scrupule” (Valéry).

■ Pedanteria care pândește inocentele trăiri comune pentru a se depune asupra lor cum un zaț de cafea.

■ „Dacă ai de ales între două rele, s-ar prea putea să alegi involuntar un al treilea rău, nebănuit” (dintr-un film).

■ De la o vârstă nu mai poți ajunge moralmente decât, cu puține excepții, în ipostazele lăuntrice prin care ai mai trecut. Noutatea ți se refuză. În unele cazuri ea nu e decât o aparență ingenuu insidioasă a trecutului.

■ „Mai mult decât ecumenismul, *reemergența Bisericilor nedespărțite*. Printre mase vag creștine, relativiste, și nuclee dure, militante, preocupate înainte de toate de afirmații identitare, un curent de bărbați și femei atașați în același timp și de profunzime și de deschidere. (...) Astăzi presimțirea unui *Kairos*, a unei mutații profunde a creștinismului, a unui sfârșit care se deschide spre un început, a unei morți care ajunge la înviere. Adevărata separare nu mai intervine acum între confesiuni, ci în interiorul fiecărei confesiuni, între cei care se agață de trecutul creștinătății, de identitatea lor gândită în opoziție cu celălalt, și cei care se deschid spre minunatul *Kairos* al unei reemergențe creatoare a Bisericii nedespărțite” (Olivier Clément).

■ Lucruri pe care le aștepți sperând ca, la rândul lor, să te aștepte pe tine. Dar ele au și plecat.

■ A fi matur, adică a nu mai recepta variantele eului propriu prin intermediul cărora ființa se poate recunoaște pe sine. A te fixa la o unică postură standard. Maturitatea în sine: o cedare subiacentă a ființei care, complexată fiind, devine prezumțioasă.

■ „Iarna e primăvara întârziată a vieții” (dintr-un film).

■ O zi cum un sertar gol în care ești tentat a pune lucruri inutile.

■ „Tragicul simplității constă în faptul că ea nu e decât uitare. Și totuși cât de așezată, de suverană, de stabilă pare ea aici. De ce să tulbur oglinda inocentă a acestor ape, aceste suflete ce se complac în banalitatea lor? Oare ei nu bănuiesc niciodată nimic? Sau poate, doar, când iubirea le provoacă o febră ușoară – acea săptămână din tinerețea lor când au crezut a ghici în jur lucruri mărețe și generoase (...) Însă această muzică vulgară, prin nu știu ce noroc, scoate acorduri ce-mi oferă o liniște adevărată: deja mă-nstrăinez de ei – de tine, o, bucurie de a trăi! Totul în jurul meu devine iarăși sărac, trecător, evaziv. Totul începe iar să însemne absență” (Denis de Rougemont).

■ Moment negru. Indispoziția în fața oricărui început, a oricărui moment nou al zilelor tot mai anoste (torpoare, lehamite, chiar iritare), precum o umilă consimțire în avans a sfârșitului.

■ Ignoranți ce suntem! Poate că moartea se învață cum o disciplină. A.E.: „Predată de la catedre celeste sau... dar nu mai continui”.

■ Poet sau artist plastic fiind, se cuvine să recunoști duioșiile materiei.

■ „Cercetătorii au declarat dispărut în China dugongul, un mamifer înrudit cu lamantinul – despre care se spune că ar fi inspirat poveștile antice despre sirene. Doar trei persoane intervievate din comunitățile de coastă din China au raportat că au văzut dugongul în ultimii cinci ani. Cunoscut ca fiind cel mai blând gigant al oceanului, comportamentul lent și relaxat al dugongului l-a făcut probabil vulnerabil la pescuitul excesiv și la accidentele maritime. Semn clar că și prea multă blândețe strică” (*Dilema veche*, 2022).

■ Lirism? Nu există unul autentic în care să nu apară fie și un modest procent al lipsei de speranță.

■ Oboseala e uneori aparentă aidoma ceții matinale ce pare a anunța o zi mohorâtă, pe care însă curând o risipește soarele. La amiază și mai cu seamă după, remontat, nici nu ți-o mai amintești. Să fi fost o ispită fără vlagă, o măruntă demonie cu reflex meteorologic?

■ „Maeștrii spirituali care sunt analfabeți (însuși Mohamed, patriarhul *zen* Huneng și, mai aproape de zilele noastre, marele mistic Ramakrishna). Acest fapt reprezintă, evident, contrariul ignoranței: el simbolizează percepția intuitivă imediată a Realităților divine, eliberarea de servituțile literalității și ale formei” (Jean Chevalier, Alain Gheerbrant).

■ Senectute. Uneori te temi de Celălalt, alteori de tine însuți.

■ A. E.: „Frivolitatea senectuții. De câte ori nu se străduiește a răspunde adagiului *carpe diem*?”.

■ Ingratitudinea până și a unui vis tardiv.

■ Politică. X face binele, de nevoie.

■ „La solicitarea mea, studenții Literelor ieșene mi-au transmis electronic câteva dintre prescurtările folosite de ei (și se știe deja că marile jurnale și campusurile studențești se numără printre cei mai eficienți factori de schimbare lingvistică): *plicti(sitor), dimi(neața), sec(undă), fac(ultate), uni(versitate), sal(ut), inte(resant), frigi(der), cașca(val)*. Au precizat apoi că, din mesajele lor, nu lipsesc *ms* (mersi) *cp* (cu plăcere) *npc* (n-ai pentru ce), *bv* (bravo), *imd* (imediat), *ptr* (pentru), *csf* (ce să faci), *ncsf* (n-ai ce să faci), *vr* (vrei/vreau), *tb* (trebuie), *scz* (scuze), *np* (nici o problemă), *app* (apropo), *OD* (O, Doamne), *nmc* (nimic), *tn* (tine), *mn* (mine), *altcv* (altceva), *acm* (acum), *trz* (târziu), *lsm* (lasă-mă), *cf*(ce faci), *bn* (bine), *f* (foarte), *de* (de ce), *cv* (ceva), *nb* (noapte bună), *sal* (salut), *vb* (vorbim), *lma* (la mulți ani). O studentă mi-a furnizat o propoziție întreagă, pentru context: *Ai nev d cv d la maga?* – «Ai nevoie de ceva de la magazin?» – ” (Laura Carmen Cuțitaru, în *Dilema veche*, 2022).

■ Încrederea mai puternică decât iubirea? O sugestie în bula socializării: „Nu vreau să fiu iubit, vreau să fiu crezut” (Jean Cocteau).

■ Invidia: o admirație toxică.

■ Fărâmele încă jubilante ale unui extaz.

■ „Iubirea, strict vorbind (ca atare, doar iubirea, nu starea totală a persoanei care iubește), este pură activitate sentimentală, îndrumată către un obiect care poate fi orice, persoană sau lucru. Ca activitate «sentimentală», ea rămâne, pe de o parte, separată de toate funcțiile intelectuale – percepția, atenția, gândirea, memoria, imaginația –; pe de altă parte, de dorință, cu care e deseori confundată. Dorești, când ți-e sete, un pahar de apă, fără să-l iubești însă. Din iubire se nasc, fără doar și poate, dorințe, dar iubirea însăși nu e dorință. Dorim fericire patriei și dorim să trăim în ea «pentru că» o iubim. Iubirea noastră e anterioară acestor dorințe, care se nasc din ea ca planta din sământă” (Ortega y Gasset).

■ Senzualitate dorlotându-se în spațiul afectului care o adoră, ignorându-l.

■ Abilitatea lucrurilor de-a se ascunde unele de altele.

■ S-a observat mereu. O persoană care ajunge la conducere își dă în vileag adevărata față. E ca un pom de gustul real al fructelor căruia ți-ai putea da seama abia când s-au copt, dar care prea adesea rămân verzi.

■ „Aici zace Rafael, de care natura se temea atunci când era în viață, iar când el a murit, a vrut să moară și ea” (Pietro Bembo, epitaf în latină pe mormântul lui Rafael Sanzio).

■ A.E.: „Un autor care ți se pare că te imită nu-ți poate da impresia că te persiflează? Nenorocul său sau al tău?”.

■ „În toate împrejurările greșeala este să crezi că poți face o acțiune, poți lua o atitudine și atât. (Greșeala celor care spun: «suntem muncitori, avari dacă trebuie, până la 30 de ani, și pe urmă ne vom bucura de viață». La 30 de ani vor avea deprinderea avariției și a robotelii și nu se vor bucura deloc de viață. Acelora care spun: «Cu un singur delict voi fi fericit toată viața». Vor săvârși delicte și vor trăi gata oricând să mai facă și altul ca să-l ascundă pe primul.) Ceea ce se face se va mai face, *ba chiar era făcut într-un trecut îndepărtat*. (...) Spaima vieții noastre este acest făgaș pe care hotărârile noastre ni-l pun sub roți. (Adevărul este că înainte chiar de a ne decide urmam direcția.)” (Cesare Pavese).

■ O lacrimă cum o sământă transparentă a duhului, care ar putea rodi undeva, cândva.

■ Visul lipit de somn cum timbrul pe un plic fără adresă.

■ Colecționar pasionat de amintiri, aidoma unui numismat sau filatelist.

■ „Fălcile domoale ale țăranului. Când mănâncă, pare că se gândește” (Jules Renard).

■ „Viața. Nu-mi displac plăcerile vieții. Nu sunt nici melancolic, nici depresiv. Iar depresionist – nici atât. Adevărul e că, pe cât trece timpul, pe atât viața cu bucuriile ei, cu satisfacțiile ei cotidiene, cu întâlnirile pe care le prilejuiește, nu mă mai interesează decât în măsura în care se rezolvă sau e capabilă să se rezolve (nu neapărat deîndată, ci poate cândva, sub o formă sau alta, sub chipul unui roman sau al unui film, sau al acestui mare fals roman care este jurnalul pe care îl țin de 30 de ani încoace și pe care sper să-l pot desăvârși) printr-o soluție exprimată în cuvinte – niciodată, spunea Althusser, nu părăsești gândirea ca să întâlnești realitatea; odată pornit pe calea conceptului de câine, nu vei întâlni nicicând drăgălașul animal alcătuit din carne, oase și lătrături despre care Spinoza mai nota și că a încetat definitiv să muște; ei bine, în acest stadiu mă aflu” (Bernard-Henri Lévy).

■ Retractilități, ezitări, dubii, stângăcii pe care nu le-ai avut în anii tineri, chiar în momentele așa-zicând sensibile, dar pe care azi, îți vine greu să le mai eviți. O inadaptare progresivă, o involuție? Sau o reacție vindicativă a maturității pe care ființa ta n-a acceptat-o?

■ Efemerul poate dobândi credit doar simulând paciența eternității.

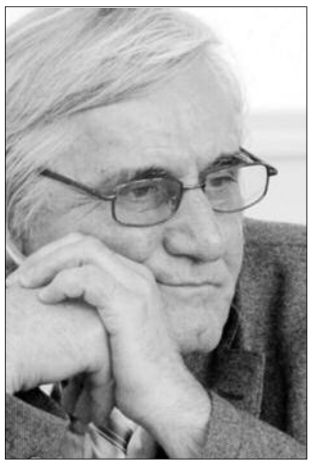
■ Durități moi, dulciuri amare, țipete discrete, motive preferate ale unei scriituri intime care, în fața contrastelor, optează pentru sine.

■ Amintirea: o metaforă a timpului.

A fi matur, adică a nu mai recepta variantele eului propriu prin intermediul cărora ființa se poate recunoaște pe sine. A te fixa la o unică postură standard. Maturitatea în sine: o cedare subiacentă a ființei care, complexată fiind, devine prezumțioasă.

jurnal de idei

Nicolae Oprea

Rememorări

Postumele lui V. Voiculescu (II) Proza „gândirii magice”

Printr-un miracol – ce ţine de procesul inefabil al creaţiei artistice ca atare – Vasile Voiculescu găseşte în sine, la senectute, forţa de a trece printr- un nou început literar. Cred că momentul de explozie al creaţiei în proză – şi al elaborării *Ultimelor sonete...* – a fost provocat de aderarea, în anii imediat postbelici, la gruparea spirituală a *Rugului Aprins* de la Mănăstirea Antim.

studii

În anii ‘30 ai veacului trecut, poetul Voiculescu avea să publice, surprinzător, o serie de povestiri – în *Gândirea* ortodoxistă, mai ales – cu subiecte religioase (*Lupta cu îngerul, Buna Vestire, Sacul de cartofi* ş.a.), în proiecţie complementară faţă de „lirica veche” din *Poeme cu îngeri.* Fără să depăşească normativele tradiţionaliste, prozele acestei vârste se remarcă prin forţa de evocare şi de reinterpretare a miturilor şi eroilor din *Vechiul Testament* în formula parabolei sau a construcţiei alegorice. În 1932, prozatorul chiar întocmise sumarul unei culegeri tematice, intitulată *Toiagul amintirilor*, rămasă multă vreme în manuscris. Miraculosul biblic din parabole (ceva mai târzii) precum *Schitul de ceară* sau *Ciorbă de bolovan* anunţă, însă, o nouă orientare tematică şi stilistică, prefigurând conturul universului magic din povestirile concepute la maturitate deplină, după şaizeci de ani (între 1947- 1958). Atunci când V. Voiculescu face pasul decisiv, în sfera artisticităţii, de la sacrul religios de factură populară la magia de aceeaşi factură.

Nu încape îndoială că prozele cele mai valoroase ale lui V. Voiculescu sunt acelea marcate de o *gândire magică* ordonatoare. *Pescarul Amin*, *Lostriţa*, *Ultimul Berevoi*, *Sezon mort*, *Iubire magică*, *În mijlocul lupilor*, *Lacul rău*, *Schimnicul*, *Căprioara din vis* ş.a. sunt creaţii care se întemeiază pe reconstrucţia imaginarului magic, efectuată de autor, fără ostentaţie, printr-o raportare discretă la mentalitatea scientistă modernă; de obicei, apelând la modalitatea punerii *în ramă* a povestirii cu substrat magic. Tema centrală a acestor povestiri nu este „moartea lumii magice”, cum s-a afirmat cu obstinaţie în recepţia critică, ci, dimpotrivă, revelarea rezistenţei „ideii magicului”, sau persistenţa magiei – fie şi în forme desuete, localizată în oaze de cultură arhaică – în structura societăţii moderne. În fapt, Voiculescu iniţiază, în prozele amintite (şi în alte câteva de factură apropiată) un proces de *re-magizare* a literaturii prin întoarcere către origini. Cred că prozele sale aşa-zise *fantastice* ar trebui mai degrabă denumite proze *ale magismului*; o categorie, e drept, nevalidată conceptual.

Nu ştim în ce măsură V. Voiculescu a cunoscut filosofia lui Lucian Blaga, din pricina zgârceniei sale în a face confesiuni despre procesul de creaţie. E posibil să nu fi citit *Despre gândirea magică*, chiar dacă cei doi mari scriitori s-au întâlnit adesea în paginile *Gândirii* prietenului său Nichifor Crainic şi ale altor reviste interbelice. Dar structura ideatică a pieselor de rezistenţă din proza voiculesciană este, în multe puncte, interferentă cu originala concepţie filosofică a autorului *Trilogiei valorilor*. Rezumând, pe urmele lui Blaga, să spunem că ideea magicului reprezintă o tentativă a spiritului uman de transpunere în orizontul misterului tocmai pentru a-l revela. Ea este o idee misterioasă în sine, atât prin „cumul de paradoxii şi iraţionalitate”, cât şi prin absenţa unor figuri plastice accesibile imaginaţiei. Nu are nici „configuraţia vizionară” a mitului, dar prin această deficienţă ideea magicului contribuie la fixarea, consolidarea şi menţinerea orizontului misterului ca semi-revelare. Spre deosebire de gândirea mitică, înţeleasă ca revelare *împlinită* a misterului, gândirea magică reprezintă o „semirevelare stereotipă a misterului existenţei”. *Ideea magicului include şi conştiinţa misterului* – subliniază Blaga, spre a conchide mai încolo: „ideea magicului nu va putea să fie niciodată izgonită din conştiinţa umană, iar dacă ar fi izgonită de aici e sigur că ideea magicului va continua să palpite în subconştientul uman, înrâurind de acolo orientarea în cosmos şi cele mai ales simţăminte ale noastre”.(Cf. *Gândirea magică şi religia, Opere*, vol.10)

Adeziunea lui V. Voiculescu la concepţia blagiană este implicită, prin substanţa prozei sale impregnată de magism. Parafrazându-l pe filosof, aş spune că, prin adoptarea *magicului* ca instrument artistic, V. Voiculescu ocupă în fond un punct de vedere transcendent „faţă de lucrurile văzute şi simţite”.

Vladimir Streinu, prefaţatorul ediţiei princeps din proza scurtă voiculesciană, are meritul de a fi remarcat primul faptul că „mai toată proza” lui V. Voiculescu este învăluită într-o „atmosferă magică”, văzând în câteva dintre povestiri „scurte basme” aparente *ale vrăjii*. Dar criticul de formaţie maioresciană comite, inexplicabil, eroarea de a confunda opiniile personajelor episodice din rama povestirilor cu însăşi concepţia autorului. Or, autorul *Iubirii magice* procedează, firesc, în opera sa narativă ca un constructor de universuri imaginare. Şi pentru prima dată în proza românească, el recreează, prin forţa limbajului adecvat şi ştiinţa dozării efectelor epice, *universul magic* sau, mai bine zis, un univers marcat de credinţe şi practici magice. Contemporanul lui Mircea Eliade - şi el interesat de atributele misterului magic, dar din altă zonă geografică -, reactualizează, în fond, teza universalităţii fenomenelor magice. În termeni de antropologie culturală, se poate spune că prozatorul nutreşte convingerea că magicul este un element constitutiv al conştiinţei umane şi, în acelaşi timp, o sursă culturală. „Magia trebuie privită ca un pas important în dezvoltarea conştiinţei umane” – subliniază un specialist în domeniu, Ernest Cassirer (în *Eseu despre om*, 1994)

În stil original, Voiculescu exploatează, în ficţiune, decalajul cultural, înregistrat în cadrul oricărei societăţi umane în devenire, dintre zonele moderne ale acesteia, expresie a urbanităţii mobile, şi zonele tradiţional-arhaice, rurale, ca expresie a unui imobilism socio-cultural. Pentru că există o discrepanţă inevitabilă de civilizaţie şi gândire între ceea ce, în alţi termeni mai adecvaţi, aş denumi *centru* şi *periferie*. Nu întâmplător eroii-povestitori ai prozei lui V. Voiculescu descind, de obicei, din metropola bucureşteană într-un spaţiu izolat, dominat de arhaitatea legendară. Ei părăsesc centrul urban, de cele mai multe ori constrângător şi generator de *spleen*, pentru a trece frontiera unei regiuni, văzută ca *terra incognita* învăluită în taină şi supunându-se altor legi decât cele instituţionale. *Întâmplarea revelatoare*, trăită intens, este rezultatul incursiunii citadinului în satul arhaic, cătărat în vârful muntelui sau pierdut în labirintul pădurii. În satul acesta, situat la periferia lumii moderne, s-a instituit odinioară un cod simbolic, care s-a păstrat intact indiferent de meandrele istoriei. Simptomatic, diferenţa dintre centru şi periferie corespunde distincţiei dintre gândirea ştiinţifică, bazată preponderent pe experienţa raţională, şi *gândirea magică*, întemeiată pe experienţa misterului revelat prin practici magice.

Universul magic voiculescian este localizat semnificativ în asemenea focare de civilizaţie arhaică; mai cu seamă, de civilizaţie cinegetică. Sunt topos-uri unde cele mai vechi ocupaţii ale omului – *vânătoarea* şi *pescuitul* – conservând legăturile ancestrale dintre fiinţa umană şi natură, mai sunt încă vitale. Iar sentimentul reverberator, producător de revelaţii, învăluit în mister, este *iubirea*. Un sentiment care poate fi armonizator, întreţinând ordinea cosmică prin trainice legături cu ordinea Naturii, sau, dimpotrivă, disturbator, intrat sub influenţe malefice care produc haosul, prin trăiri magice împinse uneori înspre denaturarea erosului pur. Cu bună-ştiinţă, cele mai complexe personaje voiculesciene provin din breasla vânătorilor. Întrucât vânătoarea este la fel de străveche ca şi magia, îndeplinind un rol istoric în cunoaşterea şi transformarea lumii. Este şi cea mai durabilă „profesiune”, fiindcă vânătorul profesionist supravieţuieşte dispariţiei civilizaţiei cinegetice. Pentru vânătorul voiculescian – incluzând aici şi *vânătorii de peşti*, astfel fiind numiţi de prozator pescarii din *Lostriţa* – esenţială este nu uciderea animalului (peştelui), ci *căutarea*, ca formă spirituală, cu semnificaţii magice. Vânătoarea înseamnă, de asemenea, *magie*, aşa cum apare în Egiptul antic: „Orice vânat, cu pene, păr sau solzi, este închinat puterilor răufăcătoare: barbari, demoni, vrăjitori, ucigaşi ai sufletelor răposate, duşmani publici sau privaţi, declaraţi sau virtuali, pe care gestul tăcut al vânătorii îi vrăjeşte...” (Cf. Victor Kernbach, *Dicţionar de mitologie generală*). În chip semnificativ, aşadar, pentru eroii exponenţiali ai lui Voiculescu, vânătoarea se transformă din formă războinică, de dobândire a condiţiei eroice, într-o modalitate a *căutării* şi urmăririi spirituale. Aşa cum este căutarea/ urmărirea căprioarei în nuvela *Căprioara din vis*; căutarea cocoşului de munte – în *Misiune de încredere*, şi a lupilor, în proza *În mijlocul lupilor*; sau căutarea morunului – în *Pescarul Amin* şi a lostriţei – în *Lostriţa*.

În cartea mea din 2002, *Magicul în proza lui V. Voiculescu*, pe atari considerente referenţiale, am clasificat povestirile subordonate tematic ideii magicului în trei categorii definitorii. Categoria *vânătorii magice* include povestirile: *În mijlocul lupilor*, *Ultimul Berevoi*, *Misiune de încredere*, *Schimnicul*, *Căprioara din vis* şi *Revolta dobitoacelor*. Pentru *iubirea magică* definitorii sunt: *Sezon mort*, *Iubire magică*, *Lobocoagularea prefrontală* şi *Sakuntala*. Iar pentru *pescuitul magic* ilustrative sunt: *Lostriţa*, *Pescarul Amin* şi *Lacul rău*. Acestea sunt, de altfel, piesele de rezistenţă ale prozei voiculesciene (mai puţin *Sakuntala*) – exceptând romanul de altă factură *Zahei Orbul*, publicat tot în postumitate, în 1970. Unele povestiri ori nuvele migrează tematic dintr-o categorie în alta, precum *Lostriţa* şi *Căprioara din vis*, încadrabile şi în *Iubirea magică*. La care se adaugă povestirile uşor schematice, „satelite”, din unghi estetic şi sub aspectul magismului încorporat: *Lipitoarea*, *Taina gorunului*, *Şarpele Aliodor*, *Vaca blestemată*, *Viscolul* şi *Amintiri despre pescuit*.

În proza voiculesciană – cu vânători şi pescari magici – se suprapun simbolic două straturi ale naraţiunii, echivalentul a două lumi paralele. Prin corespondenţă, aşadar, acţiunea narativă are efectiv *doi timpi*, care se situează, de fapt, pe liziera atemporalităţii, graţie comprimării sau pulverizării cronologice. De altfel, nu există nici o datare exactă a evenimentelor în textura povestirilor. Dar se pot distinge cu siguranţă două momente narative: momentul autorului narator şi momentul *locutorului* (sau al povestitorului). Pe când autorul narator se plasează în lumea modernă, autorul discursului intră şi se integrează în lumea arhaică, a magiei şi eresurilor. Dar relaţia dintre cei doi naratori fictivi este una de reciprocitate sau, oricum, de acceptare tacită a realităţii fiecăruia. Dacă autorul discursului se identifică treptat cu lumea puterilor magice, nu acelaşi lucru se poate afirma despre autorul povestitor în raport cu prezentul lumii concrete. Din auditoriul anonim şi amorf se recrutează *omul care nu crede* în existenţa universului magic. Faţă de atare categorie *se detaşează* povestitorul; cum se întrevede, de pildă, din atitudinea acestuia în povestirea *Sezon mort*. Nu doar timpul, ci şi *spaţiul* îndeplineşte, la Voiculescu, funcţie simbolică. Povestitorii virtuali se întrunesc îndeobşte în perimetrul stabil şi închis al unei case, dar autorul discursului care se desprinde dintre ei devine prizonierul voluntar al spaţiului labirintic – *labirintul pădurii* sau *al apei*. Tocmai această nedeterminare temporală şi spaţială sugerează coexistenţa, *în simultaneitate*, a celor două lumi. Asimilând antiteza blagiană dintre orizontul concret şi *orizontul misterului*, aş spune că povestitorii potenţiali ce alcătuiesc auditoriul se plasează în “orizontul limitat” al omului modern pozitivist. Iar autorul efectiv al discursului narativ trăieşte în *orizontul magic*; cel puţin provizoriu, atâta vreme cât durează *întâmplarea revelatoare*. Explicit, naratorii prezumtivi (dar inactivi în act), superlucizi şi sceptici, îmbrăţişează concepţia scientistă, demistificatoare. Implicit, locutorul (povestitorul

(continuare în p. 6)

Octavian Soviany

Istoria literaturii

Mitropolitul Antim

Antim Ivireanu a fost ultima mare personalitate a vieţii şi literaturii religioase din timpul „micii Renaşteri".

Despre copilăria şi adolescenţa lui nu se cunosc multe detalii. Era de origine georgiană (iviriană), s-a născut probabil pe la 1650, a fost luat în robie în tinereţe de turci în împrejurări necunoscute, apoi (nu se ştiu alte amănunte) este eliberat, trăieşte probabil o vreme la Constantinopol, se face cunoscut pentru înzestrările sale artistice (caligrafie, pictură, sculptură în lemn, broderie), iar prin 1690 este adus în Muntenia de Constantin Brâncoveanu şi însărcinat cu conducerea tipografiei de la Bucureşti a domnitorului . Învaţă româneşte şi slavoneşte, se călugăreşte la mănăstirea Snagov, devine egumenul acesteia şi instalează acolo o tiparniţă unde imprimă cărţi greceşti, dar şi româneşti. În 1705 este ales episcop de Râmnic, continuâdu-şi aici activitatea de tipograf. În 1709 este ridicat la demnitatea de mitropolit; ceremonia investiturii are loc la 22 februarie, în prezenţa patriarhului de la Constantinopol şi a domnitorului Constantin Brâncoveanu şi a fost descrisă într-un text cu culoare de epocă de cronicarul Radu Popescu. La sfârşitul acestei ceremonii, Antim a ţinut o cuvântare care s-a păstrat până în zilele noastre şi care impresionează prin smerenie şi cucernicie, prin credinţa că toate se fac după voia lui Dumnezeu: „N-au căutat Dumnezeu la micşorarea şi netrebnicia mea, nu s-au uitat la sărăcia şi străinătatea mea, n-au socotit prostia şi neştiinţa mea, ci au căutat la bogăţia şi noianul învăţăturii sale; şi au acoperit (...) toate spurcăciunile şi fărădelegile mele, cari sunt mult mai multe decât perii capului meu şi decât nisipul mării şi m-au înălţat, nevrednic fiind, la această stepănă (treaptă –n. n.) şi mare vrednicie a arhiereii, şi m-au trimes la dumneavoastră să vă fiu păstor, părinte sufletesc, rugător către Dumnezeu pentru sănătătatea şi spăşenia dumneavoastră şi a cinstitelor caselor dumneavoastră, dând purtătoriu de grije la cele ce ar fi spre folosul mântuinţei şi să vă fiu de mângâiere la scârbele robiei cei vavilonești a lumii aceştia."

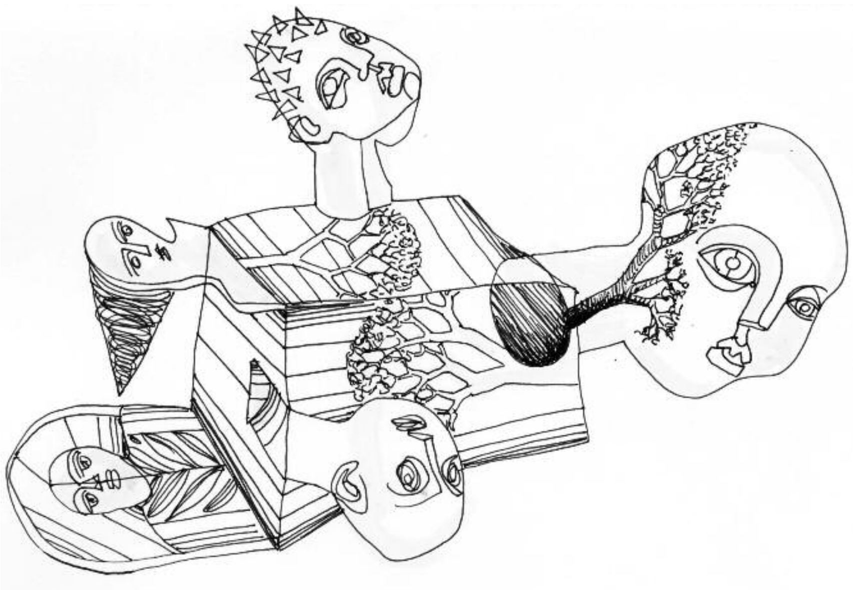
Antim şi-a continuat activitatea tipografică şi după ce a ocupat scaunul mitropoliei, desfăşurând în paralel o prodigioasă activitate de predicator şi dând strălucire stilului oratoric religios. E şi perioada în care ctitoreşte mănăstirea care îi poartă numele.

Prin 1713 relaţiile sale cu Constantin Brâncoveanu devin însă încordate. În timp ce domnitorul, potrivit politicii sale alunecoase dar până la un moment dat eficiente, tatona în direcţia relaţiilor cu statele creştine, dar evita să se declare făţiş împotriva turcilor (un război ruso-turc era în curs de desăşurare), Antim e adeptul poziţiei declarat anti-otomane şi al unei alianţe cu Rusia. Primise chiar (pe canale oculte) din partea ruşilor proiectul unui tratat de alianţă pe care i-l înfăţişează lui Brâncoveanu, Acesta, considerând că mitropolitul şi-a depăşit atribuţiile şi s-a amestecat în chestiuni ce privesc în exclusivitate puterea domnească, îi cere în cele din urmă să se retragă din funcţie, ameninţându-l că în caz de refuz va fi îndepărtat din biserică de patriarhul Constantinopolului. Antim renunţă la scaunul mitropolitan de bună voie, dar îi înmânează lui Brâncoveanu mai multe scrisori de dezvinovăţire, este iertat în cele din urmă şi îşi reia funcţia de cap al bisericii din Muntenia.

Situaţia lui se înrăutăţeşte însă din nou după căderea lui Brâncoveanu, în timpul domniei lui Nicolae Mavrocordat. Temându-se de un atac al austriecilor (chemaţi de boierii munteni refugiaţi în Transilvania, care nu agreau noua domnie), acesta se retrage spre Giurgiu cu oamenii lui, aşteptând ajutor de la turci.

Iniţial, Antim îl însoţeşte, apoi îl părăseşte pe domnitor şi se întoarce la Bucureşti, susţinând că nu-şi poate abandona credincioşii în împrejurări atât de dramatice. Dar Mavrocordat îşi redobândeşte tronul, boierii necredincioşi îşi plătesc trădarea cu sânge, iar Antim (cunoscut pentru vederile lui antiotomane) este şi el arestat, îşi pierde funcţia, iar în cele din urmă este catehirisit şi condamnat la captivitate pe viaţă într-o mănăstire din Sinai. Sub paza unei escorte turceşti e trecut peste Dunăre, dus până la Galiopi, pe malul râului Dulcia, unde turcii îl ucid şi aruncă trupul în rîu. Se întâmpla în septembrie 1716.

Principala operă a lui Antim Ivireanu o constituie *Didahiile* (predicile). Elaborate de un scriitor bisericesc care stăpâneşte la perfecţie arta oratoriei şi aparţinând unui ierarh al bisericii care înţelege perfect rolul ce-i revine în educarea credincioşilor pentru a căror stare morală se simte răspunzător, aceste predici nu se pierd în teologhiseli inutile şi oricum greu accesibile unui public neinstruit, cuprind numeroase recomandări de viaţă şi se înverşunează împotriva proastelor năravuri ale contemporanilor săi, configurând – indirect - un interesant tablou de moravuri al societăţii româneşti din epoca lui Constantin Brâncovenu şi schiţând totodată (considera Călinescu) câteva caractere. Este înfierat bunăoară obiceiul românilor de a înjura: „Ce neam – îşi pune el întrebarea – înjură ca nici de lege, de cruce, de cuminecătură, de morţi, de pomene, de lumânare, de mormânt, de suflet, de colivă, de prescuri, de ispovedanie, de botez, de cununie şi de toate tainele sfintei biserici?" Nu le cruţă nici pe jupânesele epocii care „în zile de sărbătoare se gătesc cu haine bogate şi juvaeruri scumpe, cu salbe de monede de diferite mărimi, până la valoarea de zece galbeni una." Sunt deplânse zăbava îndelungată prin cârciumi, toleranţa exagerată şi nepriceperea preoţilor de a-şi păstori credincioşii, dar cu aceeaşi severitate este criticat şi fariseismul, limitarea vieţii religioase la practici devenite automatisme: „Ce folos a fi galben şi ofilit de post, iar de pismă şi de ură a fi prins? Ce folos este a nu bea vin şi a fi beat de vinul mâniei? Ce folos

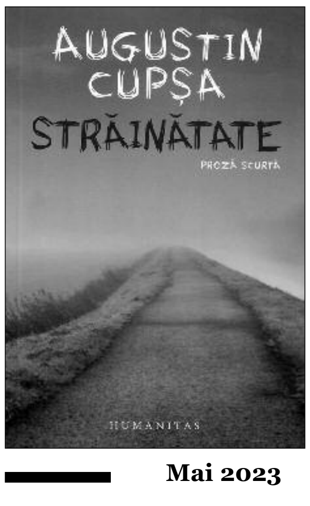

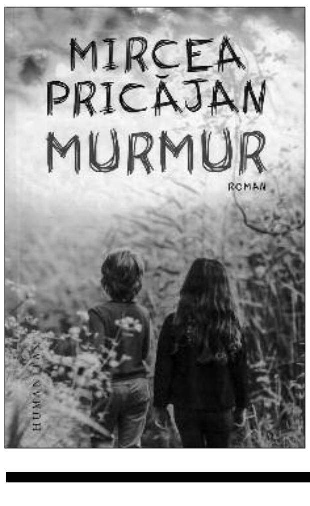
este a nu mânca carne şi cu hule a rupe carnea fraţilor noştri?"

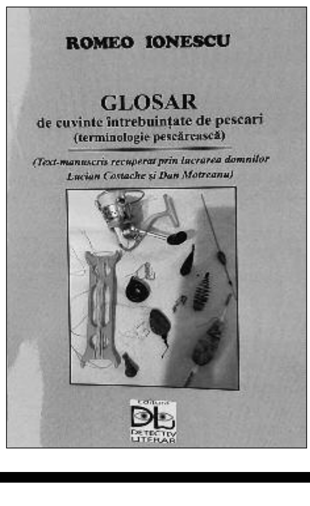
Dar predicile lui Antim nu sunt simple lecţii de morală; pentru a atinge coardele cele mai sensibile din sufletele ascultătorilor săi, el apelează la mijloacele unei oratorii foarte elaborate şi capabile să fie persuasivă în cel mai înalt grad. În timp ce *Cazania* lui Varlaam interesează în primul rând istoria noastră culturală, *Didahiile* se apropie mult mai mult de literatură şi au calităţi artistice de neignorat. Ivireanu dovedeşte prin ele că nu cunoştea doar arta picturii, a sculpturii în lemn, a caligrafiei şi broderiei, ci o stăpânea şi pe cea a cuvântului şi era prin natura lui un „artist". G. Călinescu constata în această ordine de idei: „Şi predicile lui Antim sunt compilaţii (...) dar naturaleţea frazei, spontaneitatea exordiilor, trecerea firească de la planul material la cel alegoric, familiaritea, indignările, întristările, mustrările, întrebările retorice sunt personale. Antim e un orator excelent şi un stilist desăvârşit, echilibrând cu patos exacta maşinărie a cazaniei." (*Istoria literaturii de la origini până în prezent*) Predicile sale rămân nişte modele clasice ale genului, pe care nu ştiu dacă, în context românesc, le va fi egalat cineva. Şi nu trebuie apoi să uităm nici că ele sunt opera unui georgian, a unui străin a cărui limbă maternă nu era româna, pe care a reuşit s-o înveţe strălucit doar după venirea sa la curtea lui Brâncoveanu.

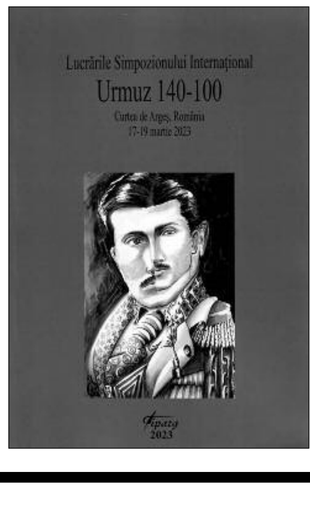
Antim renunţă la scaunul metropolitan de bună voie, dar îi înmânează lui Brâncoveanu mai multe scrisori de dezvinovăţire, este iertat în cele din urmă şi îşi reia funcţia de cap al bisericii din Muntenia.

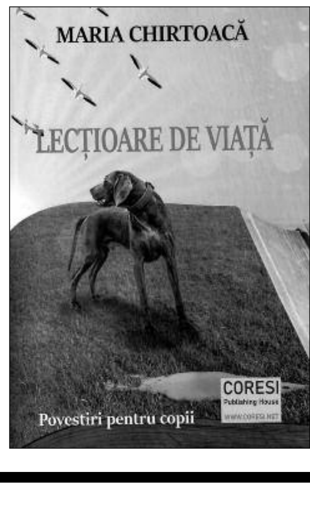
Cărți primite la redacție

poezie

Sorin Lavric

Cronica ideilor

Eonul categoriilor

DRAGOȘ GRUSEA, *Clipă și timp*, București,
Editura *Ideea Europeană*, 2020, 336 pag.

Grusea descrie formele de timp cu ajutorul a trei judecăți: timpul mefistofelic e surprins de „Acum este acum” (judecata permutării), cel faustic de „Acum este atunci” (judecata stră-mutării) și cel arhetipal de „Acum este totdeauna” (judecata trans-mutării).

Unui om normal, aflat în deplin acord cu sine, nu i-ar trece în veci prin cap să facă filosofie. E nevoie de o zdruncinare, de o surpare în urma căreia, scos din armonia complacerii blînde, să intri în pielea unui zărghit cu apucături abstracte. Zărghirea cîntărește cît un salt de la sănătate la boală: în loc să digeri umoarea gîndurilor firești, te răstignești pe crucea contradicțiilor. În plus, după ce ai fost atins de mania conceptelor, o întoarcere la starea dinainte nu mai e posibilă. Pacostea gîndirii abstracte e un morb fără leac. Prins în menghina noțiunilor seci, chircirea pe care o suferi e condiția reflexivității. Întors spre tine ca o filă împăturită, te lovești de propria minte pînă la sațietate morbidă.

Acesta e cazul lui Dragoș Grusea. Rupt de preocupări lumețe, tînărul s-a zăvorît în cușca schemelor speculative, spre a mistui la nesfîrșit tratate, exegeze, scolii. Cînd l-am cunoscut în urmă cu un deceniu, studentul avea înfățișarea unui pilastru famelic, a cărui paloare nu era întrecută decît de fistîceala rustică a celui venit dintr-un ungher de sat. Născut în 1986 la Rupea, o comună din preajma Brașovului, pilastrul rural trăgea după sine neputința de a se adapta la moravurile Bucureștiului, de unde aerul retras cu care lipea zidurile. Părea un învins de povara propriei sfieli, și cine s-ar fi încumetat să-i prezică viitorul, l-ar fi așezat în rîndul perdanților din fașă. Dar atunci s-a petrecut zdruncinarea: Dragoș și-a pierdut armonia cu sine și a alunecat în mania conceptelor. Ce a urmat a fost o asiduă instruire, căreia cei cinci ani petrecuți la Tübingen i-au dat patina cizelată a profesionistului în idealismul german. Astăzi, pe deplin format, Dragoș Grusea e un fin cunoscător al tetradei sfinte: Kant, Schelling, Fichte, Hegel, la erudiția căpătată adăugîndu-se înlesnirile de limbă, deoarece scrie limpede despre distincții fioros de subtile.

Cu ani în urmă, Dragoș Grusea mi-a mărturisit că filosofia i-a distrus viața: l-a rupt de vraja cuvenită vîrstei și l-a împins în copca dureroasă a rumінării lucide. Culmea e că mi-a spus-o cu aerul unui ins ușurat, al cărui suflet scăpase de o povară ingrată, a cărei apăsare amenința să-i înăbușe elanul. Atunci am înțeles că distrugerea de care vorbea fusese o eliberare. Departe de a-l strivi, disciplina conceptelor îl scăpase de pericolul de a-și irosi viața în agitații oarbe. Scutit de amețeala unei tinereți sortite de a se rata în numele senzațiilor tari, tînărul a pășit în empireul abstracțiilor înalte. E drept, și-a plătit îndrăzneala cu ruptura de care vorbeam la început: oricum, dar nu normal, Grusea e atins de sindromul gîndirii abstracte, suferind de pacostea schemelor reci, preschimbate în etalon de măsurare a vieții. El simte că trăiește numai atunci cînd învîrtește antinomii, ceea ce înseamnă că are voce de cap, nu una de piept, dar trecerea anilor îi va îndrepta lacuna. Dar, cu sau fără voce de piept, autorul se va răsuci necontenit în jurul cozii, fără leac împotriva morbului de care suferă, și anume fandacsia cronică de a trece viața prin sita schemelor.

Volumul de față, avîndu-i drept țintă pe Goethe, Nietzsche și Kant, cărora autorul le scoate mațele la propriu, până într-atît de adâncă e analiza pe care le-o face, dovedește o putere a minții care îl apropie de cinul gânditorilor: în cîțiva ani, lepădîndu-se de ticurile exegetice cu care s-a molipsit din lectura comentatorilor, autorul va gîndi pe propriile speze. Tema volumului e veșnica marotă din care filosofii și-au făcut piatră de poticnire: timpul. Luînd viziunea lui Kant drept cheie de interpretare a timpului, Grusea o aplică asupra a două opere: *Faust* de Goethe și *Așa grăit-a Zarathustra* de Nietzsche. Senzația pe care o capeți este că Goethe și Nietzsche sînt măcinați cu ajutorul pietrelor de moară din cele trei *Critici* kantiene. Cei doi sînt laminați pînă cînd gîndurile lor devin foițe subțiri ce se așează docil în tabla categoriilor kantiene.

Autorul distinge trei feluri de timp: timpul banal, „mefistofelic” (fărîmițarea monotonă a clipelor, într-un „acum” evanescent), timpul logic („faustic”, cînd succesiunea clipelor stă pe copca unui „atunci” pe care Kant îl introduce ca formă *a priori* a sensibilității) și timpul sacru („arhetipal”), cînd momentele trecut-prezent-viitor se comprimă brusc în densitatea clipei mistice, a cărei tensiune deschide cîmpul lui „totdeauna”. Cele trei forme de timp se regăsesc atît în *Faust* cît și în *Așa grăit-a Zarathustra*, concluzia fiind că ambele opere s-au ivit din aceeași paradigmă. „Asemenea cărți nu pot fi rezultatul meditației individuale a unui poet, care s-a gîndit la viață și ne-a oferit o *viziune personală* asupra ei. Ele sunt prin excelență o înfruntare de arhei, care pun stăpînire asupra vieții poetului și ulterior asupra întregii epoci istorice.” (p. 33)

Cu alte cuvinte, prin gura lui Goethe și Nietzsche a vorbit aceeași stihie, dar cel care a descris-o cel mai fidel a fost Hegel, dar nu oricum, ci pe urmele lui Kant. Astăzi omenirea se pregătește să schimbe eonul, părăsind paradigma inițiată de Kant, asta însemnînd că tabelul categoriilor kantiene (și implicit al judecăților) e pe ducă. În locul lui va apărea un tabel în stare a oglindi noul eon. Cum va fi acela nu știm încă, dar Grusea îi anticipează ivirea vorbind despre venirea unui zeu sub domnia căruia timpul sacru va fi prezent. Abia atunci timpul omenirii nu-și va mai avea temeiul într-un „trecut postulat” (trecutul logic pe care Kant îl instituie prin noțiunea de *a priori*). Chiar dacă afirmația aduce a profeție bolîndă, volumul lui Grusea e tehnic pînă în măduva oaselor, nici un cearcăn de visăraie tembelă netulburîndu-i paginile. Autorul nu se sfiește să afirme că, dacă astăzi sacrul a dispărut din lumea occidentală, este pentru că omenirea a epuizat schema timpului kantian. Și cum orice categorie e căptușită cu timp, odată cu scăpătarea timpului se stinge valabilitatea categoriilor. E nevoie de un alt tipar al timpului (de un nou tabel al categoriilor de gîndire), pe care Grusea îl vede ivindu-se din timpul arhetipal (sau liturgic), pe care tot Kant îl surprinde prin noțiunea de sublim din *Critica facultății de judecare*: trăirea estetică a sublimului dă naștere timpului sacru pe care Goethe și Nietzsche îl evocă în operele amintite. Același timp sacru îl descrie Tolstoi în *Moartea lui Ivan Ilici* sau Rebreanu în *Pădurea spînzuraților*: Transfigurarea mistică a lui Ivan Ilici coincide cu comprimarea timpului în clipa sacră. „Căuta vechea, obișnuita sa teamă de moarte, și n-o mai găsea, nici moartea nu mai exista, în locul ei lumina. Pentru el toate acestea s-au petrecut într-o clipă și sensul acestei clipe *nu s-a mai schimbat pînă la sfîrșit*.” (p. 316) Aceeași clipă o trăiește Apostol Bologa în romanul lui Rebreanu.

Grusea descrie formele de timp cu ajutorul a trei judecăți: timpul mefistofelic e surprins de „Acum este acum” (judecata permutării), cel faustic de „Acum este atunci”(judecata stră-mutării) și cel arhetipal de „Acum este totdeauna” (judecata trans-mutării). Timpul mefistofelic este șirul clipelor rupte una de alta, ca o destrămare sacadată. Cel faustic e șirul clipelor înnodate prin țărușul aprioric, ca o șenilă compactă, iar cel arhetipal e explozia prezentului în ipostaza de clipă eternă (precum ciuperca atomică). Ideea lui Grusea este că dacă primul timp e steril, cel de-al doilea stă să dispară. Dacă totuși nu va dispărea, elementul sacru nu va mai apărea vreodată. Trebuie să sperăm că un gînditor de geniu, întocmind noua tablă a categoriilor gîndirii, îl va ispiti pe zeu să coboare iarăși printre noi. Spre această țintă au năzuit Goethe și Nietzsche, fără să știe că paradigma în care respirau (timpul kantian al lui „acum este atunci”) nu le îngăduia saltul de la profan la sacru. Erau robii lui Kant fără s-o știe, iar alături de ei toată cultură de pînă acum. Din păcate, eonul și-a epuizat resursele, de aceea se impune o „ieșire din timpul” kantian, o „ab-cronie”, un ricoșeu către timpul arhetipal. Fără instituirea lui, soarta culturii apusene e pecetluită.

Iată cum o exegeză tehnică poate căpăta o tentă gravă. Dacă Occidentul se duce de rîpă nu e din cauza demografiei, ci fiindcă nu-și poate inventa un tipar de gîndire. Categoriile kantiene sînt îmbibate de timp, sînt căptușite cu el, dar cum modul acesta de înțelegere a timpului s-a stins, vigoarea categoriilor a răposat.

După cele trei judecăți temporale din finalul cărții (de permutare, stră-mutare și transmutare a timpului) nu-mi rămîne decît să aștept tabla de categorii a eonului în care omenirea e pe cale să intre. Dacă nu o va da Dragoș Grusea în timpul vieții lui, nu văd cine o va mai da în cultura română.

cronici

Proza „gândirii magice”

(urmare din p. 4

efectiv), chiar dacă este contaminat de *ideea magicului* nu ajunge să fie “omul magic” care s-ar stabili definitiv în lumea unde pătrunde la un moment dat. O lume din care iese, însă, în ipostaza unui *inițiat*, ca beneficiar al unei experiențe modelatoare. Cei care aparțin organic acelei lumi arhaice, aflată sub “dominația magică”, cum spunea Blaga, sunt oamenii care alcătuiesc categoria *personajului magician*, eroii propriu-ziși ai povestirilor: Luparul, Berevoi, Bujor, schimnicul Sofonie, Șotropa, strigoaica Mărgărita, bătrâna Savila, Amin, Aliman, și ceilalți.

Printr-un miracol – ce ține de procesul inefabil al creației artistice ca atare – Vasile Voiculescu găsește în sine, la senectute, forța de a trece printr- un nou început literar. Cred că momentul de explozie al creației în proză – și al elaborării *Ultimelor sonete...* – a fost provocat de aderarea, în anii imediat postbelici, la gruparea spirituală a *Rugului Aprins* de la Mănăstirea Antim. Atunci când se găsea în *căutarea Absolutului viu*, cum definea André Scrima starea de spirit a intelectualilor reuniți sub acolada *Rugului Aprins*: „Pentru aceștia, viața monahală, departe de pitoresc sau evlavie sămănătoristă, răsuna de chemările Absolutului viu. Ea deschidea calea căutărilor și a descoperirilor trăite, dar de un «alt ordin» – ar fi spus Pascal – decât ordinul «acestei lumi».” (Cf. *Timpul rugului aprins*, 2000) Deloc întâmplător, prozele cu statut de capodoperă au fost concepute de Vasile Voiculescu în anii 1947-1949. Creații ceva mai târzii sunt doar *Schimnicul* (1952), *Ultimul Berevoi* (1954) și *Pescarul Amin*, datând din anul arestării intempestive a scriitorului, 1958. Toate aceste povestiri demonstrează o vocație epică uluitoare și o viziune artistică integratoare, nutrite dintr-o temeinică „gândire magică”.

Daniel Cristea-Enache

Avanpremieră editorială

O scriitoare cu viitor: Liliana Corobca

După un roman de referință (*Kinderland*, 2013) și unul dezamăgitor (*Imperiul fetelor bătrâne*, 2016), Liliana Corobca a dat, în *Capătul drumului*[1], o saga a deportaților bucovineni în Uniunea Sovietică, după cedarea Basarabiei și a nordului Bucovinei din vara lui 1940.

Fruntașii satelor bucovinene rămase dincolo de noua graniță cu România sunt, laolaltă cu părinții bătrâni, nevestele și copiii lor (unii, foarte mici, vor muri primii), puși în vagoane pentru vite și duși — într-o călătorie a morții de aproape o lună — în Kazahstan. „Dușmanii poporului" sunt scoși din casele lor pe baza unei liste întocmite de factorii de răspundere, cu sprijinul consistent al „stribocilor", aceștia din urmă fiind oameni din sat, „noii activiști care s-au pus bine cu noua putere".

Este de reținut că această deportare are loc cu un an înainte de intrarea României în al Doilea Război Mondial; și deci nu poate fi „justificată" de sovietici ca o ripostă la o agresiune a statului mai mic împotriva celui mai mare. Ea se înscrie într-o suită de secvențe cutremurătoare *dinaintea* atacării Uniunii Sovietice, care au însângerat istoria Basarabiei și a Bucovinei de Nord și despre care se vorbește și se scrie, la noi, prea puțin.

Liliana Corobca are meritul de a fi centrat conflictul romanului său pe o asemenea experiență colectivă tragică și de a găsi o modalitate narativă prin care harta Istoriei mari să-și dezvăluie și să-și dezvolte punctele umane mișcătoare.

Saga bucovinenilor deportați este obținută prin mărturia și poveștile unei supraviețuitoare, aproape nonagenară. Ana Blajinschi, „mezina cea mai alintată" a familiei ei, o fată de 11 ani la începutul tragediei colective, își va povesti experiențele — după trei sferturi de secol — unei strănepoate din epoca laptopului și a telefonului mobil, tot mai fascinată de ceea ce aude și ascultă. Pentru străbunica ei, care se chinuiește singură într-o casă țărănească și o curte de unde vecinii îi fură găinile, familia își face griji firești — și planul de a o duce la un azil de bătrâni.

Supraviețuitoarea ororilor din urmă cu șapte decenii este însă îndărătnică; și nu se lasă dusă din căscioara și curticica ei, unde strănepoata își petrece un fel de vacanță cu surprize retrospective. Uluită de ceea ce i se povestește, fata isteață îi trimite mesaje mamei sale, cu care vorbește pe Skype, din când în când, despre cât de lucidă e bătrâna și cât o uimesc amintirile ei.

Finalul romanului, în legătură cu care coperta 4 ne făcea o promisiune neonorată („doar în ultimul moment descoperim ce se află la capătul drumului"), este semi-ratat. În mod vădit, Liliana Corobca nu a mai știut să iasă din structura întrețesută de istorii pe care se bazează cartea sa.

Aceasta, valorificând și „mărturii reale", este mai degrabă o colecție de episoade povestite ca atare decât o construcție epică ascultând de logica romanescă. Precum în *Kinderland*, autoarea excelează în restituirea, cu vocea unui personaj, a unui șir de experiențe desfășurat prin mărturia personajului însuși. În loc de a fi „obiectiv" și supra-înălțat planului personajelor, *Capătul drumului* e legat, la propriu și la figurat, de perspectiva uneia dintre ele: această Ana Blajinschi care pare să transmită, ca o moștenire de preț, avatarurile familiei și satului ei din „dulcea Bucovină".

Felul cum povestește bătrâna este memorabil, Liliana Corobca reușind să atingă, în unele pagini, firescul lui Șukșin. (O laudă mai mare nici că pot face.) Efectul de autenticitate se pierde rar. Din istorisirile Anei, aproape fiecare scenă este însuflețită brusc, ca și cum toate detaliile ar fi fost deja acolo și așteptau doar un *flash* rememorativ. Bătrâna e credincioasă și rugăciunile ei către Dumnezeu se amestecă adesea cu materia coșmarescă a capitolelor deportării.

Lexicul e și el „bătrânesc", colorat regional și completat stilistic, uneori, prin rime interioare, descântece, strigături de horă și o rezervă bogată de povești: fie reale, cu conținutul propriei vieți, fie spectaculos-folclorice. Într-o cronică aplicată, Mircea V. Ciobanu se referă la o intertextualizare tocmai a creației populare:

> „Frecvent este intertextualizată creația populară orală. Poveștile, ghicitorile, cântecele populare sunt manualele după care copiii exilaților păstrează memoria tribului. Întregul roman e o istorie a marii migrații a popoarelor indezirabile sistemului (nu doar românii basarabeni și bucovineni). Basmele aveau funcții magice și puteri miraculoase"[2]

Din nordul Bucovinei și până în Kazahstanul sovietic, memoria personajului central s-a încărcat nu numai cu fapte, ci și cu povești, unele de o mare frumusețe, care dau cărții și o paletă etnografică.

Faptele „istorice" sunt însă atroce, iar curiozitatea cititorului de a le descoperi se asociază, destul de curând, ororii. O femeie borțoasă naște în trenul deportării, pruncul e mort și micul trup începe să miroasă, scoțându-i din minți pe bieții bucovineni îngrămădiți în vagonul pentru vite. „Puțea atât de mult copilul acela, că și mamei am văzut că i se făcea greață."

O gaură servește ca „umblătoare" în vagon, adică țăranii vin și, cu o imensă rușine, își fac nevoile în ea. După două zile cu copilul ei mort în brațe, „mama pruncului n-a mai răbdat și l-a lăsat să lunece prin umblătoare". „Am auzit cum tare mai plângea când îl arunca. Apoi a leșinat, am crezut că a murit", își amintește bătrâna unul dintre episoadele îngrozitoare. Care însă nu se termină aici. După două zile, un alt episod cutremurător:

> „fosta gravidă s-a aplecat peste umblătoarea noastră, sprijinindu-se cu amândouă mâinile de marginile foarte murdare și puturoase ale găurii, uitându-se țintă acolo. Apoi s-a apucat să-și strige fiul, pe care îl aruncase, că nu mai putea suporta putoarea: «Dumitraș», striga ea lung și jalnic, «Dumitrașul mamei!». L-a chemat, și-a cerut iertare, aștepta să apară, se ducea la locul lui, vedea că-i gol și ocupa iar gaura de closet, țipa, îl bocea, își smulgea părul din cap. Înnebunise, săraca."[3]

Deportații așteaptă prilejuri să-și arunce din tren morții, din înghesuiala teribilă, subumană, a bătrânilor, tinerilor și copiilor într-un același vagon. Când trenul trece peste un pod și cadavrele sunt aruncate în apă, e ca o ușurare: măcar n-au fost azvârlite pe câmp.

În aproape o lună de mers cu trenul acesta al groazei, păduchii, murdăria, duhoarea vieții și a morții, ce par că stau și ele lipite una de alta, fac din vagon o terifiantă „umblătoare" pe șine, cu care oameni nevinovați sunt mânjiți, loviți, doborâți și decimați de o Istorie dementă.

După sosirea la destinație, în Kazahstanul cu cerul uriaș, de necuprins cu ochii, episoadele oribile nu contenesc. Viața deportaților aici este ca în desenele lui Goya. Ana, eroina de 11-12 ani, e rugată de o altă fată s-o ajute să-și îngroape mama. Intră amândouă într-un „grajd mare":

> „pe dinafară, era dărăpănat și urât, iar pe dinăuntru, semăna a încăpere omenească, cu paturi și țoluri. Locuiau câteva familii acolo și, cândva, erau mulți. Acum, în întuneric, niște bătrâni uscați și înfofoliți, care păreau morți, ședeau întinși pe acele paturi din scânduri. Mama Pelaghiței stătea și ea întinsă, cu ochii închiși, iar peste ea era tolănit un copil de doi-trei ani, roșu la față, îmbrăcat într-o cămășuță subțire, cu mânuțele înfipte în sânul din care sugea ritmic și care se lungise și se subțiase de la atâta supt. (...) Sora i-a pus în mână o bucățică din pâinea primită la școală. Copilul a strâns pâinea, de parcă aștepta să iasă lapte din ea, dar nu a dus-o la gură. A ridicat ochii spre noi și nu mi s-a părut în toate mințile. «Pe el o să îl îngrop eu și singură, dar mama e grea.»"[4]

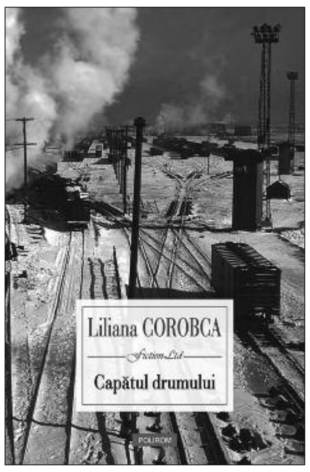
Faptele „istorice" sunt însă atroce, iar curiozitatea cititorului de a le descoperi se asociază, destul de curând, ororii.

Experiențe-limită devin cotidiene și bieții oameni confruntați cu mizeria, bolile, foametea, frigul, cruzimea altor oameni și nepăsarea „poeticei" naturi înconjurătoare ajung să-și piardă mințile.

Parcursul de la ipostaza gospodarului bucovinean la cea a deportatului care a pierdut totul este urmărit cu atenție de prozatoarea ce reconstituie tragedia colectivă. Credința în Dumnezeu, căruia i se adresează rugăciuni și mulțumiri impresionante, din acest infern de pe roți sau din stepă, rămâne singurul reazem pentru sufletele greu încercate ale țăranilor duși ca vitele la abator.[5]

Când Ana Blajinschi reușește să se întoarcă „la baștină", în satul ei, după zece ani și mai bine de „surghiun", satul însuși este risipit, înstrăinat, transformat de noua stăpânire. Pentru ea și toți ai ei, cei care au mai rămas în viață după deportare, nu mai există *acasă*.

Cu unele imperfecțiuni pe care le-am semnalat, *Capătul drumului* este una dintre cărțile substanțiale ale generației încă-tinere de scriitori, în care Liliana Corobca s-a afirmat, ca și Florina Ilis, mai greu, dar mai apăsat.

Fragment din volumul
Scriitori din Basarabia
***(Studii literare)*, în curs de apariție**
la Editura *Știința* din Chișinău,
cu o postfață de Alex. Ștefănescu

1 Liliana Corobca, *Capătul drumului*, roman, Iași: Editura Polirom, 2018, 344 p.

2 Mircea V. Ciobanu, *„Povestea mea trebuie s-o întâlnească pe a ta"*, în „Contrafort", nr. 5-6, 2018.

3 Liliana Corobca, *Capătul drumului*, *ed. cit.*, p. 58.

4 *Idem*, pp. 152-153.

5 O idee similară în cronica Grațielei Benga: deportații din romanul Lilianei Corobca „nu au abdicat de la nevoia de identitate şi de transcendenţă. Tradiţia şi credinţa formează temelia pe care s-au sprijinit Ana şi mama ei.". Grațiela Benga, *Harta (supra)vieţuirii,* în „Orizont, nr. 5, 2018.

Într-o altă cronică dedicată romanului, după ce se referă la *Controlul cărții. Cenzura literaturii în regimul comunist din România* și la romanul *Imperiul fetelor bătrâne*, Iulian Boldea remarcă de asemenea „puterea credinței": „Extrem de semnificativă este şi puterea credinței, factor decisiv al supraviețuirii în condițiile atât de vitrege ale surghiunului". Iulian Boldea, *La capătul drumului*, în „Apostrof", nr. 12, 2018.

Dumitru Ungureanu

Chibițoteca

Astenii de primăvară

Într-o scrisoare din mai 1979, adresată profesorului Mircea Eliade, mentorul său, Ioan Petru Culianu constata: „toată istoria României n-a fost dictată decât din afară: așa s-a făcut Unirea, așa a fost și cu 1877, așa și cu 1919, după ce se încheiase de fapt pacea de la Buftea. /…/ De aceea e posibil ca România să nu fie capabilă, prin forțe interne, de a-și schimba situația. Prin forțe externe, acum, cu atît mai puțin…” (*Dialoguri întrerupte*, ediția a II-a, Polirom, 2013). Opinia, care prefigurează percutantele articole de atitudine din anii 1989-1991, venea în siajul tristei aserțiuni repetate de Eliade însuși, în decursul deceniilor de exil: „România n-a avut noroc!” Însă Eliade avea în vedere eșecul democrației românești interbelice, el necontestând „norocul” care a dus la constituirea României Mari.

După moartea regelui Ferdinand și a prim-ministrului Ionel Brătianu, destinul României a încăput pe mâna unei liote insațiabile de politicieni amputați de viziune și simț istoric, „cavaleri de industrie”, avocați cu ifose mesianice, poeți ai obidiților ajunși „castelani”, profesori de vorbe goale, istorici „înțelepți” care nu sufereau contrazicere ș.a.m.d. Pesemne oameni de bună credință în felul lor, deși poporul îi percepea ca șarlatani înveterați. Ce-a reușit acea generație de „providențiali”, în frunte cu regele adulter și priapic, istoria atestă inexorabil: afaceri păgubitoare pentru stat, sărăcirea țărănimii – „talpa țării”, pupată demagogic de toți „boierii” care țineau cu dinții de rangul lor (azi ar ține de pensiile speciale!), pluripartidism de operetă, anul 1940, cu sfârtecarea țării fără tragerea unui singur glonte întru apărarea graniței, împingerea guvernării în brațele sângeroase ale gardei zisă de fier. Recursul la Armata cu mentalități cazone și echipament oarecum funcțional a readus puțină speranță și ordine. Numai până la 21 iunie 1941. Atunci s-a dovedit că România își pierduse norocul. Generalul Antonescu o fi fost el om de onoare și patriot, dar i-a lipsit simțul politic și istoric. Chiar și bunul simț gospodăresc: a trimis cea mai bună parte a Armatei, „floarea românimii”, să moară prin stepele rusești, uitând că acolo înghețase Marea Armată a lui Napoleon. Iar francezul era un general crescut pe câmpuri de luptă, nu caporal demagog ajuns Führer, comandant din birou peste armata germană educată să asculte orbește ordinul venit „de sus”. Urmarea? Ceva firesc după sfârșitul unui război la care noi nu fuseserăm obligați, dar ne-am băgat ca proștii și-am ieșit ca trădători ai aliaților, fapt rămas nespălat de tot sângele jertfelor zadarnice. Așa încât „eliberarea” sovietică trebuie socotită alt fapt istoric dictat din afară, ale cărui consecințe pentru România sunt prea limpezi ca să facă subiectul vreunei reconsiderări. Culianu judecase bine.

Și pentru momentul 1989 el a intuit perfect: doar „intervenția zorabilor în Jormania” a schimbat regimul ce secătuise la propriu seva și dorința de ființare a obedientului popor. Efectele stoarcerii se observă în 2023 fără efort creieral exagerat: 5 milioane de români băjeniți din motive economice, 150 miliarde de euro datorie externă (de la zero în 1990, fără să socotim ce ne datorau alții), o țară cu politicieni tot mai proști, veroși, corupți, cu nepotism endemic, infrastructură dezastruoasă, industrie doar amintire. Și importatoare de alimente, deși agricultura bine slujită ar putea hrăni de două-trei ori mai multă populație. Armata? Ei bine, aici suntem *fruntași*, dacă nu *sergenți* pe mapamond: la numărul de generali făcuți la apelul bocancilor, nu în teatre de război, și pensionați în calitate de „experți militari”! Nici Pentagonul n-are atâția experți câți apar la tot soiul de *tembeliziuni!* De-o fi cazul – Doamne ferește! – de-un război, sigur află ei dincotro bate vântul și ne explică strategia lui!

E ușor să chibițez, nu-i așa? Ce să fac, dacă n-am învățat și eu carte! Să mă fi învârtit măcar de-un *felcerat*, că *doctorat* au toți analfabeții cu diplomă care umplu birouri inutile în ministere, în parlament, în serviciile publice și-n variate locșoare călduțe, fără altă grijă decât salariul, sporul, zilele libere și pupatul mâinii „nașului” care le-a facilitat angajarea *pă foncție*. Ne pricepem toți la chibițat, dovadă că statul român actual a ajuns *ciuca* (nicio aluzie, vă rog!) bătăii de joc a europenilor, care ne țin pe tușă la fel cum îl ținea o verișoară de-a mea, acum vreo 50 de ani, pe un pretendent la mâna (și averea) ei: rezervă eternă!

Orice stat din lumea asta tembelă își sprijină politica pe munca serviciilor speciale, secrete sau nu. De când l-au trădat pe Ceaușescu, serviciile noastre speciale continuă parcă bătălia contra poporului și-i furnizează minciuni, după „filosofia” unui personaj interpretat de Louis de Funes: „Poporul adoră să fie mințit!” Dacă îi dublezi *verbal* salariul, te-ai scos! Câteodată poți să-l și tai. *Real,* să știe cine-i Șeful!

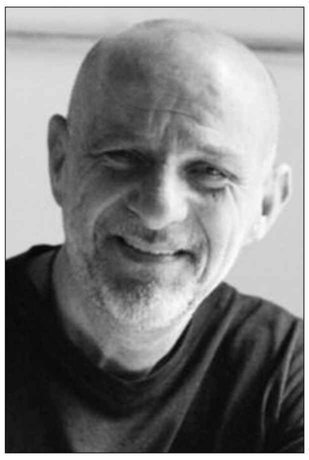
Dar Șeful e în altă parte!

E ușor să chibițez, nu-i așa? Ce să fac, dacă n-am învățat și eu carte! Să mă fi învârtit măcar de-un *felcerat,* că *doctorat* au toți analfabeții cu diplomă care umplu birouri inutile în ministere, în parlament, în serviciile publice și-n variate locșoare călduțe, fără altă grijă decât salariul, sporul, zilele libere și pupatul mâinii „nașului” care le-a facilitat angajarea *pă foncție.*

atitudini

Radu Aldulescu

Ținerea de minte a răului

În după-amiaza aceea de iulie a anului 2011, domnul Virgil Lepară ieșise la plimbare, mânat parcă de o intenție de a revedea niște locuri, după mai bine de douăzeci de ani. Undeva, la capătul parcului în pantă, coborând spre lac, desluși, ca prin vis, ruina unui debarcader potopit de sălcii și boscheți: un ponton de ciment crăpat, surpat într-o rână, și doi stâlpi metalici strunjiți în formă de popice, ruginiți, de care se legau cândva parâmele unui vaporaș de agrement.

Fâșia de parc dintre lac și șosea este acoperită de pârloagă, brusturi, buruieni, ciulini înalți și viguroși, printre care se răsfiră dâre lungi de gunoaie. Pe aici, trecea, cândva, un tramvai, uite șinele ruginite prin iarbă… Dincolo de șosea, subzistă casele pe care le știe din urmă cu douăzeci de ani, unele din ele întremate, transformate în vile, iar pe câmpul din spatele lor, unde au fost, cândva, Grajdurile Regale, s-a extins un cartier de vile.

De la debarcader, a luat-o ușor, de-a lungul șoselei, un kilometru și ceva, spre podul de peste stăvilarul dintre lacurile Floreasca și Tei. După ce trecu podul, recunoscu, în dreapta, fațada fostei Fabrici de Glucoză, fără acoperiș, cu găvanele ferestrelor goale-întunecate, ca după un bombadament, iar alături, urmele fostului stadion Voința, invadat și el de stuf și pârloagă. După toate semnele, a trecut un război pe aici. În zare, spre Pipera, veghează avanposturile trupelor învingătoare: siluetele falnice ale unor blocuri de sticlă care reflectă focul și lumina toridă a soarelui și par să-l atenționeze pe domnul Virgil Lepară că n-are voie să meargă mai departe.

Ostenise, oricum. Se încumetase la o plimbare prea lungă pentru picioarele unui om de șaizeci și unu de ani, care, de ceva vreme, nu mai exersase mersul pe jos. O luă înapoi spre debarcader, trecu de el și intră în păduricea de pe malul lacului. Mergând agale pe taluzul de beton din jurul lacului, simți cum îi revin puterile, în timp ce adulmeca apa ca un câine scăpat din lanț după multă vreme, cotropit de o bucurie amețitoare, vecină cu spaima. Căuta ceva și nu-și dădea seama ce. Era ca și cum și-ar fi adulmecat moartea. Căuta, probabil, un loc pe unde să poată intra în apă și să nu fie adâncă, să poată reînvăța să înoate, după o pauză de douăzeci de ani… Merse zece minute cu păduricea în stânga și lacul în dreapta, până să dea de un luminiș în care câțiva pierde vară pe lac, cum îi numi instantaneu în sinea lui, se bălăceau și stăteau la soare, întinși pe iarbă sau pe taluzul de beton. Dintre ei, se desprinse un tânăr plinuț, măsliniu, cu o figură senină, plăcută, de june prim, mai scund cu aproape un cap decât domnul Virgil Lepară, care are totuși o înălțime de un metru nouăzeci și șapte. Se prezentă ușor reținut, îndatorat, parcă, Adrian, și îi spuse că, dacă vrea să intre în apă, aici nu-i adâncă, până la zece metri de mal nu-i trece peste cap… Extraordinar, ca și cum i-ar fi citit gândurile, dacă nu cumva chiar i le-a dictat ceva mai devreme, când și-a spus că ar vrea să caute un loc propice să reînvețe să înoate. Își spuse că trebuie să fie extrem de preacaut cu acest Adrian, și totuși, întâlnirea cu el se dovedi de bun augur. Domnul Virgil Lepară a avut parte de o surpriză plăcută, constatând că trupul lui nu a uitat mișcările înotului și alunecarea prin apă, după douăzeci de ani.

Există, se pare, deprinderi precum înotul pasibile să rămână întipărite în carnea trupului tău și după mulți ani, când ești foarte sigur că le-ai uitat. Tot așa cum există lucruri pe care foarte greu reușești să ți le ștergi din memorie, evitând să te gândești la ele, cum ar fi, bunăoară, ultimii douăzeci de ani din viața domnului Virgil Lepară, petrecuți de acesta în detenție, sau faptele pentru care a fost condamnat și pe care carnea lui se încăpățânează să le țină minte, aidoma înotului.

Se spune, pe bună dreptate, că ținerea de minte a răului este un păcat, cu referire, mai ales, la răul care ți-a fost făcut. Ținându-l minte, vezi, ești tentat să-l întorci, să te răzbuni. Răzbunarea e un păcat, pentru care exista dezlegare, cândva. Ochi pentru ochi și dinte pentru dinte ținea de legea veche, preschimbată, mai apoi, în noua lege a iubirii: iubește-ți aproapele ca pe tine însuți, chiar și când îți este dușman de moarte, mai ales atunci când îți este dușman de moarte… Oare este un păcat și ținerea de minte a răului pe care l-ai făcut? Domnul Virgil Lepară care, de-a lungul a douăzeci de ani de detenție, a citit *Biblia* de o sută nouăsprezece ori, știe că trebuie uitat tot răul, absolut, și cel care ți s-a făcut, și cel pe care l-ai făcut tu altora, chiar dacă, uitând răul pe care l-ai făcut, ar fi posibil să-l repeți, să persiști în rău, și, de aceea, uitarea trebuie însoțită, în permanență, de rugăciune, smerenie, pocăință. Soarta l-a ajutat, în privința asta, pe domnul Virgil Lepară care, vreme de douăzeci de ani, s-a rugat smerit și pocăit, cu *Biblia* lângă el. Iar după eliberare, s-a pomenit complet falit, nu doar decăzut, cum era și firesc, din drepturile și privilegiile avute cândva ca ofițer al unui departament de elită al Securității statului, dar și fără o casă sau familie care să-l aștepte.

Soția domnului Virgil Lepară a divorțat imediat după pronunțarea sentinței, care inițial a fost de închisoare pe viață, și n-a avut decât să vândă tot, apartament, vilă, mașină, toate lucrurile cumpărate din banii lui și să dispară din peisaj, presimțind că el n-ar mai fi avut ochi și inimă s-o vadă. La o adică, ea l-a îndemnat să și-o șteargă din memorie definitiv, ca să se poată ruga, smeri și pocăi, și, până la urmă, asta ar mai fi tot ce i-ar mai rămâne de făcut. Oricum, cazierul îi împiedică accesul la niște locuri de muncă potrivite abilităților lui și, mai ales, vârstei. Nu-și poate lua o slujbă de vânzător sau gestionar, agent de pază sau consultant la o firmă de securitate și pază, unde chiar a încercat să se agațe și a dat de niște patroni care i-au fost colegi, cândva, și care se uită la el ca și cum nu l-ar recunoaște. Se uită cu fundul la el, cum se spune; prea bine, este ca un ciumat, întors într-o lume pe care nici el n-o mai recunoaște.

Nu e vorbă, însă, că Dumnezeu a avut grijă să fie luat de suflet, ca un copil al Domnului, de Biserica Adventistă de Ziua a Șaptea, care l-a socotit iertat și mântuit, după ce s-a spovedit, mărturisind, de-a fir a păr, tot răul pe care l-a făcut, de unde s-ar putea să reiasă că ținerea de minte a răului, spre a fi mărturisit, nu-i un păcat. Totodată, Biserica Adventistă l-a ajutat să-și dobândească un acoperiș deasupra capului, o cameră mai spațioasă decât celula lui de vețaș de la Rahova, în Azilul de Bătrâni al Bisericii, unde i s-a asigurat tot tainul supraveţuirii, hrana de zi cu zi, pentru a putea continua să-și mărturisească și să-și plângă păcatele… Nu există om fără păcat. Toți ne-am născut și am trăit în păcat și, totuși, păcatele colonelului de Securitate Virgil Lepară țineau de slujba prin care își câștiga traiul, și chiar mai mult decât atât: o misiune aflată în permanență sub protecția legii conspirativității, conferindu-i, la o adică, aura unui erou anonim care protejează din umbră comunitatea.

(continuare în p. 21)

Arthur Suciu

Poveşti de la marginea lumii

Schimbarea fanteziilor

Walter Benjamin vorbeşte despre juxtapunerea ştirilor într-un ziar, ceea ce face ca legătura dintre ştiri, adică dintre texte, să fie anulată. Benjamin nu observă că această legătură există, de fapt: ştirile fac parte dintr-un ansamblu ierarhic. Ele nu sunt poziţionate în ziar pentru că au legătură cu ştirea de alături sau de dedesubt, ci pentru că sunt mai mult sau mai puţin importante. Poziţia unei ştiri în ziar este dată de valoarea ei de ştire, valoare care a fost atribuită de *gate keeper*. Lucrurile stau la fel în tribuna unui stadion: suporterii sunt juxtapuşi, dar unii stau la tribuna întâi, alţii la tribuna a doua şi alţii la peluză, în funcţie de valoarea biletului plătit.

Depresia lui Kierkegaard ca boală. Danezul a scris până la 40 de ani o operă imensă despre angoasă şi disperare. Una din cărţile lui se numeşte *Boala de moarte*. Pentru K., disperarea este incapacitatea de a ajunge la sine, de a te asuma pe sine. Asumarea de sine, la el, are loc într-un scenariu creştin şi este un act de credinţă, mai exact un salt în credinţă, un salt în necunoscut, în iraţional, în abis. Prin disperare, omul ajunge în faţa credinţei. *Disperarea e creştină*. Fie face saltul, fie "se ofensează", spune K., adică se retrage din faţa credinţei şi aderă la raţiune. Raţiunea ofensată e tot o formă de a ieşi din disperare, dar prin renunţarea la sine (nu spune chiar asta K. despre raţiune, asta am adăugat eu). Acesta e K. în teorie. În practică, opera lui exprimă un om sfâşiat de tendinţe contrarii, cu foarte multe probleme de ordin psihic. Cine citeşte atent textele lui va putea sesiza că suferă de o depresie cruntă. În predici de o tristeţe infernală, el vrea să atingă tristeţea lui Hristos din grădina Ghetsimani, dar de fapt acolo e depresie. Kierkegaard a murit pentru că nu mai avea chef să trăiască. A căzut pe stradă, înfrânt, dar nu avea o boală din care să moară. A fost înfrânt de depresie. A lăsat o operă importantă, dar opera lui este virusată de depresie, această boală modernă, boala noastră curentă. Nu a murit ca un creştin, ci ca un modern deprimat. *Depresia e o boală modernă*.

Critica divertismentului, ca formă de distragere de la adevăratele probleme ale omului, se află deja în fragmentele lui Pascal despre distracţie, acolo unde spune că "toată nefericirea omului porneşte dintr-un singur fapt, acela că nu poate să rămână liniştit în camera lui". Abordarea lui Pascal nu e neapărat creştină, el nu spune că trebuie să te gândeşti la mântuire şi nu la distracţie, ci constată că natura umană e în aşa fel alcătuită, încât are nevoie de "agitaţie" pentru că altfel "se plictiseşte". Funcţiile cele mai mari în stat şi mai ocupate, spune el, îl ajută pe om să nu se gândească deloc la el însuşi. Acesta e un motiv să fie dobândite, deşi la fel de bine poţi să scapi de tine însuţi uitându-te la un meci. Chiar şi cei care rezolvă probleme de geometrie o fac pentru a nu se gândi la ei înşişi. Sunt puţini oameni capabili să rezolve probleme de geometrie, spune Pascal, dar şi mai puţini, capabili să se studieze pe ei înşişi în calitate de oameni. Critica pe care Adorno, de pildă, o aduce industriilor culturale e deja formulată de Pascal, care arată nu doar că sistemul produce distracţie pentru a manipula oamenii, pentru a-i ţine departe de angoasa existenţei, ci şi că oamenii înşişi au nevoie de a fi distraşi. "Cât de goală şi de desfrânată este inima omului!" spune el.

Sechelele iubirii din tinereţe. I-am spus unui prieten că am şi eu, ca mulţi, pe cineva care mi-a dat papucii în tinereţe şi, tocmai de aceea, m-a făcut să mă simt îngrozitor de ofensat. Dar, am adăugat, nu mai am nici un fel de sechele de mult. La un moment dat, am vrut să scriu o povestire pe tema asta, dar mi-am dat seama că subiectul nu mă incită, nu mi se pare reprezentativ pentru viaţa mea. Oricum ar fi, au trecut aproape 30 de ani, timp în care am fost într-atât de dedicat introspecţiei, încât m-am plictisit nu doar de iubita mea din tinereţe, ci şi de mine însumi.

Nu există progres, spune Pascal; în viaţă, "nu facem decât să ne schimbăm fanteziile". Fugim de plictiseală, de vid, de noi înşine. Aceste distracţii, oricât de elevate ar fi (şi cine e tot timpul elevat în distracţiile sale?), nu ar putea primi numele de progres.

În *Banchetul,* Platon discută despre frumos, despre ideea de frumos, despre frumosul în sine. În *Opera de artă în epoca reproducerii mecanice*, Walter Benjamin discută despre opera de artă, nu despre frumos. Pierderea transcendenţei este implicată, la Benjamin, chiar în abordarea teoretică. Astfel, frumosul devine indistinct de obiectul material care-l exprimă. Nu există, la el, frumos în sine, tocmai de aceea Benjamin ajunge la o interpretare politică a frumosului. Politicul devine colivia în care e ţinut captiv frumosul pentru că e predefinit prin materialitatea lui (şi apoi prin serialitate). Probabil că aceasta e tragedia vieţii moderne. Poate că, pentru a regăsi frumosul, trebuie să ne raportăm la altceva decât la materia din care este el făcut şi chiar la altceva decât la condiţiile în care şi-a găsit expresia. Nu neapărat la o transcendenţă platonică, dar la altceva care să-l poată surprinde mai bine, care să-l poată elibera. Dostoievski spune că frumuseţea va salva lumea. Poate că frumosul trebuie să fie eliberat de politic pentru ca lumea să poată fi salvată.

Dumitru Augustin Doman

Flash fiction

Primul milion de euro la vârsta de trei zile

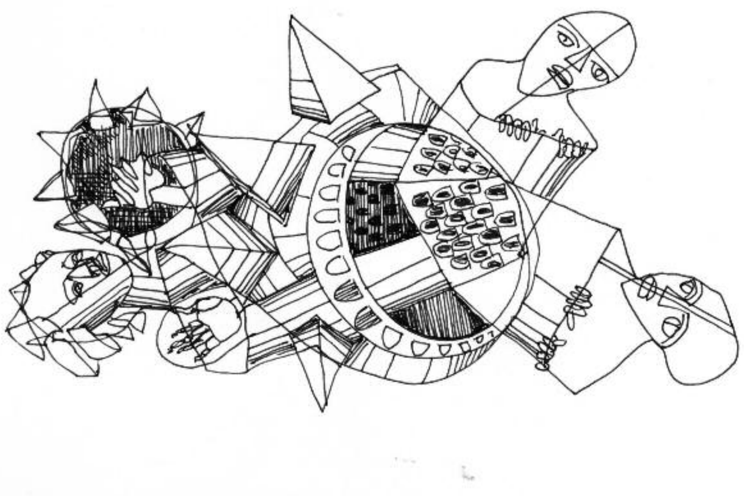
La frageda vârstă de trei zile, Aurelia Argintaru este o copilă frumoasă, dincolo de faptul că încă are pe faţă mici pete de la lichidul amniotic şi pielea feţei încreţită ca o pânză de caşmir. Dar, ea doarme şi surâde în somn, cu o anume ironie, cu superioritate, dezvăluind deja o personalitate puternică, peste a noastră, a muritorilor de rând...

Hai, domle, parcă-l aud pe un sceptic din armata numeroasă a cârtitorilor, ce personalitate să aibă o fetiţă la trei zile, când încă n-a fost botezată şi când face pipi şi caca de mai multe ori pe zi în pampers?...

He-he! Aş fi mai reţinut în a da astfel de sentinţe. Păi, peste ani şi ani, când doamna Aurelia Argintaru se va scălda în huzur, va face plajă în Dubai şi va fi întrebată de reporterul de la New York Times când a făcut ea primul milion de euro, ei, atunci celebra doamnă va răspunde sigură pe ea: „Am fost o precoce. Primul milion de euro l-am făcut la frageda vârstă de trei zile..." Ei, cine a mai făcut primul milion de euro la vârsta de trei zile? Aud?

Da, astăzi, joi, în zi însorită de mai, când odrasla tocmai face pipi a treia oară şi surâde superior în somn, ilustrul său tată, dl. ministru Aurel Argintaru, chiar şi-a găsit timp să treacă pe la Starea Civilă şi să-şi declare scumpa fecioară. Apoi, la întoarcerea spre sediu, cu certificatul de naştere în buzunar, s-a oprit la localul său preferat şi discret unde a avut întâlnire cu marele investitor austriac Albert Zilberman, care tocmai îi depusese în contul secret de şpăgi şi comisioane două milioane de euro, o datorie mai veche, de săptămâna trecută. Om de cuvânt austriacul. A câştigat dintr-o semnătură a Argintarului 50 de milioane de euro, dar i-a pus în cont două milioane. Unii numesc asta în mod vulgar parandărăt. Dar, e vorba doar de afaceri între oameni de onoare. Şi, iată, dintr-o tranzacţie de onoare, a înzestrat-o pe scumpa lui Aurelia cu un milion de euro, să aibă şi ea mititica nişte bănuţi puşi deoparte. Şi, deşi este un om strâns la pungă, cum s-ar zice, un econom, că nu ştii ce zile cenuşii sau de-a dreptul negre pot veni, de data asta, dl. ministru şi-a încălcat principiile fără strângere de inimă. Şi-a rupt de la gură un milion de euro şi i-a deschis cont fragedei domnişoare Aurelia Argintaru. Să aibă şi ea un impuls în viaţă, o brumă de bani de pornire, să n-o prindă, Doamne fereşte, vreo criză economico-financiară mondială cu pampersul gol. Altfel priveşti viaţa când ştii că ai o mică strânsură acolo, pe fundul contului de la banca austriacă. Cum să laşi minune de fetiţă în bătaia vântului capitalist fără un bănuţ de cheltuială? Păi, ce, suntem în deşertul Sahara? Că de aia faci copii, să le asiguri o picătură de prosperitate, să nu-i pui în rând cu toţi sărăntocii şi bătuţii de soartă care aşteaptă alocaţia de stat lunară ca pe marele premiu de la loto.

Om de cuvânt austriacul. A câştigat dintr-o semnătură a Argintarului 50 de milioane de euro, dar i-a pus în cont două milioane.

Ajuns seara acasă, istovit de problemele multe şi grele ale ţării, dl. ministru Aurel Argintaru îşi găseşte odrasla sugând la sânul ca o minge de rugby al doamnei ministru secretar de stat. Suge micuţa gângurind cu demnitate, cu un fel de personalitate pronunţată, ca orice milionar. „Scumpa mea, se trezeşte dl. ministru alintând-o, dând şi o lacrimă, voinica mea, milionara mea dragă!..." Se gândeşte că ar putea-o angaja chiar de mâine consilieră personală la minister. Ar câştiga şi ea, micuţa, un ban cinstit.

Dan Ciachir

Pagini de jurnal

2008

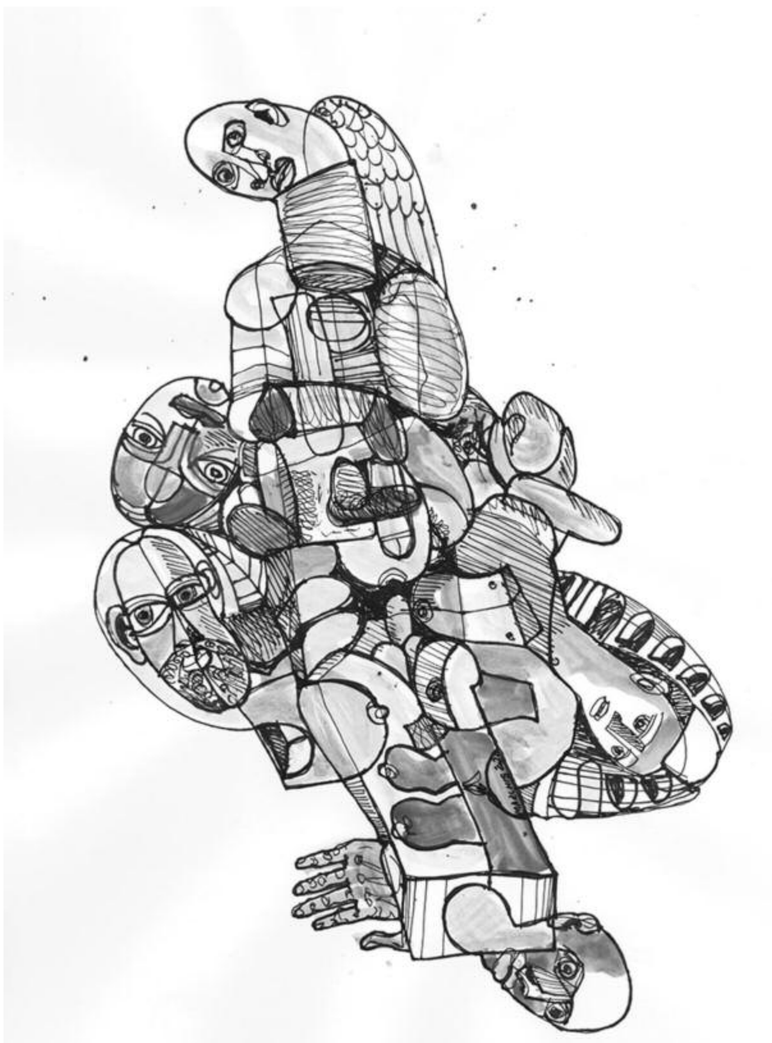
25 aprilie (Vinerea Mare)

Ieri după-amiază a murit Cezar Ivănescu, într-un spital unde fusese internat cu două zile înainte şi unde s-a descoperit că are embolie pulmonară. Dumnezeu să-l ierte! Cezar Ivănescu a fost cu adevărat un mare poet. Născut în iulie 1941, ar fi împlinit 67 de ani.

14 mai

Am făcut o plimbare până la Piaţa Buzeşti, traversând Cişmigiul atât la ducere, cât şi la întoarcere, când m-am abătut şi pe la Piaţa Matache Măcelaru.

Pe strada Popa Tatu, pe Buzeşti, dar şi pe Ştirbei Vodă au rămas casele vechi, unele decrepite sau părăsite, curţile fiindu-le năpădite de o vegetaţie năvalnică: iarbă, brusturi, oţetari, arbori bătrâni cu crengile înfrunzite... O atmosferă de Bucureşti autentic.

27 iunie

În urmă cu zece ani, pe la mijlocul sau spre sfârşitul lui august, trecând prin Piaţa Romană, mă întrebam cum am ajuns să mă împrietenesc cu Ţeposu şi Buduca, ei fiind cu postmodernismul, iar eu cu Ortodoxia... Erau primele puseuri ale nostalgiei, primele ispite retro din care aveau să iasă „evocările", cele trei seriale şi care nu m-au părăsit nici astăzi.

BBC încetează să mai emită în limba română de la 1 august. Alte nostalgii! În octombrie 1990 am intrat prima oară la ei pe post. Ultima – în august trecut. Am intrat pe post la BBC de peste 400 de ori, iar cu banii încasaţi de la ei m-am dus în 1991 la Constantinopol, respectiv în Asia Mică şi iarăşi la Constantinopol în 1992. Îmi amintesc cum mi-a spus părintele Stăniloae: „Am auzit că ai vorbit despre mine la «Radio Londra»".

5 august

Alaltăieri-dimineaţă a murit Soljeniţîn. Mai avea patru luni şi împlinea 90 de ani. Cu el dispare, chiar şi tipologic, ultimul scriitor mare; ultima personalitate literară proeminentă. Pentru că astăzi nu mai există nici măcar scriitori importanţi, darmite *mari*.

7 august

Ieri m-am dus cu bucurie la biserică şi am ieşit mulţumit, întorcându-mă acasă prin Cişmigiu, unde era multă umbră. Mă gândeam că nu voi mai ieşi până astăzi din casă. Când a venit Aurora, am aflat că mă căutaseră de la Realitatea TV. Speram să nu mai revină. Însă producătoarea a telefonat din nou. Maşina a sosit la ora 15, iar la 16.05 intram pe post – până la 16.30. La întoarcere priveam arborii plini de frunze, încă nepăliţi, de pe Şoseaua Kiseleff, cu o curiozitate lacomă. La fel, clădirile de pe Calea Victoriei. Parcă nu le văzusem de mult. Era efectul călătoriei în străinătate.

26 septembrie

Noaptea trecută, la TVR Cultural, un lung şi foarte bun documentar despre soprana Magda Ianculescu. Ce voce minunată! Am văzut-o, într-o înregistrare din 1962, alături de Valentin Teodorian, cu care a fost şi căsătorită, în *Manon*. De asemeni, în Mimi din *Boema*, în *Tosca*... În „Formula AS", un interviu remarcabil prin autenticitate cu Marcel Petrişor.

8 noiembrie (Sfinţii Arhangheli)

După miezul nopţii, la TVR 1, o emisiune cu Gabriel Dimisianu, care a evocat Calea Rahovei, în care a locuit în urmă cu 50 de ani, redacţia „Gazetei literare" şi pe aceea a „României literare".

11 decembrie

M-am culcat la 4 dimineaţa, trezindu-mă la 8 fix, astfel încât am ajuns la 9 fără cinci minute la Banca Naţională. Intram pentru prima oară în noua clădire a Băncii, construită în 1938, cu o rotondă vastă la parter. Cristian Păunescu, care m-a invitat, este director al Băncii, sectorul „Resurse umane". Simpozionul a început o oră mai târziu, în sala „Mitiţă Constantinescu", înaltă de opt metri, dacă nu chiar de zece. L-am întâlnit pe Nicolae Noica, între invitaţi, şi l-am văzut pe Radu Beligan, ajuns la 90 de ani, aproape dus pe braţe; de nerecunoscut... Dan Berindei, care a vorbit frumos, îşi lua haina de la garderobă înaintea mea şi pleca de unul singur cu câteva cărţi sub braţ.

Mugur Isărescu, aşezat între Berindei şi Cristian Păunescu, a vorbit ca o persoană cultivată şi într-o manieră de autentic om de lume. Aceeaşi naturaleţe pe care am remarcat-o în urmă cu zece ani la Horezu, la o masă în pridvorul mânăstirii, cu mulţi invitaţi, unde l-am privit îndelung şi unde am stat de vorbă cu părinţii săi.

Simpozionul, ilustrat cu imagini pe mai multe ecrane cu plasmă, a avut ca temă filialele din Basarabia, Bucovina şi Cadrilater ale Băncii Naţionale.

21 decembrie

Mulţumesc lui Dumnezeu că în urmă cu un ceas şi jumătate m-a împărtăşit cu Sfintele Taine părintele Vasile Ioana, parohul Bisericii Dintr-o Zi. Am ajuns la slujbă pe la mijlocul Utreniei, la 10.15, stând astfel la întreaga Liturghie.

30 decembrie

Nu prea ştiu ce să spun despre anul acesta care se încheie. În decursul lui am ajuns iar la Bruxelles, la Bruges, am trecut prin Strasbourg, Verona, Veneţia, am văzut Adriatica şi Triestul de pe colina Castelului Miramare, am revăzut Ljubljana, Zagrebul şi Belgradul, dar parcă a fost în fugă sau n-am avut încă răgazul să reflectez asupra amintirilor de călătorie...

jurnal de idei

POEZIA CA UN STEAG ALB

Ce tipar de sensibilitate se ridică în timpul din urmă sub ochii noştri, deşi ochii noştri refuză să-l vadă sau nu pot încă s-o facă? Ce anume nu mai rezonează cu cine suntem? Ce se adună în dreptul identităţii noastre în creştere, în formare, ca fătul în mamă, ca pământul în apă?

Poezia Mariei Alexandra Iliescu alunecă peste acest tipar, se cuibăreşte preţ de câteva emoţii în el, se trezeşte apoi brusc din reverie şi începe să alerge iar, în căutarea sensului devenirii.

Autoarea este o femeie tânără, cultivată, frumoasă, generoasă. Are, potrivit preceptelor acestei societăţi, toate datele pentru a fi prima, pentru a străluci, pentru a câştiga lejer competiţiile în care s-ar angaja. Are, mai cu seamă, timpul de partea ei. Dar autoarea nu-şi mai doreşte aproape nimic din toate acestea. Tot ce-şi doreşte este să stabilească o relaţie de prietenie cu timpul. Motivul timpului este, aşadar, mingea de foc pe care şi-o trece dintr-o mână în cealaltă. Copilul din ea se întoarce, rugător, către lumea veche, este tributar acelui tipar de sensibilitate, are regrete, suferă după fiecare pierdere, pentru că realizează că moartea formelor este definitivă. Aici, în acest punct, Maria Alexandra Iliescu îmbrăţişează strâns sensibilitatea lumii părinţilor şi bunicilor ei, o lume ataşată de o circumscriere, o lume care îşi ajunge, până la urmă, sieşi.

Poeta trăieşte, însă, în secolul 21, într-o ţară extrem de răbdătoare, de îndurătoare, o ţară pregătită mai degrabă pentru moarte decât pentru viaţă. Tocmai de aceea simte nevoia să dea un nume, ca numele de botez, fiecărei forme de trecut de care se desparte. Botezul, în tiparul acesta nou de sensibilitate, precede cu doar o secundă cosmică pogorârea în mormântul tuturor formelor. Nu mai ai timp să te ataşezi şi descoperi, după câteva tentative de acest fel, că altul este sensul devenirii: *"Ar trebui să purtăm un steag alb la intrarea în viaţă,/ N-ar mai trage timpul de noi când abia învăţăm să copilărim,/ Să spunem pe nume mâinilor ce ne prind, ne ridică, ne ţin în braţe,/ Când azi devine mâine, mâine devine târziu, târziul devine un steag alb.../ Ar trebui să purtăm un steag alb la ieşirea din viaţă./ Nu ne-ar mai căuta nimeni în imaginile din oglinzi, din pereţi, din pământ./ Întoarcerile duc întotdeauna spre cer, acolo am înălţa steagul alb".*

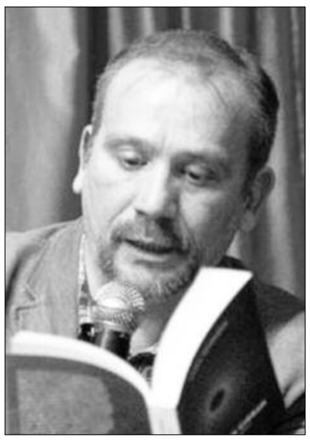
Relaţia de prietenie cu timpul, pe care şi-o doreşte Maria Alexandra Iliescu, începe să fie o extensie a vieţii şi a înţelegerii ei de până acum: *"... Ar fi mai uşor să credem sângerările timpului în rănile noastre,/ Am încercui în noi opusul, nu ne-ar mai fi străin omul de sub pleoape/ Care ştie, înaintea dimineţii, unde ne găseşte Sudul/ Şi, înaintea nopţii, unde ne aşteaptă Nordul./ Cum ar fi, căutându-ne, să lăsăm spaţiul din noi nelocuit, neîndoit,/ Busolă pentru acel om ce ne vom numi dincolo de viaţă?"*

Maria Alexandra Iliescu este, în opinia mea, modelul reflexivului de pe buza lumilor. Al celui care a înţeles cât de valoroase sunt întrebările, mai valoroase şi mai optimiste, mult mai optimiste decât orice răspuns, fiindcă întrebarea este sinonimă cu viaţa, cu ritmul, cu circuitul luminii în fiinţa omenească.

DENISA POPESCU

Horia Vicențiu Pătrașcu

Chipul-stigmat

Avem sau doar *vedem* chipuri diferite? Oricum ar fi, diferența fizionomică nu are altă noimă decât recunoașterea vinovatului. Fără „poliție” nu ar exista chipuri.

Categoriile intelectuale fără de care nu am putea zări nici un chip sunt: bănuiala, suspiciunea, dorința de a pedepsi. Anulați-le și veți vedea același chip în toți oamenii, poate chiar Chipul lui Dumnezeu sau poate Nici-un-chip, ceea ce e infinit preferabil infinității „capetelor de acuzare”, a capetelor de acuzați.

Bătrânii și bolnavii, cei care se apropie de iertarea și de liniștea absolută încep să nu mai recunoască chipurile; nu le mai disting unul de altul: toate sunt una, stigmatele s-au ridicat, căutătura bănuitoare și acuzatoare s-a dizolvat, ștergând toate chipurile, toate aceste amprente făcute pentru Procuratură sau Judecata de Apoi.[1]

Faptul că nu vedem chipuri distincte atunci când venim în contact cu rase diferite („toți negrii sunt la fel”, „toți chinezii sunt la fel”) – pledează în favoarea ideii că originea chipului este un interes judiciar din moment ce milioane de oameni care nu fac obiectul suspiciunii noastre rămân fără chip sau au cu toții același chip – indiferent.

Individuația își trage seva din conștiința învinovățitoare, din mintea acuzatoare. Adam și Eva nu aveau chip înainte de a fi acuzați și pedepsiți, ei s-au cunoscut abia după Cădere.

Iar Dumnezeu nu are chip pentru că este dincolo de Vină.

De altfel, nu este chipul cel mai urmărit „organ” de către psihologul judiciar, de către acuzator? Fiecare ridicare din sprânceană, încrețire a buzelor, fiecare clipire sunt interpretate ca semne ale vinovăției căutate. Să evocăm, cu această ocazie, vinderea identității din *Amintiri din Casa Morților*. Dostoievski povestește cum anumiți ocnași cu pedepse mai mici acceptau să-și vândă identitatea, numele (și pedeapsa mai ușoară) celor condamnați la ani grei de temniță în Siberia. În absența unor documente de identificare fotografică – un asemenea târg era fezabil și extrem de răspândit.

De multe ori se întâmplă ca originea să-și exprime adevărata semnificație în rezultat, în manifestare, în acțiune, în efectele pe care le produce. „Așteaptă să crească pentru a vedea ce este!” Ei bine, avem în fotografie și în film o ilustrare depline a acestui adevăr: utilitatea lor este profund, radical polițienească, odată cu fotografia și apoi mai ales cu camerele video, Poliția a cucerit întreaga lume. *Identitatea noastră servește la a fi identificați* – iată ce ne revelează tehnologia video privitor la sensul chipului nostru, la rațiunea, motivul, scopul pentru care avem o față.

Suntem înconjurați de un Ochi omniprezent – ochiul camerei de supraveghere, ochiul camerei telefonului mobil, ochiul camerei frontale a laptopului, ochiul sateliților[2] de comunicații care împânzesc orbita Pământului, ochiul dronelor! Trăim acum cu adevărat într-un Panopticum pentru care Dumnezeu însuși ar putea fi invidios. Inventatorul fotografiei a făcut sevicii nemărginite Poliției![3]

Mai mult, ne-a transformat pe toți în agenți ai ei, căci fiecare dintre noi o slujim în felul nostru – fotografiem în neștire, postăm pozele pe care le facem pe internet etc. etc.

De unde atunci portretistica?

Portretele se împart în două categorii, de neînțeles în absența categoriilor de vinovat nevinovat. Chipurile nobile, demne, luminoase, inocente, emanând bunătate sau gentilețe, frumoase, elegante, misterios-surâzătoare, inspirând liniște, împăcare, resemnare ori scufundate în meditație sau rugăciune, extaz sau joc, angajate într-un război drept ori îndulcite de voluptatea dragostei – toată această varietate de chipuri excede simpla bipartiție estetică frumos / urât și o evocă pe aceea morală: bun / rău. Căci chipurile frumoase sunt doar o simplă clasă între, am văzut, atâtea altele. Ele nu pot fi percepute estetic în absența binomului vinovat-nevinovat. Aceste chipuri sunt *bune*, își arată nevinovăția (cu toate nuanțele, variațiile și ramificațiile ei). Ele plac în măsura în care *dezamorsează* suspiciunea, contracarează intenția funciar acuzatoare a prosoposcopiei (privirea chipului), efectul este acela de ușurare, eliberare, destindere, bruscă relaxare ca atunci când corpul nostru se pregătește și încordează pentru a primi o greutate sau o lovitură care se dovedește în momentul primirii ei ca fiind foarte ușoară, ca atunci când așteptându-ne să înfruntăm un pericol el se împrăștie într-o surpriză plăcută sau ca atunci când o palmă se transformă pe neașteptate într-o mângâiere.

Chipul „frumos”, cu adevărat frumos al portetisticii este de fapt un chip bun, un chip care-și arată nevinovăția, care-și demonstrează prin liniile feței sau prin postură ori privire – nevinovăția. Fără categoria vinovăției însă el nu ar putea fi nici nevinovat, deci nici bun și frumos, de unde deci *primordialitatea privirii acuzatoare*, a intenției culpabilizatoare a privirii sub care se constituie chipul.

Cea de-a doua categorie a portretisticii este alcătuită din chipurile vinovate, unde hidoșenia trăsăturilor este doar o clasă, căci mai întâlnim frumusețea diabolică a lui Lucifer sau înțepătura aproape insesizabilă pe un chip de altminteri armonios a vicleniei ori invidiei, ori acel semn al trădării pe care mintea noastră îl așază, retrospectiv, prin deducție, pe chipul unui Iuda – identic, antropometric vorbind, cu al apostolului pios care va fi fost vreme îndelungată. În cazul lui Iuda – constată și Umberto Eco – urățenia este „atribuită”, construită de mintea noastră din considerente morale. Dacă acesta este Iuda, atunci el trebuie să fie urât – și deși înaintea identificării sale, îmi părea ca oricare dintre ceilalți apostoli, de îndată ce-l recunosc sau mi se spune că îl am în fața ochilor pe Iuda – nu voi mai vedea decât una din cele mai oribile întruchipări ale monstruosului.

Desigur, o întreagă panoplie de chipuri diforme – cele din galeria unui Bosch de pildă – vin să rezolve cât se poate de simplu dilemele

(continuare în p. 24)

Individuația își trage seva din conștiința învinovățitoare, din mintea acuzatoare. Adam și Eva nu aveau chip înainte de a fi acuzați și pedepsiți, ei s-au cunoscut abia după Cădere.

C. Voinescu

DIN VORBĂ-N VORBĂ

TINDĂ

Troienii se ridicau namilă până în tinda creștinului – descrie Delavrancea o iarnă aspră cu nămeți mari. Veche și tot mai rară, voroava ***TINDĂ*** e moștenire latinească, din *tenda*, *tras din tendere*, după cum ne dumirește Șăineanu. Tâlcul vorbei ni-l dezvăluie Camil Petrescu: *Sala de jos, căreia unii îi zic hol după moda franțuzească (căci nu le vine să-i spună tindă).* La Odobescu dobândește noima de coridor, galerie: *Mihnea... urcase îngusta și direapta scară de piatră și, prin tinde întunecoase, mergea la odaia tatălui său*, iar la Alecsandri – de pronaos: *Și pe dânsul l-a zidit în altar, la răsărit,/ Pe ea-n tindă l-asfințit.* Suratele întru același înțeles al ***TINDEI*** sunt slavonele *prispă* (*prisŭpa*), *pridvor* (*pritvorŭ*) și turcescul *cerdac* (*çardak*), întâlnite la Eminescu: *Vino-n codru la izvorul/ Care tremură pe prund,/ Unde prispa cea de brazde/ Crengi plecate o ascund//*, la Coșbuc: *După horă ieri ieșiră/ Toate fetele-n pridvor//* și la Negruzzi: *Abia unde și unde se mai vede câte un palat vechi... cu cerdace mari.* Aceleași obârșii *(téndere, tĕntum, tĕnsum)* are, spune Scriban, și verbul *A TINDE*, *năzuiesc... să ajung la ceva: omul tinde la fericire.* Rudă apropiată cu ***TINDA*** și cu ***A TINDE*** este și ***A ÎNTINDE*** (*entindere*), a trage de unul sau de ambele capete ale unui obiect. Zice Creangă: *Ne-am prea întins cu vorba și luminarea-sa nu știe cum să ne mai intre în voie.*

CIUBUC

Același trunchi lexical comun, turcescul *çubuk*, a dezvoltat în limba română trei cuvinte diferite ca înțeles, dar aidoma ca înveliș fonetic. Despre acea arhaică pipă (orientală) cu țeava lungă vorbește Ghica în scrierile sale: *Sorbiră din cafea, traseră de două-trei ori din ciubuc*, în vreme ce Caragiale se referă la elementele decorative, în relief, cu un profil dreptunghiular sau curbat, care înconjură marginile unui perete sau ale unei ferestre: *Pe dinafară, șase ferestre mari, ciubuce și ornamente monumentale.* Pentru al treilea cuvânt am ales definiția dată în 1957 de DLRC, care precizează că acest nărav este propriu doar societăților burgheze (sic!): *avantaj (material, adesea bănesc) sau câștig (neoficial, luat pe sub mână, adesea necinstit).* ***BACȘIȘUL*** – tot turcesc, *bahșiș* –, înlocuiește cu succes ***CIUBUCUL***, la Petru Dumitriu, de pildă: *E înțeles cu jandarul, cu primarele, le dă bacșiș de nu ne aduc citațiile*, iar ***ȘPERȚUL***, care nu mai este turcesc, ci nemțesc – *Sperrzeug*, „mănunchi de șperacle”, apare la Eusebiu Camilar: *S-au dus toți soldații... de la care luase șperț, pe care-i bătuse, îi suduise... îi trântise prin gloduri, le furase mâncarea și solda.* Și plagiatul e, după unele dicționare, un soi de ciubuc, bacșiș, o... ***CIUPEALĂ***, cum îi zice Odobescu: *Ai făcut în carte-ți oarecare împrumuturi tăinuite, adică, cum am zice, vreo ciupeală.*

ORAȚIE

Jalnica elegie a vechiului poet român îmi va servi drept orațiune funebră pentru tot vânatul – scrie Odobescu, recurgând la livrescul învechit *orațiune*, cu noimă de discurs, cuvântare. Forma ***ORAȚIE***, cu sens de urare în versuri, pe care colăcarii o adresează mirilor la nuntă, este moștenit din latinescul *oratio, -onis*, rudă apropiată cu celălalt latinesc, *orare* – a adresa cuiva o dorință de bine, de obicei cu ocazia unui eveniment deosebit, a felicita. Îl întâlnim la Creangă: *Ură tu, măi Chiriece,... și noi, măi Zaharia, să pufnim din gură ca buhaiul*, dar și la Caragiale: *Urându-și drum bun și petrecere frumoasă, au plecat flăcăii.* În culegerile lui, Simion Florea Marian, prezentând orația de nuntă drept specie epică a folclorului literar, spune: *Să nu știe mai multe orații sau urări și să nu le ureze la o ocazie ca aceasta a nunților.* Doar anumite „personaje” specializate rosteau orații în momentele cele mai importante ale nunții: sosirea alaiului mirelui (a colăcarilor) la casa miresei, aducerea darurilor, schimbul, iertăciunea, masa mare. ***ORAȚIEI*** i se mai zicea cândva, într-o exprimare livrescă, și ***EPITALAM***, după cum ne încredințează Negruzzi: *Scria... sonete pentru răsărita stea a Moldaviei, ode, epitalame în care toți zeii din Olimp figurau.*

FOALE

...Iocan dărâmă atelierul până la temelii, ridică altul de cinci ori mai mare, cumpără FOALE uriașe, cum nu avea nimeni dintre fierarii vechi din comună... – scrie Marin Preda despre cel ce dăduse nume poenii unde Moromete le citea, duminica, lui Dumitru lui Nae și lui Cocoșilă, ziarul. Numele burdufului din piele, cu pereți plisați, prin care se pompează aer pentru a menține, la fierărie, cărbunii aprinși, se trage din latinescul *follis*, ***FOALELE*** definind însă și săculețul plisat, plin cu aer, al unor instrumente muzicale precum cimpoiul, acordeonul, armonica: *Milescu se culcase liniștit, după ce chinuise foalele bietei sale armonice până s-o rupă* – povestește Duiliu Zamfirescu în romanul *În război*, din *Ciclul Comăneștenilor*. Macedonski îi dă chiar noima de burduf, termen cu etimon necunoscut: *Apa, în foale, descrește mereu*, iar Petru Dumitriu – pe cea de abdomen, pântece, burtă, stomac: *Ce drac îi în foalele tău, mă? - îl întreabă tatăl, bănuitor...* Un sinonim, parțial, desigur, al lui ***FOALE*** este ***SUFLOIUL*** – acea țeavă de trestie sau de soc prin care se suflă în foc, pentru a-l aprinde. Sau bucata de furtun, cum am văzut la o stână de pe Transalpina, unde mămăliga se făcea la foc continuu, spre a ține ritmul cu tocanul din ceaunul vecin.

Mircea Petean

omul din carapacea realului arăta

ca o grădină de legume şi zarzavaturi

lovită de grindină

în oraşul acela

clădit pe-un nor de praf deasupra miriştii

frământată de-o turmă de oi

în oraşul acela pe care toată lumea bună se pregătea

să-l părăsească

lăsându-l pradă unei adunături de ciurucuri

vorbind o adorabilă păsărească

Praf noroaie zăpezi

„ninge neașteptat”
aud la postul local de radio vocea unui bărbat
în chip teatral surprins de zăpada care pune stăpânire
pe orașul până deunăzi copleșit de noroaie

profesorul de poezie –
„de-atâta jeg
de-atâta mizerie
de-atâta disconfort scriu îngrozitor de prost
de mi-aș intra în mână ah
de mi-aș intra în mână ce de poeme...”
o voce –
„antinoroioase”
profesorul de poezie –
„antinoroioase aș comite”

Doamne
mult m-am uitat
mult am tânjit după fierbințeala zăpezii care se năruie
peste Teritoriile mele de dincolo de munte
ninse plouate și iar ninse
aș scrie
neîntrerupt aș scrie
aș scrie-n delir –
e-o sete de literatură căreia numai un dor
un dor fără spațiu de dispariție i-ar putea răspunde

iubito
drumul spre nord e deschis
liber e drumul spre nord
hai să-l străbatem pe jos
hai să pornim împreună
iubito
spre nord
hai la drum

când
obosiți
ne-om prăbuși în marginea lumii
și-om adormi sub zăpezi
– doi prunci pe care clipa din urmă îi va fi surprins
într-o ultimă disperată îmbrățișare –
va veni îngerul și va aprinde o lumânare
flacăra ei discretă va arde-n tăcere
până când moartea picura-va-ntre buze nectar și miere

ninge ca-n primordii
dar Dumnezeu întârzie să se arate
îmi place să mi-L imaginez apărând
cu fața burată și pletele ninse
înhață foile scribilor le face sul ca să le ardă
în grota ascunsă-ntre munți
acolo unde albește de-o veșnicie cadavrul unei mari prietenii
ninge ca-n primordii
iar semenii îmi par o colecție de chipuri străine
indiferente – apariții din alte lumi de mult apuse

profesorul de poezie –
„mi-e greață și silă de jumătăți de măsură nu mai suport
jumătatea de om călare pe jumătate de iepure șchiop
nu mai pot îndura *la demi-existence* existența pe jumătate
existența-n surdină
prudența resemnarea cumințenia îmi stau în gât mă sugrumă”

ninge peste noi
înlăuntrul nostru aerul respirației risipește
munți de praf ridicați în came și sânge
valuri de praf înalță în slavă
și coboară-n neant bărcuța cu versuri poze și amintiri
– în zadar izbucnesc din toate piepturile
Născătoarea Crezul Tatăl nostru –
nisipul scrășnește-ntre dinți
măselele macină pietriș
praful pulberea și pozderii
umplu câmpul cu mușuroaie de cuvinte
și peste tot
și peste toate
„ninge neașteptat”

Eros & thanatos

laudă pântecului
ușor bombat
al femeilor trecute de a doua tinerețe

de parcă dacă ai dori
să încorsetezi râul
ai și putea –
acela își plesnește
cu iuțeală și
cu tandrețe
iubita
peste bucile obrajilor –
ea roșește ușor ațâțată

laudă particulelor de praf de pe rafturile
după-amiezelor sterpe

de parcă dacă ai dori
să mori
ai și putea –
iubita îi coase pleoapele
cu duioșie și
cu dexteritate
aceluia
îl sărută pe gură –
el alunecă lin în negru leșin

Poem scris pe genunchi într-o pustie de stație

cei doi își probează unul altuia iubirea
pigulindu-și scamele din păr
și de pe haine
cu infinită discreție

nu se privesc
nici nu cred că se ascultă
vorbirea lor
face clăbuci în jurul capetelor imobile

în față drumul își urmează cunoscutele meandre
în spate se-nvârtejește praful și pulberea
cele două șiruri de case de pe margini
își dezvelesc ogrăzile ca niște carii

autobuzul înaintează nestingherit
ei vorbesc necontenit
se reped din când în când unul asupra celuilalt
cu elan higienic

lumea se umple de scame de griji și de tandrețe

În somn

o după-amiază întreagă
cheltuită pe o comparație

adorm cu capul pe genunchi
undeva
plânge
un copil

sita somnului cerne
praf de piper
în ureche

poemul
e tăcerea
care se opune
timpanelor
care zbârnâie

Linie întreruptă

auzi cum ronțăie liniștea malaxoarele

și podurile vechi și noi se zburlesc
ridicând praful
și arborii cresc cu tot
cu păsări lungi în crengi
și oamenii se nasc tot ca mai demult
și oamenii pier ca niciodată
și râurile nu ostenesc s-o ia de la capăt

mă trezesc deasupra unei păsări
care s-a făcut una cu umbra mea

nimic mai sus
nimic mai jos
decât dealul de piatră
întrerupt de un cal alb
chagallian trecând

câmpia își târa cu greutate lanțurile

O adunătură de ciurucuri

omul din carapacea realului arăta
ca o grădină de legume și zarzavaturi
lovită de grindină
în orașul acela
clădit pe-un nor de praf deasupra miriștii
frământată de-o turmă de oi
în orașul acela pe care toată lumea bună se pregătea
să-l părăsească
lăsându-l pradă unei adunături de ciurucuri
vorbind o adorabilă păsărească

prăbușit pe-un vraf de ziare în cușca
trenului care înaintează ferm solitar
tăind Bărăganul în două
e plin cu mineri – un adevărat furnicar –
plecați la București după conserve de aplauze

aflat la cheremul oricărui hoț de buzunare
cu oarecare pricepere
l-am auzit ca prin vis cerându-mi o șansă
i-am oferit un vers așteptând zadarnic un context

căci toată noaptea-am ars hlamide
înconjurat de troli pricolici și silfide

Şi dus a fost

toamna este comandantul suprem al eremiților
de pretutindeni

despre cel mai proaspăt dintre ei
până mai deunăzi nărăvit bucuriilor simple și poeziei
am hotărât să vorbesc
nu de alta dar altfel mi-ar fi fost greu
dacă nu imposibil să mai viețuiesc

într-o duminică
la vremea când unii o iau spre biserică
și-a scos cărțile ziarele revistele și manuscrisele
și le-a dat foc pe linoleumul din bucătărie
– a ieșit un fum alburiu și acrișor
care a iritat puțin căile respiratorii ale vecinilor –
apoi a plecat la gară
și s-a suit în primul tren

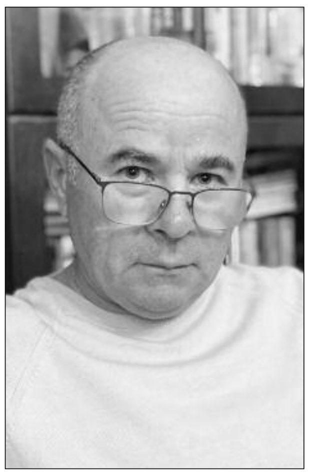
s-a prăbușit în primul cer de somn
– de mușama –
apoi în al doilea
– de pociumb –
apoi în al treilea
– de caramea –
până la al nouălea
– de plumb –

se făcea tot mai mic
pe măsură ce se îndepărta
un grăunte de nisip într-o scoică de patimi
un nimic lui însuși inimic

și dus a fost
și numai eu îl voi ști pe de rost
peste ani

chițăit de șobolani
și uguit de porumbei
în praful și pulberea gropii cu lei

Leonid Dragomir

Cartea de filosofie

Mircea Eliade sau setea de Absolut

Efortul întregii opere a lui Mircea Eliade – o spune el însuși sub diverse forme – este de a-l face pe omul modern occidental să perceapă și să valorizeze dimensiunea anistorică a vieții sale. „Tensiunea esențială" a scrierilor sale de istoria religiilor, a eseisticii, literaturii, jurnalelor și memoriilor este cea dintre timp și ceea ce depășește timpul. Ieșirea din timp, din istorie (din „teroarea istoriei"), devine pentru el o problemă personală în rezolvarea căreia sunt puse în joc resurse uriașe: erudiție, imaginație, talent, gândire speculativă etc. Criza omului occidental, manifestată în multiple planuri: cultural, politic, psihologic și, bineînțeles, religios, se datorează dezechilibrului creat de faptul că dimensiunea istorică a acțiunilor sale a anulat, cel puțin la nivelul conștiinței, cealaltă dimensiune, arhaică, atemporală. Omul istoric modern l-a ucis pe omul arhaic din el, însă acesta supraviețuiește în inconștient, unde se manifestă sub forma viselor, reveriilor, nostalgiilor sau izbucnirilor patologice: nevroze și psihoze. În consonanță cu psihologia abisală a lui C.G. Jung, cu care se întâlnea periodic la Ascona, Eliade își face o misiune din a determina caracteristicile umane ce nu țin în totalitate de istorie. Cea mai importantă dintre acestea este gândirea simbolică, strâns legată de imaginile „arhetipale" studiate de Jung.

Studiile cuprinse în cartea publicată în 1952 la Paris, *Imagini și simboluri* (trad. de Alexandra Beldescu, Ed. Humanitas, București, 2013), urmăresc să-i reveleze omului de azi bogăția pe care o are în comun cu omul străvechi, al culturilor arhaice, de care dacă ar fi conștient, ar putea deveni un „om nou". Pentru Mircea Eliade studiul simbolului ca instrument de cunoaștere nu numai că ar putea întemeia o filosofie a culturii, dar ar putea conduce la deprovincializarea Occidentului, prin revelarea moștenirii pe care o are în comun cu întreaga umanitate, și totodată ar contribui la o înțelegere mai adâncă a mentalității iudeo-creștine care încă îl definește. Într-o epocă ce se îndepărtează atât de credință, cât și de metafizică, Eliade speră că istoria religiilor ne-ar putea retrezi setea de realitate care l-a definit întotdeauna pe om și care nu se reduce la lumea vizibilă. De la sacrul religiilor „primitive", la tehnicile ieșirii din timp ale șamanilor, yoghinilor, călugărilor budiști sau creștinilor ce aspiră la contemporaneitatea cu Hristos, omul și-a aflat sensul într-o altă realitate; sau de fapt tot în aceasta, dar deschisă spre o altă dimensiune. În istoria sa multimilenară, susține Eliade, omul n-ar fi putut trăi decât într-o realitate deschisă spre un dincolo, pe care nu o poate exprima decât simbolul și de care abundă mitologiile diverselor popoare. Miza erudiției extraordinare, a interpretărilor subtile puse în joc de cărțile specializate ale istoricului român al religiilor este această realitate, a cărei origine, sugerează el, depășește atât conștientul, cât și inconștientul omului, fiindu-i transcendentă. Pentru a fi oameni întregi, spune el atât explicit, cât și implicit, trebuie să ne amintim că nu suntem doar ființe temporale, istorice, așa cum ne propovăduiesc diverse ideologii: „Omul se opune istoriei chiar atunci când se străduiește să o înfăptuiască, chiar atunci când pretinde că nu e altceva decât istorie", spune o afirmație cu valoare axiomatică. O face întrucât idealurile sale sunt determinate de „arhetipurile" la care participă, fie că o știe, fie că nu. Istoria religiilor, posibilă tocmai pe baza acestor arhetipuri, pe care diversele evenimente religioase istorice nu fac decât să le aproximeze, ar putea funcționa ca o „metapsihanaliză", sau mai degrabă ca o maieutică socratică, capabilă să nască în omul modern înțelesuri spirituale, și mai ales dorința de a retrăi arhetipurile. În felul acesta, el depășește contradicțiile istoriei, cu relativismul și nihilismul ce marchează contemporaneitatea, pentru a se regăsi ca ființă universală. Istoria însăși se transfigurează, capătă un sens ce-și atinge împlinirea în iudeo-creștinism: „Din punctul de vedere al istoriei religiilor, iudeo-creștinismul prezintă hierofania supremă: *transfigurarea evenimentului istoric în hierofanie* (s.a.)". Bineînțeles, Eliade este conștient că studierea istoriei religiilor nu se poate substitui experienței religioase, și mai ales credinței creștine. De altfel, scrisul său, chiar și în scrierile cele mai savante, indică o trăire autentică a problemelor pe care le discută și pe care încearcă, în special în literatura sa fantastică și în eseistică, să o provoace și cititorului. Evident că citindu-l pe Mircea Eliade nu ajungi la extazul mistic sau la alte tipuri de experiențe ale Absolutului, dar fie și numai punerea problemei are, cred eu, un efect trezitor: „lumea piere din cauza acestei indiferențe metafizice și religioase, din cauza acestei lipse de imaginație și a absenței dorinței de real", scrie el într-un comentariu la legenda lui Parsifal și a Regelui Pescar din ciclul Graalului. Și continuă afirmând că e suficient să se pună problema salvării, pentru ca viața cosmică și cea umană, care sunt solidare, să se regenereze la nesfârșit, căci „adeseori moartea nu este decât consecință a nepăsării noastre față de nemurire". Așa cum învață toate marile tradiții religioase, ignoranța este păcatul suprem (orgoliul este tot o formă a ignoranței), adică „identificarea Realului cu ceea ce fiecare dintre *noi pare că este* sau *pare că posedă*" (s.a.).

Redescoperirea prin retrăire și recreare a simbolurilor și imaginilor arhetipale care revelează nu condiționări istorice sau naturale, ci situații limită, când omul devine conștient de locul său în Univers, poate pune, chiar și în Kali-Yuga, „perioada rea", în care suntem de câteva milenii, conform gândirii indiene, bazele salvării. Prima condiție este să nu ne pierdem, sub influența diverselor concepții naturaliste, istoriciste, existențialiste ș.a., dorința de absolut, manifestată cel mai frecvent ca „nostalgie a Paradisului". „Înțelegem prin aceasta, spune Eliade, dorința omului *de a se regăsi mereu și fără efort* (s.a.) în Centrul Lumii, în inima realității și, pe scurt, de a depăși firesc condiția umană și a redobândi condiția divină – un creștin ar spune: starea dinainte de căderea în păcat".

Mircea Eliade, despre care Georges Dumézil scrie, în finalul Prefeței sale la *Imagini și simboluri*, că „se dovedește mereu a fi fost și a fi rămas, înainte de toate, un scriitor și un poet", este, consider, un spirit mereu tânăr, aș îndrăzni să spun, un etern adolescent însetat de Absolut și de comunicare universală pe care nu mijloacele de comunicare o fac posibilă, ci atemporalul imaginilor, simbolurilor, miturilor.

Nicolae Turcan

Filosofie și credință

Printre imposibile, bucuria

■ De ce i-am condamna pe cei al căror stil sfidează orice altceva în afara propriei elocințe? Când norme etice și religioase venerabile își dau ultima suflare într-o întorsătură de frază, *formularea excepțională* pare a justifica sacrificiul. Să acceptăm cu compasiune neputința lor originală. Cine nu știe că, pentru cei talentați, întâlnirea dintre gândire și cuvinte seamănă cu un travaliu al suferinței – atunci când e ratată – și cu o sărbătoare dintre cele mari – când reușește – nu îi poate înțelege pe acești scriitori. Și totuși: cum ne-am putea limita la jocul *estetic*, la scriitură, când adevărul – iconic pentru cei ce au ochi de văzut și urechi de auzit – nu rezidă numai în reușita formulării sale?

■ Moartea nu este semnul de punctuație care anunță sfârșitul unei fraze de geniu și nici ecoul ce rămâne câteva clipe după stingerea agoniei. Ea nu poate fi învinsă *prin expresie*, în ciuda iluziilor care animă statutul de muritori.

■ Dorind să renunț la scris ca la cea din urmă, insuportabilă, vanitate, am înțeles, nu fără umilință, că este prea târziu. Nu doar din pricină că refugiul aparent comod al non-scrisului ia chipul deznădejdii, ci mai ales pentru că mă regăsesc constituit și din cuvintele scrise, citite sau *uitate* până acum. Să cânt, asemenea poetului, că prin vene îmi curg versuri lichide, ar fi o exagerare sau chiar o infamie; îmi rămâne, așadar, să mărturisesc despre bucuria de a fi ajuns, prin cuvinte, în slujba Cuvântului și spaima însoțitoare că nu voi fi fost cu adevărat la înălțimea chemării pentru care m-am pregătit o viață întreagă.

■ Iubirea izbutește întotdeauna să coboare cerul până la nivelul accesibil al suferinței *ca soluție*. De unde ne-am lua definițiile dacă nu de la cei care ne iubesc cu adevărat? Doar ei, singurii, răspund fără să știe cutremurătoarei întrebări „Cine sunt?", mai întâi cu ușurătatea frumuseții înseși, apoi cu gravitatea *jertfei* care ne cuprinde și pe noi, și pe Dumnezeul nostru, întețind neînțeleasa bucurie.

■ Libertatea ce decurge din finitele noastre alegeri întâlnește inexplicabil Absolutul din noi și chemarea Sa care ne frământă până la negații și pierderi de sine. Este ca și cum am dobândi, prin adâncul nostru, ceea ce ne-ar fi fost refuzat din afară; ca și cum imposibilul unei libertăți adevărate ar deveni totuși posibil, evadând de sub dominația limitelor lumii obiective, de *măsurătorile* ei.

■ Dincolo de bine și de rău, libertatea rămâne o variație a nimicniciei, eroică uneori, tragică adesea.

■ Doar Adevărul deschide calea pe care poți să te întâlnești pe tine însuți, cel expus rătăcirii, cel, altfel, *de neregăsit*.

■ Bucuria, atât de episodică în viața dominată de suferință a omului, rămâne totuși, pentru cel credincios, aerul pe care-l respiră și temeiul lui de necontestat. Pentru a o regăsi, nu are decât să îndepărteze obstacolele ce o acoperă, al căror autor este de multe ori el însuși – travaliu, desigur, obositor. Îi rămâne suferința ca armă și asceza ei; ori de câte ori micșorează distanța cu care propriile patimi acoperă bucuria, o regăsește acolo, așteptându-l. Să nu ne amăgim că omul ar putea avea vreun alt sens în afara bucuriei, nici că, fără credință, ar putea înțelege *rezistența* ei. Desigur, vorbesc despre acea bucurie pe care „nimeni nu o va lua de la voi" (Ioan 16, 22).

■ De vreme ce nimicnicia ne definește pe toți, deși numai arareori suntem conștienți de ea, există riscul ca, fără credința în Dumnezeu, să sfârșim în iluzie, înșelați de ideologiile vremii. Cine va decide, *la urmă*, unde era iluzia, unde adevărul? Noi nu, cu siguranță, în absența unei perspective dumnezeiești.

■ Faptul de a cunoaște adevărul supraistoric nu ne scutește de efortul necesar pentru cunoașterea, inevitabil parțială, a adevărului lumii; nici de riscurile iluziei că l-am deține deja doar fiindcă îi știm prea bine deșertăciunea. Virtutea smereniei este necesară *fără încetare*, indiferent dacă suntem oameni de știință, oameni religioși ori și una, și alta.

■ Inteligența nu e suficientă pentru a ști când se înșală în privința chestiunilor *existențiale* ale credinței. E nevoie de un discernământ de altă respirație, care nu e din lumea aceasta; nu-i de mirare că Dumnezeu orbește ochii înțelepților, descoperindu-Se copiilor. Inteligența fără Revelație, expertă în cunoașterea lumii empirice, nu înțelege Adevărul decât prin excepție, niciodată în absența credinței – fie aceasta doar o viitoare, *iminentă* credință.

■ Căderile ne readuc în punctul în care ne putem recunoaște nimicnicia, într-un fel de *început*. Ar fi eronat însă dacă am considera că orice început autentic s-ar rezuma doar la recunoașterea a ceea ce am ajuns accidental; el este deopotrivă imaginea a ceea ce suntem chemați să devenim, promisiunea destinală a viitorului.

■ Mărturiile sfinților ne oferă modelul omului copleșit de Dumnezeu, tainic uimit de locuirea Celui Preaînalt în suflet, ducându-și viața între asceză și lacrimi. Cum altfel s-ar putea măsura bucuria, decât cu lupta împotriva sinelui, cu tăierea voii proprii, cu căutarea jertfei celei zilnice? Să trăiască printre *imposibile* nu-i este dat omului decât arareori.

■ Oricât de insignifiantă, oricât de scurtă, orice biografie umană este iluminată de extraordinarul dumnezeiesc. Ne câștigăm sau ne pierdem în *orizontul Dumnezeu*, în acceptarea sau respingerea iubirii Sale. Restul – detalii ale decadenței și deșertăciunii după chipul timpului nostru.

Inteligența fără Revelație, expertă în cunoașterea lumii empirice, nu înțelege Adevărul decât prin excepție, niciodată în absența credinței – fie aceasta doar o viitoare, *iminentă* credință.

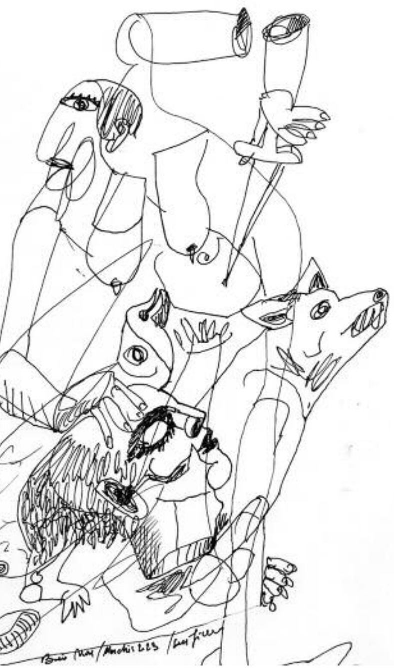

Nicolae Baltă

Terapie

Mai trecuseră cincisprezece ani până când ajunsese la altă terapeută, tot pregătită de E.P., și, cu toate că la început nu stabiliseră o relație prea promițătoare, în timp ajunsese să găsească un sprijin în ea și o modalitate de-a înainta în noianul blocajelor. Metoda ei, după cum descoperise însă el în timp, nu semăna deloc cu a predecesorilor ei și nu ar fi fost apreciată probabil deloc de E.P. Mihaela stabilea o relație mult mai apropiată cu pacienții ei și subliniase de la bun început acest lucru, care inițial îl surprinsese considerabil. „Asta însă nu înseamnă să faci sex cu ei”, precizase ea cu umor. „O pacientă mi-a adus un buchet de flori de ziua mea. E.P.

ar fi spus că trebuia să o refuz; dar cum aș fi putut face asta fără să îi tai tot elanul?” Își amintise atunci de un episod similar când, invitat acasă la psihanalist, după încheierea terapei și înaintea plecării sale, pentru a-i da primul său articol publicat, îi adusese, din cauza ideii de conveniență socială, un buchet de flori pentru soția lui, pe care nici nu o cunoștea. Reacția lui E.P. fusese surprinzător de tăioasă, precizând că relația dintre ei fusese dintotdeauna una terapeutică. „Într-adevăr, nu ar fi aprobat felul cum v-ați purtat cu acea pacientă”, comentase el.

Mihaela părea să reprezinte tipul de psihanalist pe care îl întâlnise într-o carte pe care o tradusese de curând, scrisă de mai mulți terapeuți care recunoșteau, împotriva doctrinei oficiale, că avuseseră mult de învățat de la pacienții lor printr-o comunicare mai aprofundată. Pe de altă parte, prima lor discuție fusese cumva conflictuală, dat fiind că, după ce îi descrisese problemele pe care le avea, ea îi spusese oarecum consolator că „sunt normale”, ceea ce îl făcuse să riposteze destul de brutal, spunându-i răstit: „Nu sunt normale, că dacă erau normale, nu mai veneam aici”. Substratul replicii îl sesizase însă abia după un timp: faptul că își permisese să îi răspundă așa arăta că avusese de la bun început o încredere intuitivă în ea, ceea ce constituia un factor crucial în orice terapie.

Spre deosebire de cursul primei terapii, din urmă cu treizeci de ani, cea de acum urma unul cu totul diferit, încât își dăduse seama la un moment dat că nu ar fi putut spune niciodată cum anume reușise să își schimbe felul în care vedea lucrurile într-un mod atât de radical. Cert era însă că scăpase de spaime și inhibiții suficient de grave ca să îi submineze o bună parte a vieții. „Parcă ați fi vrăjitoare, glumise el. Cu E.P. lucrurile au fost clare: au existat două breșe principale și alte câteva mai mici, care au scos la iveală traumele care provocaseră boala, și astfel am lichidat-o. Cu dumneavoastră însă...” „Asta e bine, răspunsese ea. Au fost pacienți care se temeau de mine.” „De ce?!” „Păi, ziceau că semăn cu o vrăjitoare, că am părul roșu...” „Erau tradiționaliști, se vede. «Ferește-te de omul spân și de omul roșu.»” Ședințele erau colorate deseori de umor.

Avea ședința săptămânală cu ea în seara aceea, la 8.

*

„Nu am întors scaunul. Îmi cer scuze”, spuse Mihaela. „Lăsați că îl întorc eu.” De la ședințele cu E.P. rămăsese cu obiceiul de-a sta în profil față de terapeut. „Pot să fac o observație? Vă cereți scuze prea des, am observat de mult asta.” „Da, știu, E.P. spunea că sunt masochistă.” „Serios? Și sunteți?” „Oi fi, cine știe...” „Și manifestați prea multă solicitudine”, continuă el. Bineînțeles, asta în comparație cu stilul lui E.P. Eu unul nu am cum să îmi dau seama.” „Da, el are cu totul alt stil de terapie.” „Parcă n-aș ști !”

Răsuci fotoliul astfel încât să stea amândoi în profil unul față de altul, adică fără să se vadă direct. O vedea pe terapeută doar vag, cu coada ochiului și știa că uneori se întorcea spre el ca să îl privească, așa cum făcea pe vremuri și E.P. El însă rareori o făcea. Nu s-ar fi putut concentra dacă s-ar fi uitat la ea.

În cabinet domnea o lumină discretă. Ferestrele erau în spatele lui.

„Deci sunt prea mămoasă, cu alte cuvinte”, comentă ea. „Întrucâtva... Dar presupun că fiecare are stilul lui. Pe mine, oricum, m-a ajutat, din câte se vede.”

„Și ce ați mai făcut?” continuă ea ca de obicei. „Aceleași lucruri. Supraviețuiesc într-o casă bântuită. Deși nici acum nu îmi vine să cred că e adevărat.” Mihaela nu spuse nimic. Avusese și ea propriile ei experiențe de acest fel, dintre care una în fostul cabinet, și nu i-o ascunsese.

„Ce mă deranjează e că nu întrezăresc nicio cale de-a rezolva situația. Îmi vine să spun că în terapie lucrurile sunt ușoare, fiindcă există posibilitatea de-a rezolva problemele. Aici însă... Ce să fac? Să chem un preot? Dacă aș crede, l-aș chema.”

Tăcu din nou. Ca întotdeauna, senzația de neputință îl paraliza și îl făcea să se simtă umilit.

„Și ce mă tulbură și mai rău e că nu știu în ce măsură e amestecată în asta propria mea relație cu tatăl meu, pe care o știți bine. Cineva îmi spunea că a pățit același lucru după moartea tatălui ei, cu care fusese tot în relații proaste. Dar ea a chemat un preot să facă sfeștanie și obiectele au încetat să mai dispară.”

„Și tot pe afară stați noaptea?” „Da. Păi unde să stau?! Dar în curând o să stau mai mult pe palier, că se face frig.”

În clipa aceea fu izbit din plin de anormalitatea și mizeria ce se ascundeau în cuvintele sale. Mai rămânea să doarmă afară, și degradarea ar fi fost desăvârșită.

„Mi-am dat acum seama în ce hal am ajuns, spuse el cu glas tare. Mi-am zis că dacă ajung și să dorm afară, am atins fundul prăpastiei ca decrepitudine.”

„Dar n-o să ajungeți să dormiți afară, obiectă ea. Ați găsit o soluție – singura soluție, poate – în situația gravă în care vă aflați.” „Ca întotdeauna, mă consolați, glumi el. E una din trăsăturile dumneavoastră majore.” „Nu vă consolez, evidențiez doar un fapt. Vă descurcați cum puteți, și o faceți destul de bine. E o soluție de compromis, care vă salvează pe moment.”

„Da, dar în perspectivă?” „În perspectivă rămâne de văzut. Nu totul e definit dinainte.” „Parcă o aud pe Anda. Cam așa spunea și ea: «o să vedem atunci», și de fiecare dată mă enerva. Dumnevoastră însă văd că nu mă enervați, nu știu cum se face.” „Eu sunt terapeută, preciză Mihaela. Anda v-a fost iubită.” „Nici măcar, după prima breșă cu E.P. Nu știu ce a mai fost ea pentru mine, de atunci încoace. Așa cum nu știu ce relație e acum între noi.” „Între mine și dumneavoastră?” „Da.” „Cum ați defini-o?” „E și mai puțin, și mai mult decât prietenie. Nu suntem prieteni în sens convențional, dar suntem mai mult de-atât fiindcă cu un prieten nu m-aș fi putut vindeca.” „Relația dintre terapeut și pacient are întotdeauna ceva imponderabil.” „Da, cum spunea doctorița Fried din cartea lui Hannah Gren, «întotdeauna, la ușa cabinetului așteaptă un înger». Ce mi-a plăcut asta !” „E o carte excepțională. A fost citită de mulți la Societatea de Psihanaliză. Știu că v-a plăcut mult să o traduceți”, adăugă ea. „Da, deși am asudat sânge traducând-o. Cum se poate exprima autoarea asta! Era să renunț de câteva ori. Dar mi-am zis că altcineva ori ar renunța din start, ori ar traduce mai prost ca mine.” „Exact.” „Sper că ați observat că am ajuns să am o părere mai bună despre mine, zâmbi el, întorcându-și capul pe jumătate spre ea. Mă mir și eu.”

„Când ați venit prima oară, erați într-o stare destul de precară.” „Chiar așa? După atâta terapie? Și după breșele acelea din 1985 și 1986? De fapt, simțeam că au rămas destule probleme de rezolvat... Dar dacă el a plecat înainte de-a fi terminat terapia cu adevărat...” „Mulți pacienți îi poartă ranchiună pentru asta”, spuse Mihaela. „Mă întreb dacă și eu, spuse el, dus pe gânduri. Uneori probabil că da. Oricum, e grav că mai aveam atâtea probleme în mine. Nu e prea încurajator.” „O terapie durează toată viața, observă ea. Chiar și sub forma autoanalizei.” „Da, dar depinde cât de necesară e, câte mai are de dezgropat... Dar în ce sens starea mea era precară? Că eram foarte vulnerabil la zgomote?” „Da, și știu că vă temeați de morți. Mi-ați povestit scena aceea dintr-un film cu niște cadavre înfășurate, și că asta vă speria, fiindcă vă temeați că o să se miște, fiindcă nu le vedeați fața.” „O, Doamne, aia?! Da, m-a speriat groaznic. Și nu știu de ce, fiindcă dacă ar fi avut fețele descoperite, mi-ar fi fost la fel de teamă.” „Probabil faptul că nu le puteați vedea vă lăsa să presupuneți mai multe decât dacă le-ați fi văzut, ascundea un potențial mai mare de risc.” „Ce risc?” „Nu știu; să miște, ziceați?” „Da, dar ce înseamnă asta?”

Mihaela nu răspunse. Era obișnuit cu aceste tăceri intermitente ale terapeuților, care de regulă însemnau că se ajunsese într-un punct în care trebuia să găsească singur răspunsul și că intervenția lor nu ar fi fost benefică. „Înțeleg deci că trebuie să-mi sparg singur capul”, comentă el posac. Auzi râsul ușor al celeilalte. „Mă bucur că vă amuz”, spuse el pe un ton mohorât, care era însă doar aparent: se simțea bine cu ea; deși începutul fusese mai dificil, relația, așa stranie cum era, total diferită de cea de pe vremuri cu E.P., se dovedise totuși de un ajutor enorm, deși nu reușea deloc să înțeleagă cum anume.

„De morți mă tem și acum, spuse el încet, deși nu am reușit niciodată să înțeleg de ce. Dar parcă nu atât de rău ca înainte” Terapeuta nu spuse nimic. Din câte putea vedea cu coada ochiului, își pusese picioarele pe un taburet. Dar era un taburet acolo? Nu ar fi putut spune; nu știa să îi fi remarcat prezența.

„Tot ce pot spune e că îmi inspiră teamă fiindcă cred că în ei continuă să fie ceva. Ceva ce reprezintă o primejdie.” „Deci nu sunt morți cu adevărat.” „Exact. Asta este. Dar ce?” Tăcu un timp, încercând să se concentreze. Era ca un zid în care încerca să facă o gaură oricât de mică prin care să strecoare o privire dincolo. „E ceva cu atât mai primejdios cu cât vine de la cineva care nu știu ce este. De la un om – adică viu – știi la ce fel de primejdii să te aștepți. În cel mai rău caz, sare la bătaie sau scoate o armă. Dar de la un mort...” „Îți poate face ceva infinit mai rău, într-un mod inimaginabil”. „Aveți talentul de-a sintetiza foarte clar esența”, zâmbi el. „Ei, fac și eu ce pot. Uneori o mai și nimeresc.” „O nimeriți des. Când mă gândesc cum am început...” „Erați foarte refractar față de mine.” „Inițial fusese vorba să fac cu dumneavoastră până se elibera E.P., și

Răsuci fotoliul astfel încât să stea amândoi în profil unul față de altul, adică fără să se vadă direct. O vedea pe terapeută doar vag, cu coada ochiului și știa că uneori se întorcea spre el ca să îl privească, așa cum făcea pe vremuri și E.P. El însă rareori o făcea. Nu s-ar fi putut concentra dacă s-ar fi uitat la ea.

Liviu Mățăoanu

Cafeaua lui Vali

— Așa, să ne așezăm!
— Da, Iri! Ce e?
— *Nu pot deschide calculatorul!* Eram surprins de cât de tare se aude vocea de femeie.
— Cum așa? Ce vezi pe ecran?
— *E negru și atât. Nici mouse, nimic.*
— Ține apăsat butonul de pornire mai mult, până se închide de tot.
— *Țin, dar tot se aude ventilatorul.*
— Măi, Irina, trebuie să se oprească, așteaptă și tu câtev...
— *Gata!*
— Ei, acum lasă-l 10 secunde și pornește-l din nou.
— Cine vrea fără zahăr?
— Eu, zic. Cealaltă, la el.

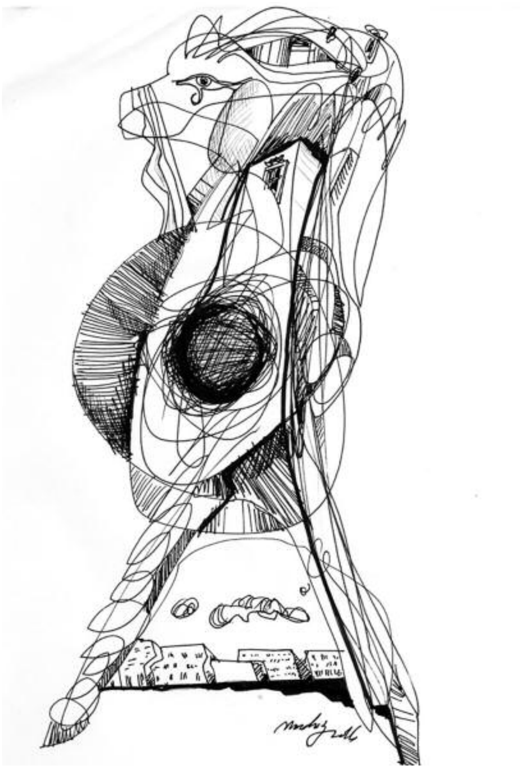
Nu se mai aude nimic. Sorb cu atenție, ca să nu sparg liniștea. Dar când am așezat ceașca în farfurioară a pocnit ușor, iar Vali a ieșit din gânduri. Duce telefonul sub masă, lângă picior, și-mi zice:

— Ăștia nu știu să pornească un calculator. Vin și eu aici, să mai aflu câte ceva, ba chiar îmi iau și 4 zile de concediu, și tot lucrez. Eu am treabă aici, și stau după ei! Către fata din telefon: s-a deschis?
— *Da! Dar tot așa! Nu pot să mișc decât mouse-ul, dar e inactiv. Apăs pe el, și degeaba, nu merge!*
— Deschide un fișier!
— *Asta vreau să fac, dar nu merge! Dau click degeaba! Eu trebuie să deschid «Zoom»-ul, ca mă așteaptă copiii, și nu pot!*
— Poate își face un *update*, în spate, și de-aia nu funcționează! Adică el merge, își face *update*, dar tu nu ai cum să vezi asta...

Mă bag și eu în discuție:

— Ia întreabă dacă l-a închis forțat, din butonul de pornire, sau cu *Shut Down*.
— Iri, cum ai închis calculatorul înainte de asta?
— *Nu știu, că nu l-am închis eu! E mare școala!*
— Dacă l-a închis forțat, acum s-a deschis în modul de siguranță. De-aia e blocat. Ca să nu se strice vreo componentă soft.
— Nu cred! Către telefon: închide-l normal, nu din buton, și apoi deschide-l din nou. Ar trebui să meargă! Hai, vezi ce faci, că am și eu treabă! Închid!
— *Nu!*
— Spune-i să-l închidă normal, din *Shut Down*, apoi să îl deschidă normal. Dacă nu se închide cum trebuie, să aștepte până se închide el, că altfel o ia de la capăt!
— P...da mă-sii! Cum să meargă școala dacă nu ai calculatoare, camere și difuzoare? Cum p...da mă-sii să meargă?!
— *Am auzit! I-am dat «Shut Down». Aștept!*
— Băi, ce mă sparge! Astea sunt vechi, unele aduse de mine de pe la prieteni. Școala are vreo patru ale ei, dar nu ajung. Ăstelalte sunt ale mele, dar le dau școlii, că are nevoie. Către telefon: să te uiți dacă în spate clipește un beculeț verde. Sau roșu. Ca să știu dacă ai internet.
— *Nu văd nimic, că s-a închis! Nici tu beculeț, nici tu ventilator!*
— Hai, lasă-mă, că am treabă! Vezi și tu ce faci, te descurci!
— *Cum adică?*
— Așa, bine, zi-le ce zicea Nichita: doamnă profesoară, dați-le și lor o oră de visare! Asta e!
— *Păi, le-am dat deja câteva ore de visare. Prima dată când nu a intrat nimeni, a doua oară când nu a mers calculatorul, a treia când iară nu a mers... și tot așa. Am făcut câteva ore până acum! Cu mai puțin de jumătate, că nu au calculatoare sau laptopuri. Mai bine țin lecțiile pe «WhatsApp». Le dau teme, și gata! Iau și ei telefoanele de la frații mai mari sau de la părinți, diseară. Așa e la sat!*
— Bine, pa, hai că-mi degeră! Către mine: treabă grea și periculoasă! Dar nu am ce face! Le tot mut piese de la unul la altul, să meargă măcar unul... Alo!
— *Eu sunt, Valentine, poți să vorbești?*
— Da, dom' director!
— *Știu că ești plecat și ai treabă, dar laptopul meu nu se deschide de două ore! Ce dracu' are?*
— Poate își face un *update*, de aceea!
— *Zice să aștept, să nu închid laptopul, și să îl las în priză.*
— Da, așa trebuie!
— *Am pierdut deja două ore. Cât să mai aștept?*
— Până vă luați unul nou sau până ne aduce de la primărie, de la inspectorat... Ăstea second-hand așa fac. Oricum, v-am pus 10, cel mai nou, dar așa își face *update*-u'. Trebuie să închid, s-a terminat pauza și am treabă.
— *Bine, hai că văd eu!*
— Vezi? Asta e! Nu poți să faci nimic online cum trebuie. Dar asta e, facem și noi ce putem. Hai să mergem!

Mă uit în urmă și văd cum tronează pe masă cafeaua neatinsă a lui Vali.

Păi, le-am dat deja câteva ore de visare. Prima data când nu a intrat nimeni, a doua oară când nu a mers calculatorul, a treia când iară nu a mers... și tot așa. Am făcut câteva ore până acum! Cu mai puțin de jumătate, că nu au calculatoare sau laptopuri. Mai bine țin lecțiile pe «WhatsApp».

---

m-am mirat că ați acceptat. Dar când mi-a spus că nu va mai fi liber niciodată..."

Se simți jenat amintindu-și de acea perioadă. Avusese un șoc atât de puternic, încât Mihaela insistase pe lângă E.P. să îl preia el, dar acela fusese inflexibil: era acaparat total de analiza didactică a mai multor viitori psihanaliști. Era convins că numai el ar putea să îl ajute și avea totodată impresia nebuloasă că în acest fel va duce până la capăt analiza întreruptă în urmă cu treizeci de ani.

Oricum, deși se armonizase în cele din urmă cu actuala terapeută, își dăduse seama că nimic nu avea să mai poată egala intensitatea magică a acelei prime terapii, care îl scosese din boala clinică și îl scăpase de medicație. Nici nu ar fi avut cum: orice s-ar spune, problemele remanente erau departe de cele de atunci, care fuseseră la un pas de a-l scoate din funcțiune. Uneori, simțea o nostalgie la amintirea ei.

„Tot nu ați citit *Asasinarea lui Roger Ackroyd*?" întrebă el pe nepusă-masă. „Nu. Îmi propun să o fac când o să plec câteva zile în concediu." „Păcat. Ați fi avut prilejul să îl cunoașteți pe extraordinarul doctor Sheppard." „Vă fascina teribil la început", observă ea. „Mă mai fascinează și acum. A rămas totuși, fie și parțial, un model." „E un exemplu de psihopat", preciză ea, dar fără ca în voce să i se deslușească vreo nuanță reprobatoare. „Știu, mi-ați spus-o de la început, dădu el din mână. Dar, cum v-am spus și atunci, fiecare râvnește la ce nu are. Fermitatea aceea și lipsa oricăror îndoieli... E diametral opus mie." „Era cam îngrijorător cât de mult vă doreați să fiți ca el." „Păi da, că el unul nu era chinuit de nicio frământare, în general. Iar în privința șantajului și a crimei... a trebuit să o facă, a făcut-o, și gata. Dacă trebuie, trebuie; ce atâta tevatură?!" „Psihopații sunt lipsiți de sentimente la adresa celorlalți. Nu le pasă deloc de cei din jur. Numai ei contează." „În timp ce mie îmi păsa prea mult, replică el sec. Normal că jinduiam să fiu ca el, nu?!"

La acea oră a serii, cabinetul avea un aer foarte plăcut. Se simțea relaxat de fiecare dată când venea aici. Deși, pe de altă parte, era locul unde își înfrunta pe cât putea toate angoasele, în speranța că, deslușindu-le originea și mecanismul, le va putea pune sub control, dacă nu chiar elimina. De multe ori avea impresia că pierde timpul, dar așa se întâmplase și la prima terapie în primul an. Acum însă nu se mai aștepta la breșe masive și nici măcar mici; era o evoluție lentă, al cărei mecanism îi scăpa, ceea ce îl neliniștea întrucâtva.

Se lăsă din nou tăcerea.

„L-ați mai visat pe Teodor?" „Nu, dar am avut un vis teribil. Ajunsesem în cartierul meu, dar s-a făcut întuneric încât nu mai vedeam nimic și nu era niciun lampadar aprins nicăieri. Nu se mai vedea practic nimic, nu mai știam unde sunt și încotro ar trebui s-o iau. La un moment dat a trecut cineva pe bicicletă, dar nu a oprit, deși l-am strigat. Am bâjbâit o vreme pe niște străzi abia ghicite și am dat de o curte unde erau niște tineri pe biciclete. I-am întrebat încotro e o stație de metrou și mi-au spus. Păreau cumsecade, dar când m-am întors să plec, mi-am zis: și dacă aștia mă împușcă în spate? Dimpotrivă, unul m-a întrebat dacă vreau să mă aștepte o prietenă de-a lor în capul străzii, să mă conducă. Am spus că nu și am plecat. De-acum știam încotro să merg. Dar senzația aceea de orbire, de neajutorare... era cumplită, nu îmi venea să cred că nu pot vedea nimic la un pas în fața și că nu mai știu unde mă aflu. Ca o deprivare senzorială."

„Dar cum vă simțeați în vis?" „E interesant că mă întrebați asta. Culmea e că mă simțeam cumva bine, adică, în ciuda situației, nu eram cu adevărat speriat, așa cum ar fi trebuit. Cumva, bezna aceea era protectoare." „Și apoi ați întâlnit niște oameni, în care ați avut încredere, deși erați neajutorat și care s-au dovedit binevoitori." „În situații în care ești neajutorat, tinzi să te temi de ceilalți. Eu însă nu m-am temut de ei. Percepția mea contrazicea realitatea, ceea ce simțeam era opusul a ceea ce ar fi trebuit să simt." După o tăcere, adăugă: „Nu vă mai întreb ce înseamnă asta, o să-mi sparg eu capul. Dar în esență, un mediu și niște oameni care ar fi trebuit să fie în mod normal ostili s-au dovedit prietenoși. Cam atât deocamdată", încercă el să glumească.

Timpul se scursese. Trebuia să plece și să se întoarcă acasă, de unde urma să își găsească refugiul afară sau pe palier în noaptea care se apropia. Clătină din cap; tot nu îi venea să creadă că se întâmpla cu adevărat.

„Pe lunea viitoare, atunci", spuse el, punându-și haina și agățându-și geanta de umăr. „La revedere", răspunse Mihaela, spunându-i pe numele mic. Deși își vorbeau la persoana a treia, ea i se adresase cam de la început așa, iar el se întrebase mereu de ce ezita să facă la fel în ce o privea.

Coborî scara în spirală și ieși în curtea vilei, apoi străbătu cei câțiva metri până la poartă, o deschise și ieși în stradă. Ferestrele imobilelor din jur erau luminate, evocând interioare calde și sigure. El se îndrepta spre unul ostil, pe care trebuia să îl evite în fiecare noapte.

(Fragment din romanul
în lucru „Bântuirea")

Ioan Marchiș

Concepte hermeneutice: Masca şi Jocul în spaţiul scenic

Masca

Înţeleg prin **mască** ceea ce ţine de exteriorul aparenţei, de „supraafecţiunile" esenţei, de determinaţiile ei periferice. Mai precis, conceptul de **mască** nu se reduce la conceptul de aparenţă. **Masca** e o aparenţă propusă aparenţei, o supradeterminaţie, o metaaparenţă. Este acel lux al aparenţei care îşi permite să se ignore pe sine ca aparenţă, opunându-şi o proprie aparenţă, negându-se în ea (ca primă aparenţă) – în sensul dialecticii hegeliene, făcând în felul acesta ca ceea ce a fost înainte esenţă pentru prima aparenţă, să salte cu o treaptă pe vechiul loc al primei aparenţe devenită acum **mască** (vezi Planşa 9). Pe această nouă treaptă esenţa se odihneşte, regenerându-se prin această cădere a sa în opusul ei. Ceea ce se realizează prin acest curios transfer sau salt al esenţei în sfera aparenţei (prin intermediul măştii) este afirmarea şi instituirea aparenţei ca esenţă, de vreme ce **masca** a constituit a doua negaţie, hegelian spus (esenţa s-a negat în primul rând în aparenţă, iar aceasta s-a negat apoi în **mască**, afirmând din nou esenţa).

Oul primordial este fecunditatea contrariilor. În el coexistă şi un contrariu şi celălalt, căci altfel n-ar mai putea declanşa devenirea. Linia de orizont este înălţimea ochiului nostru, locul unde el sesizează deodată şi cerul şi pământul, căci de n-ar fi acolo *nici* cerul, *nici* pământul, atunci cum am putea spune, ajungând în locul în care înainte cerul era lipit de pământ, că cerul e sus iar pământul jos?

Să luăm un exemplu concret de **mască**: cea folosită la nivelul teatrului popular. Cel care îşi pune această **mască**, coborâtă în concret şi antropomorfizată, după ce şi-a confecţionat-o într-un anumit mod, după un anumit rit şi cu o semnificaţie anume, acoperindu-şi cu ea propria faţă sau întregul trup, care sunt ele însele aparenţă (omul considerând că „ceea ce e" în esenţa sa, se deosebeşte de „ceea ce pare"), îşi propune o aparenţă aparenţei – **masca**, făcând ca esenţa lui, de care poate se îndoieşte sau tocmai de aceea, ceea ce-i conferă o notă de nesiguranţă, un început de înstrăinare, să transcendă la nivelul propriei aparenţe, să se confunde cu **masca**, pentru că dubla negaţie a afirmat-o din nou.

Referitor la afirmarea prin dublă negaţie, G. Durand precizează: „Procedeul constă în esenţă din faptul că prin negare se reconstituie afirmarea, că printr-o negare sau printr-un act negativ se distruge efectul unei prime negativităţi. Se poate afirma că izvorul schimbării de sens dialectice se află în acest procedeu al dublei negaţii trăite pe planul imaginilor înainte de-a fi codificat de formalismul gramatical. Acest procedeu constituie o transformare a valorilor: leg legătorul, ucid moartea, folosesc propriile arme ale adversarului".[1]

Am spune mai simplu că esenţa odihnită în „aparenţă" se regăseşte reconfortată, se renaşte prin **mască**. Cu alte cuvinte, am devenit ceea ce par, forma mea se adecvează conţinutului meu, aparenţa mea îmi exprimă fidel esenţa, sau ceea ce cred că însemn pentru societate şi pentru mine, sunt cu adevărat. Suntem în cazul ideal în care forma e epiderma fidelă a conţinutului. Esenţa a urcat în vechea aparenţă, care s-a refugiat de aceea în **mască**. Avem deci în **mască** un element ambiguu, deoarece este atât aparenţă (faţă de prima aparenţă – chipul uman), cât şi esenţă (prin negarea a ceea ce a fost înainte aparenţă). Caracterul acesta ambiguu al **măştii** este de o fecunditate deosebită, întrucât oferă esenţei regăsirea ei, ceea ce înseamnă rezolvarea înstrăinării şi recăderea în liniştea primordială. **Masca** e şi esenţă şi aparenţă, căci dacă n-ar fi nici una, nici alta, atunci, neexistând posibilitatea alegerii, n-ar mai avea caracter ambiguu. Dacă spun „acesta este locul unde se găsesc deodată şi una şi cealaltă", presupun imediat posibilitatea alegerii, dar dacă spun „aici nu e nici una, nici cealaltă", n-am ce să aleg din nimic. Acest exemplu demonstrează şi fecunditatea ambiguităţii. Oul primordial este fecunditatea contrariilor. În el coexistă şi un contrariu şi celălalt, căci altfel n-ar mai putea declanşa devenirea. Linia de orizont este înălţimea ochiului nostru, locul unde el sesizează deodată şi cerul şi pământul, căci de n-ar fi acolo **nici** cerul, **nici** pământul, atunci cum am putea spune, ajungând în locul în care înainte cerul era lipit de pământ, că cerul e sus iar pământul jos? În mitologie, şarpele simbolizează retragerea în ambiguitatea primordială, întrucât cele două despicături ale limbii lui se unesc la baza ei (în templele maiaşe, intrarea se făcea printr-o uriaşă gură de şarpe, la care ducea o alee reprezentând limba despicată a şarpelui). În mitologia creştină, în mitul despre facerea bărbatului şi a femeii, şarpele este cel care-i întinde Evei mărul cunoaşterii binelui şi răului. De asemenea, în basmele populare româneşti, Făt-Frumos ucide balaurul şi-i păstrează limbile pentru a-şi dovedi astfel vitejia. În treacăt fie spus, uciderea balaurului semnifică retragerea până la coexistenţa contrariilor, nealunecând însă în această ambiguitate, refuzând-o şi acceptarea devenirii întocmai mitului grecesc paralel, în care Tezeu ucide Minotaurul, învingând astfel dorinţa de retragere absolută spre geneză, acceptând doar fazele ei primordiale, aşa cum s-au manifestat ele în spaţiu şi timp şi refuzând o fiinţare în afara lor care ar fi fost obţinută prin moartea în ghearele ambiguităţii, căci a ucide ambiguitatea înseamnă a alege, iar a alege o partea înseamnă a pierde pe cealaltă, înseamnă a deveni, adică a lupta, a tinde spre aceeaşi primordială regăsire.

Am făcut această firească translaţie de pe planul ambiguităţii **măştii** în cel al mitului care tinde întotdeauna spre sfera ambiguităţii, pentru a sublinia funcţia simbolică importantă pe care o acoperă **masca**, precum şi adâncimea semnificaţiilor ei în plan ontic.

Revenind la purtătorul de **mască**, putem spune că posedând această metaaparenţă, cel în cauză se manifestă voluntar, esenţial prin dans, muzică, formă, culoare etc. El nu-şi cenzurează pornirile inconştientului (am spune, pornirile lui arhetipale), căci simte sacralitatea şi, totodată, temporalitatea acestei aparenţe propuse, care, deşi supraaparenţă, e luată drept esenţă, drept adevărată faţă a fiinţei, întrucât îi produce esenţializarea acţiunilor. Dar el simte că această aparenţă îi este şi provizorie şi se foloseşte instinctiv de ea abolind spaţiul şi timpul profan. Prin **mască** şi acţiunile pe care le provoacă, simte că nu este recunoscut de semenii lui şi poate de sinele anterior, din moment ce **masca** nu e numai o fugă de societate pentru a se reîntoarce în final la ea renăscut, ci şi o fugă de sine din acelaşi motiv, un mod de odihnă sacră, un timp oprit printr-un soi de retrăire a acţiunilor primordiale.

Când acest joc dispare, vechea esenţă regenerată cade la locul ei prin căderea **măştii** în aparenţă. **Masca** a fost necesară întrucât a oferit o clipă de linişte esenţei, căci apărută dintr-o îndoială a esenţei asupra ei însăşi, dintr-un început de degradare a ei, a sfârşit prin a conferi acesteia liniştea primordială. Căci cel ce poartă **masca** îşi spune: Desigur eu nu sunt ceea ce am părut (purtam masca), dar după ce am înlăturat **masca**, aparenţa ce a căzut din nou în sine, este aparenţa ce mi se cuvine, pe care am negat-o pentru a o putea afirma atunci când ea s-a obosit de sine, iar dacă această aparenţă a mea a fost pentru un moment înlocuită de esenţa care a recăzut apoi în sine, înseamnă că ceea ce a apărut ca esenţă, n-a fost de fapt esenţă, căci ea rămâne „esenţă a mea" doar când revine la sine (el simte că a fost posedat de arhetip, că nu şi-a mai aparţinut din prea-plinul apartenenţei de sine), însă odată căzută la vechiul ei loc, ea nu mai poate cădea a doua oară, (căderea de care era ameninţată la început), odată degradată nu se mai poate degrada (esenţa a căzut din mască).

În concluzie, ceea ce a dispărut prin acest joc a fost începutul de angoasă care l-a determinat la inventarierea acestui artificiu. A fost demontat un mecanism care prin refacerea lui a produs tonifierea fiinţei. În felul acesta, în mod dialectic, ceea ce a apărut ca îndoială, adică esenţa mea, nu-mi mai produce nesiguranţă, întrucât dacă ceea ce a fost aparenţă a fost „un fals" (o negaţie), atunci ceea ce e acum (fiindcă s-a negat în acest sens) nu se mai poate nega decât afirmându-se. Altfel spus, dacă esenţa şi-a permis să se joace, propunându-şi un rol, deci luându-şi propria aparenţă ca **mască**, înseamnă că ea a ieşit din sine, s-a exteriorizat degradându-se în acţiuni, a intrat în „Karman" (prin ea însăşi), fiindu-şi propria determinaţie.

Jocul

După cum am văzut, propunerea unei alte aparenţe salvează esenţa. Ce salvează însă propunerea unei alte esenţe, adică instituirea temporală a unei alte reguli şi de la ce nivel porneşte acest joc? Deci: numesc **joc** propunerea unei supraesenţe, aşa cum masca era supraaparenţă.

Spre deosebire de mască, **jocul** porneşte de la aparenţă, care, îndoindu-se de sine, îşi propune o altă esenţă. Propunând o altă regulă decât cea reală, **jocul** constituie o modificare de esenţă şi nu de aparenţă. **Jocul** este „o esenţă a esenţei". Esenţa îşi propune o supraesenţă, făcând ca aparenţa (care se află în criză) să cadă în sfera esenţei, să se esenţializeze, din moment ce ceea ce a fost esenţă prima dată a alunecat în supraesenţă.

Când într-un **joc** real un personaj funcţionează ca „rege" şi se comportă ca atare în regulile **jocului**, aceasta înseamnă că el îşi propune o altă esenţă, chiar dacă **jocul** aduce cu sine şi o recuzită „formală". Construind demonstraţia pe scară inversă şi în mod analog celei precedente, conchidem că **jocul**, prin schimbarea de esenţă, salvează „aparenţa", aşa cum înainte masca, prin schimbarea de aparenţă, „salva esenţa" (căci în exemplul nostru, ce-i pasă regelui de aparenţa lui – odată ajungând esenţă exemplară, aparenţa lui e aparenţa regulii în numele căreia joacă). Construind invers negaţia, în cazul jocului, aparenţa negându-se în „esenţă", produce căderea esenţei, retragerea ei în o a doua negaţie care afirmă aparenţa îmbogăţind-o cu noi determinaţii. Aparenţa se neagă (în esenţă), făcând ca esenţa să-şi propună o altă esenţă (o a doua negaţie care produce revenirea la sine a aparenţei prin autoafirmare), ceea ce face ca îndoiala primordială a aparenţei asupra ei înseşi să se anuleze. Esenţa revine la sine regenerată, aşa cum aparenţa în cazul măştii a făcut-o. „Imitarea gesturilor paradigmatice are de asemenea un aspect pozitiv: ritualul îl sileşte pe om să-şi depăşească limitele, să se situeze alături de zeii şi eroii mitici, spre a putea săvârşi faptele lor".[2] În felul acesta, **masca** şi **jocul** produc, prin exerciţiul lor ritualic, regenerarea şi renaşterea fiinţei, fiind un remediu al înstrăinării.

Observăm cum la acest nivel negarea negaţiei se produce în ambele sensuri, producând relativizarea aparenţei şi esenţei, trecerea uneia în cealaltă pentru salvarea reciprocă, altfel spus, este vorba de o autoafirmare în ambele capete ale scării, la infinit, idee ce coincide cu definiţia dată infinitului de Spinoza, ca autoafirmare.

Masca şi Jocul în sculptură

Modelul plastic al acestei continue negări duble care se autoafirmă la infinit creând o permanentă ambiguitate între **mască şi joc** este opera lui C. Brâncuşi, „Coloana fără de sfârşit" (vezi Planşa 9).

Oul e o simplă negaţie. Numai triada înseamnă devenire. Pentru că rezultatul unirii celor două contrarii, după cum am mai afirmat, nu reclădeşte unirea primordială, ci produce devenirea acestora, obligându-le la actul în spaţiu, la acceptarea existenţei imperfecte, la refugierea în dorul primordialităţii.

Într-o astfel de ordine de lucruri, ca cea a Coloanei, putem afirma că **masca** e evoluţia în sensul timpului spre viitor (fuga în el) iar **jocul** e regresiunea, retragerea în trecut. Atât **masca**, cât şi **jocul**, viitorul şi trecutul, pornesc dintr-o necesitate a prezentului care le inventează ca modalităţi de salvare.

Dacă **masca** propune intrarea în sfera de posesiune a arhetipului, **jocul** semnifică propunerea unui arhetip prin inventare, de regulă. Aşa cum am văzut în primul şi în cel de-al doilea caz are loc abolirea timpului şi spaţiului profan. **Masca şi jocul** sunt o ordine propusă, un adevăr provizoriu. Ele comprimă spaţiul (propun un model al spaţiului real) şi dilată timpul. Îmbinarea **măştii** cu **jocul** constituie un ritual complex de iniţiere în universul adânc de cunoaştere şi participare la fiinţă.

Sculpturile lui Brâncuşi sunt „forme-obiecte", aşa cum pe bună dreptate la numeşte sculptorul american Sidney Geist, ele sunt supraaparenţe, aparenţe absolute, măşti, forme arhetipale. Formele – aparenţă care nu pot constitui negarea negaţiei cad în narcisism, nereuşind să ajungă la forma de tipul Coloanei. Un simplu modul al Coloanei este o simplă negaţie prin contrariile ce sunt indicate de acest Ou (modul) aproape geometrizat. Pentru că reiau, Oul cuprinde o simplă negaţie (contrariile care se opun unul celuilalt) iar ieşirea din această negaţie la cea de-a doua se face prin intermediul următoarei jumătăţi de modul, la ambele capete ale modulului iniţial (ale contrariilor deci). La nivelul Coloanei, această a treia jumătate de modul este identică cu prima ca formă şi simbol. Deci, a doua negaţie, al treilea element este identic cu primul. Construindu-i mai departe şi celei de-a treia jumătăţi de modul negaţia simplă, obţinem a patra jumătate de modul care este identică cu cea de-a doua jumătate a primului modul. Deci, această jumătate de modul împlineşte al doilea modul constituind simpla negaţie pentru jumătatea de modul imediat inferioară ca nivel şi dublă negaţie pentru jumătatea de modul de la al doilea nivel (inferior ei). Mai simplu, a treia jumătate de modul este dublă negaţie pentru prima şi simplă negaţie pentru cea de-a doua. Acesta este procesul prin care Coloana se reproduce de la sine la infinit, se autoafirmă din cauza matricei modulului iniţial. (vezi Planşa 9).

Oul este o formă întoarsă spre sine, el ascunde contrariile într-un mod virtual, este un vis al devenirii, opusul, odihna ei. Sterilitatea Coloanei

arte

afirmă fecunditatea Oului. Coloana nu poate fi nimic înafara ei pentru că este totul. Oul nu este nimic, dar poate fi totul. Oul închide spaţiul şi timpul în sine, în modul lor iniţial de a fi şi nu în cel cantitativ. Formele decorative sunt aparenţe căzute în ele însele. Acele forme rămân în propria sferă, propunându-se cu preţiozitate pe ele însele. Simpla negaţie e insuficientă pentru a elibera forme apropiate de esenţă, pentru a putea structura o relaţie estetică esenţială. Simpla negaţie e o simplă exaltare cantitativă şi nu produce saltul esenţial al formei. Ceea ce trebuie să stea în faţa artistului este esenţa şi nu formele apropiate de ea, pentru că acest lucru ar lipsi formele de un ideal calitativ iar această aspiraţie, prin simpla negaţie, presupune „faze primordiale şi nu primordialitate". Acest lucru produce căderea formelor în simpla lor opoziţie, anulând esenţializarea lor (vezi Planşa 4a).

Masca şi Jocul în spaţiul scenic

În teatrul popular, aceste esenţe vii care sunt măştile produc o sacralizare a spaţiului în care se desfăşoară, în care acţionează. Devenirea lor produce, inevitabil, scena, adică spaţiul care se închide în sine simbolizând lumea măştii, determinaţiile şi implicaţiile lui spaţiale. Obiectele care se încadrează în spaţiul scenei primesc semnificaţii cosmice şi îşi extind puterea de simbolizare asupra universului. **Spaţiul scenic** se va acomoda în funcţie de locul în care se desfăşoară ritualul cu măşti: într-o cameră, într-o curte, pe uliţa satului, făcând ca obiectele concrete care compun aceste scene, de fiecare dată altele, să primească semnificaţii proprii iar ritul, jocul cu măştile, acţiunea, să se adapteze de fiecare dată noului spaţiu cu valoare de scenă, ceea ce face ca obiectele concrete (gardul, casa, poarta, fântâna, obiectele din curte) să devină „obiecte simbol", obiecte care încetează să existe pentru sine (adică închise în funcţionalitate) din preaplinul existenţei de sine, pe care îl capătă, devenind simboluri cosmice, aparenţe care sunt silite la esenţializare de o supraaparenţă. Aceste obiecte compun un spaţiu sacru, iar după încetarea acţiunii măştilor, ele recad în sine, în funcţionalitatea lor şi produc o impresie de noutate, de redescoperire, spre deosebire de decorul de teatru obişnuit care îşi pierde orice importanţă odată cu încetarea piesei. Scena astfel formulată e un spaţiu comprimat, un spaţiu al prezenţei semnificative, în care forma curţii, a camerei (varietatea scenei deci), produce modificarea jocului măştii, a reformulării dansului sacru în forma sa. Această permanentă cerinţă de adaptare la scenă produce caracterul creativ al personajului, solicitându-i pornirea lăuntrică şi imaginaţia. Astfel, ritualurile sunt mereu aceleaşi în esenţa lor, dar formulate mereu altfel, într-o varietate de forme provocate de **spaţiul scenic**. Alaiul cu măşti face din întreg satul un centru al lumii pe care se joacă o piesă cosmică. Ce se propune obiectelor scenice în acest caz e o altă regulă, un joc care le salvează, după cum am demonstrat, aparenţa, întrucât ele vor fi redescoperite şi vor fi observate în noutatea lor, ca la prima lor manifestare spaţială, atunci când ritualul va înceta. Părăsindu-şi propria relaţie cu lumea, prin noua relaţie, ele se odihnesc în această semnificaţie care li se dă, producând după aceea impresia de redescoperire.

Spaţiul scenic la nivelul basmului

În cazul măştii, aparenţa se sacrifică pentru salvarea esenţei, iar în cazul jocului, esenţa se sacrifică pentru salvarea aparenţei. Este demn de observat faptul că în basmele româneşti, personajele exclud modul lor de a fiinţa înafara măştii. Există în basme oameni buni şi răi, frumoşi şi urâţi, tărâmul luminii şi cel al întunericului, Făt-Frumos şi Zmeul etc. Când un personaj vrea să intre în această lume, „Sfânta Vineri" îl întreabă de la poartă „De eşti om bun, pământean, vino, dar de-i fi vreun om rău, să nu te apropii, că am o căţea cu dinţi de fier şi cu măsele de oţel şi de te apucă tot te-mbucă".[3] Todoraş Purcăraşul, Făt-Frumosul acestui basm, este obligat să renunţe la orice tentativă de aparenţă prin simpla negaţie şi să se esenţializeze. Personajele acestor basme sunt personaje-simbol. Ele anunţă arhetipul şi de aceea posedă o aparenţă care se confundă cu esenţa lor. Ele sunt ceea ce par, afirmaţii pline ale esenţei. Când personajele vor să pară altceva decât ceea ce sunt (de exemplu, zmeoaica-mamă care se preface în pom roditor, fântână cu apă limpede sau simplă cerşetoare), ele nu îşi propun o mască, ci îşi dau o determinaţie, îşi propun un mod, oprindu-se la nivelul acestei aparenţe. În acest caz, modul lor de aparenţă este exact opusul esenţei lor şi tocmai prin aceasta reuşesc să-i stârnească pofta sau să-l atragă în cursă pe feciorul de împărat, întrucât în cazul aparenţei şi esenţei umane, binele şi răul, frumosul şi urâtul, spaţiul şi timpul se află deopotrivă şi deodată în om iar manifestările lui sunt variate şi cu aspecte complexe, nealunecând în extreme. Omul poate să fie ceea ce pare şi poate să nu fie, să se prefacă, însă niciodată el nu este absolut ceea ce pare şi tocmai aici apare necesitatea **spaţiului scenic**.

Personajele din basm sunt stările ideale ale omului, contrariile epurate, esenţe pure, ceea ce face ca ele să-şi poată propune cel mult nivelul aparenţei (ca în cazul zmeoaicei) deoarece, ieşind din sine ca esenţă şi manifestându-se, ele nu fac decât să-şi servească propria esenţă iar revenirea la sine înseamnă pentru esenţă să această reconfortare ca şi în cazul obişnuit şi real de apariţie a măştii.

Vedem cum revenirea la sine se poate face şi prin simpla negaţie cu condiţia ca aceste contrarii să fie epurate, ideale, nealterate, cum este exemplul Oului Primordial – expresia simplei negaţii a contrariilor sau Zmeoaica din exemplul de mai sus, care trăind în sfera virtualităţii, îşi poate propune trecerea de la o manifestare la alta, pe când omul, în plinătatea existenţei lui spaţiale şi temporale, trecând din sfera virtualului în cea a posibilului şi a realului, într-o zonă de coexistenţă a contrariilor în sensul rău şi nu ideal al ambiguităţii, nu-şi poate afirma esenţa decât trecând prin dubla negaţie, cea care produce apariţia măştii şi a jocului (vezi Planşa 9). Omul n-are acces la arhetip decât prin ritualul măştii şi jocului la nivelul **spaţiului scenic** la oricare dintre nivelurile la care acesta funcţionează (teatral, lingvistic, muzical, cinematografic, al artelor plastice). De aceea spunem că modul ideal al negării esenţei ar fi negaţia simplă iar modul real în care se poate tinde spre esenţă este dubla negaţie care este cea care produce **spaţiul scenic**, adică spaţiul de sacrificiu. Astfel că la nivelul existenţei simpla negaţie produce înstrăinarea de esenţă. Dualitatea nu poate salva nivelul uman. Triada este cea care eliberează, care reconfortează şi reduce omul la esenţa sa, îl renaşte. Necesitatea acestei a treia laturi se explică prin mitul reînvierii. În reprezentarea grafică, triunghiul este cea mai simplă formă geometrică închisă, figură foarte iubită şi mult folosită de omul primitiv şi de copii.

În ceea ce priveşte felul cum funcţionează jocul la nivelul basmelor, avem drept exemplu uciderea celor trei zmei de către Făt-Frumos. Am spus că jocul e o supraesenţă, o retragere a esenţei care obligă prima esenţă să se altereze. Primul fecior al Zmeoaicei, zmeul cel mare, este şi cel mai slab. După ce Făt-Frumos îl va învinge, va trebui să treacă şi pe la zmeul mijlociu şi pe la cel mic, până la zmeoaică. Numai că aici jocul se reduce la o simplă alunecare în altă esenţă şi nu la propunerea unei alte reguli. Întocmai cazului anterior, şi aici funcţionează negaţia simplă. Cu cât ne apropiem de arhetip, negaţia va scădea prin afirmarea plină a arhetipului. Observăm aici că, la nivelul basmului, masca şi jocul se retrag în aparenţă, respectiv esenţă. Dacă în spaţiul simbolic al basmului, masca şi jocul se anulează, nu trebuie să scăpăm din vedere faptul că basmul în sine constituie un **spaţiu scenic** specific limbii şi că în cadrul acestui **spaţiu scenic** simbolic, privit din această perspectivă, funcţionează semne ce acoperă simbolul măştii şi al jocului. Basmul funcţionează la nivelul inconştientului colectiv (ca un vis al acestuia) şi al imaginaţiei, iar realitatea lui psihologică este de necontestat atâta timp cât oferă o poartă de odihnă esenţei umane. Personajele din basme revin, sunt esenţe epurate, propuse omului de inconştientul colectiv (în accepţia dată de Jung acestui termen). Atunci este nevoie de limpezirea aparenţei lui, de retonifierea ei. Aceste personaje sunt ele însele măşti care joacă în basm esenţa omului pentru că basmul e o convenţie care presupune un fel de scenă imaginară, scenă în care imaginile se purifică printr-o negare a imaginii contingente, a imaginii profane, un refuz de devenire a imaginii, o imagine exemplară care atinge imaginaţia acolo unde vedem dintr-o dată obiectul sub toate aspectele sale, întrucât epurat fiind, el se adresează memoriei (este uşor de memorat) şi acţionează asupra conştientului după stagnarea imaginaţiei în substraturile obscure ale acestuia (întrucât nu sunt conştientizate).

Basmul trebuie crezut deşi el nu se adresează unei veridicităţi spaţiale şi temporare, el trebuie urmărit ca un adevăr propus, un supra-adevăr care s-a limpezit de modurile spaţiale şi temporale şi care înseamnă un refuz al spaţio-temporalităţii, a devenirii, deci şi tendinţa de reîntoarcere din real în posibil, virtual şi, în final, la „non-forma" lui.

Basmul este un mit degradat. Mitul e considerat de M. Eliade „o istorie sacră, aşadar, o «istorie adevărată», dat fiind că se referă întotdeauna la realităţi. Mitul cosmogonic e «adevărat», deoarece existenţa lumii stă mărturie în această privinţă".[4]

Fiind opusul adevărului spaţio-temporalităţii, basmul este ceea ce afirmă spaţio-temporalitatea, devenirea, prin opoziţie. Cel care se proiectează în basm, desăvârşindu-şi fiinţa în imaginaţie (în spaţio-temporalitatea exemplară), va reveni la lumea reală, redescoperind-o, pentru că a simţi chiar şi la nivelul intuitiv (ce nu e lumea ca spaţiu şi timp), înseamnă a şti ce este ea în spaţiu şi timp.

TREPTELE DEVENIRII

NON-FORMA	nimicul închis în sine, imobil – conţine mişcarea, non-forma lumii;
VIRTUAL	lumea în devenire spaţio-temporală; oul primordial – sămânţa lumii nemanifestată;
POSIBIL	lumea în devenire spaţio-temporală; negativul formei lumii; încolţirea – despărţirea contrariilor;
REAL	realitatea în devenire spaţio-temporală;
GÂNDIREA (REFLEXIA)	oglindirea realului în intelect – conştiinţa; negarea prin reflexie şi negarea negaţiei; devenirea în desfăşurare şi creaţie prin dubla reflexie;

TREPTELE CREAŢIEI

<<< NAŞTERE <<< DEVENIRE	NON-FORMA	nimicul primordial;	MOARTE >>> RENAŞTERE >>>
	VIRTUAL	Oul primordial – sămânţa lumii; Marea Zeiţă Mamă;	
	POSIBIL	Negativul formei lumii; Spaţio –temporalitate;	
	REAL	realitatea în devenire spaţio-temporală;	

Vorbind despre diferitele niveluri ale scenei, aşa cum se prezintă ea într-un spaţiu real la nivelul teatrului popular sau într-un spaţiu imaginar – cel al mitului sau basmului, putem afirma şi o scenă reală nesesizabilă datorită funcţiei sale de matcă de dimensiune apriorică, în care omul e un produs al istoriei prin societate, făuritor al propriei scene şi făurit de ea.

Masca şi jocul nu sunt necesităţi ale fiinţei complete, ci ale fiinţei decupate în prezent. Ele ignoră istoria, o sfidează, propun un timp care e deodată trecut, prezent şi viitor, nefiind nici unul anume. **Masca şi jocul** extind timpul la cele trei niveluri ale sale (prezent, trecut, viitor) afirmate deodată.

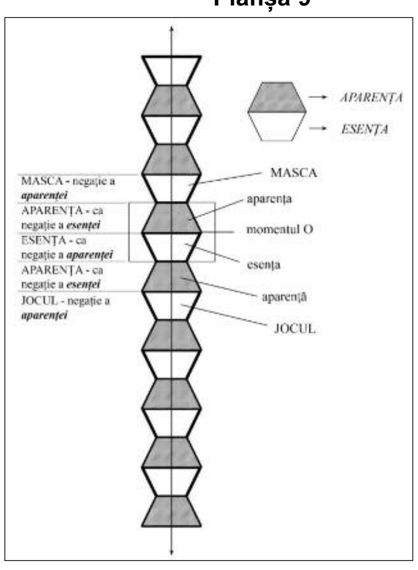
Basmul este un mit degradat. Mitul e considerat de M. Eliade „o istorie sacră, aşadar, o «istorie adevărată», dat fiind că se referă întotdeauna la realităţi. Mitul cosmogonic e «adevărat», deoarece existenţa lumii stă mărturie în această privinţă"

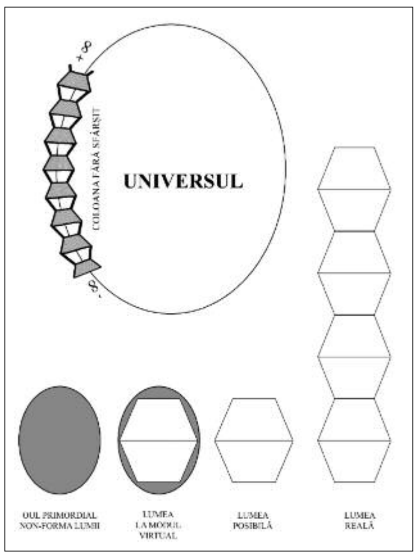
Spaţiul scenic la nivelul limbajului

Masca şi jocul funcţionează, aşa cum am mai amintit, şi la nivelul limbajului. Un concept oarecare e o simplă aparenţă a lucrului pe care îl notează. Conceptul lipseşte lucrul real de ceea ce are mai caracteristic în el: devenirea sa. În realitate, „un lucru" este substanţă în devenire. La nivelul conceptului, acest lucru este proiectat în eternitate, este decupat devenirii sale şi încremenit. În concept, lucrul „este". În realitate, el devine, există. Conceptul lipseşte deci lucrul real de devenirea lui (conceptul de copac, de exemplu, nu e totuna cu copacul real, care e lemn în devenire).

Pentru a prinde devenirea lucrului, acest concept este nevoit să treacă de la nivelul primei negaţii la cea de-a doua, adică el va încerca relaţionarea cu alte concepte pentru a putea sugera şi devenirea lucrului real. Spunem în felul acesta că la nivelul **spaţiului scenic** al limbajului un lucru „este", „nefiind" totodată, adică zace în ambiguitate. „Este" pentru că l-am conştientizat şi „nu este" aşa cum l-am conştientizat pentru că el „devine". În felul acesta, **spaţiul scenic** este locul în care conceptul se întâlneşte prin intermediul măştii şi jocului, cu obiectul real sau imaginar pe care îl desemnează, este Labirintul, Oul Primordial, Nodul, Poarta în care se află atât un contrariu cât şi celălalt, ambiguitatea care permite posibilitatea alegerii. În această poartă se dă lupta cu Minotaurul. La nivelul limbajului, **spaţiul scenic** e locul unde realul e supus imperiului metaforei, ca lumea să poată fi „stăpânită" şi „suportată". Locul unde, în mod alchimic, lumea poate fi schimbată, unde realul se redimensionează, se recalibrează după structura intimă a limbii, care în acest sens devine însăşi structura fiinţei. **Spaţiul scenic** e sfera de opţiune a omului şi cuprinde elemente ale realităţii descărnate de funcţionalitate şi elemente imaginare venite aici, în această poartă, atrase de dorul pătrunderii în real. Aici realul se odihneşte în imaginar şi fantastic iar imaginarul se odihneşte în real. **Spaţiul scenic** salvează de aceea atât esenţa umană cât şi aparenţa sa, constituind necesitatea cea mai acută a universului cultural şi condiţia de bază a creativităţii şi libertăţii.

Planşa 9

Planşa 4a

1 Gilbert Durand, ***Structurile antropologice ale imaginarului***, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 1998, p. 250.

2 Mircea Eliade, ***Aspecte ale mitului***, Ed. Univers, Bucureşti, 1978, p. 136;

3 *Cele trei rodii aurite: o istorie a basmelor româneşti în texte*, Ed. Minerva, Bucureşti 1979;

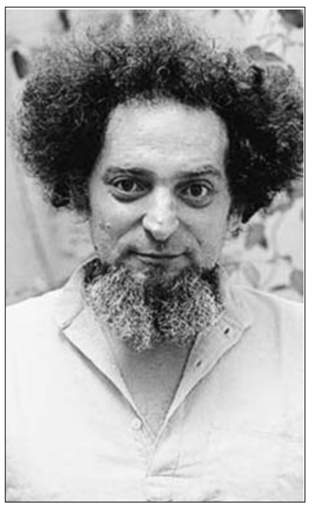
4 Mircea Eliade, ***Aspecte ale mitului***, ed. cit, p. 6;

arte

Din poezia lumii

Georges PEREC (1936 – 1982)

În traducerea lui LEO BUTNARU

S-a născut la Paris într-o familie de evrei imigranți din Polonia. Botezat. Cunoscut în special prin romanul „Lucrurile” (Premiul Renaudot, 1965). În anul 2017 opera sa a intrat în celebra colecție „La Pléiade”. Din cărțile sale reținem: *O mică bicicletă cu ghidon cromat (1966), Omul care doarme (1967), Dispariția (1969), Magazinul sumbru (1973), Ulcerații (1974), Eternitatea (1981).*

E o dimineață delicioasă
soarele luminează peisajul rural
albinele adună miere
un fluture se așază delicat pe o mimoză
oile zbiară
în depărtare sună clopotele
totul e calm și liniștit

Eternitate

Venirea imperceptibilului
convexitatea ochiului
– prin care aflăm că pământul e rotund –
eternitatea e circulară
însă plată

perna e (montană) eroziune
covorul vălurat
nu mai există ruptură
în spațiu sau în mine
: lumea înainte de a nu se
plisa, ondularea ierbii
între est și vest
Pe o linie imaginară va rula
această legănare oblică

știm că apele
s-ar despărți de ar exista
ceva apă
însă există doar
această sete de pliere

siluetele se suprapun
de-a lungul pârghiilor fictive
nemișcate în mișcarea lor

fiecare moment e persistență și memorie

orizontul în proprie absență
nu e decât ezitare tocită
prefigurarea tremurândă
a țarcului
unde se ascunde catastrofa

Nunta lui Kmar Bendana și Noureddine Mechi

1
Doamna mea de chihlimbar nestemat
Armada ancoră pe căile Madeirei
Arbore de abanos
Cotituri de marmură
An de an găsindu-mă gata să mă predau

2
Râsetul de neimaginat al Didonei sau al lui Enea
Miros de dună
Nor de aur
Amor inundat cu ultim duș
Nu spune nimic
Plapumă de calico tricotată
Regina și regele au făcut ei ceva...

3
Urcă-te pe gâscanul meu abandonat
Nomad al lumii mele de umbre
Spune-mi pe nume
Salvatorul meu
Sufletul meu

4
Dă-mi acel ropot
ecoul drumului
de unde începe această spunere
Inima mea arzând deranjează neagra cenușă
Glasul aspru al unui corn de aur
Iluzie de crom sau de argint viu
O necunoscută despuiere de dulceață
Este a mea, ca și propriu-mi tremur

5
Dragostea mea sorțul meu de aur
frumoasă spulberătoare a ceții mele
fermecătoare hoață a norilor mei
nod ce mă prinde de casa mea
legătură la ochi pe care au brodat-o zorii

6
Cerneala neagra
determină acest cifru încă sumar
memoria nevătămată a lumii
O stâncă, menhir, hambar
Chimia adormită a unei gigantice platforme petroliere
Aborigen indian, orhidee chineză
Comodă din lemn de cedru,
Miros de ceară de albine, scoarță, chimion

7
Admiră-te în oglinda mea
Mireasa mea înflorită în zori
Regina mea, Diana mea, ursoaica mea de aur,
Un ram de arum își răspândește parfumul
râzând peste nimicuri
peste o firimitură,
peste o panglică subțire
peste o scaldă la plajă
peste cineva care cânta în ritm de darabană
Destul de iubitor pentru a muri

8
Timpuri antice
Înrădăcinate în inima acestei lumi moderne
Nuntă
ca apa dulce
ca cercul rotund
o bucată de cretă
o piață în Manciuria
teracotă pe hol
parfum de coriandru
ritmuri de acordeon

9
Prietena mea, inima mea,
Dă-mi memoria de fier
A lumii acesteia curbate ca o lăcustă
O memorie blindată
Cu amintirea propriei mele rue du caire
Cu amintirea piratului
Cu mâna matrozului cerber
La marginea unei mări de carbon

10
Fericire dedicată împăcării mele de amiază
în marmura locuinței
în șoaptele gurii mele
Umbra fierbinte a diademei mele
Un radio pârâie baladă de dragoste
zbor de muscă
Babouche într-un colț al camerei
câinele latră
Duminică, pe Rue du Maroc
Duminică

Spre o altă locuință

Părăsiți apartamentul. Golirea spațiului. Plecați.
Cedarea locului. Debarasarea dușumelelor.
Inventariere ordonare clasare sortare
Evacuare renunțare oarece scos de vânzare
Aruncare
Ardere
Demontare desigilare deșurubare desprindere
Descleiere debranșare detașare tăiere presare
Îndoire împăturire retezare rulare
Împachetare ambalare legare înnodare adunare
Îngrămădire acoperire protejare înfășurare
Închidere desprindere înșfăcare aburcare tăbărcire
Măturare
Pocnet de yală
Plecare.

Epitalam pentru Sophie Binet și Michel Dominault

În această frumoasă sâmbătă de mai
Sophie se mărită cu Michel
iar Michel se însoară cu Sophie

S-au căsătorit
și acum sunt împreună
ca Aucassin cu Nicolette
ca prăjitura cu mierea
ca mâna cu pianul
masa cu scaunul
supa cu cratița
linul cu cârligul
știința cu îndoială
stiloul cu desenul
porumbelul cu meiul
spitalul cu liniștea
lumânare cu termoforul de pat
ceaiul de mușețel cu madlena
și chiar cușcușul cu mazărea

E o dimineață delicioasă
soarele luminează peisajul rural
albinele adună miere
un fluture se așază delicat pe o mimoză
oile zbiară
în depărtare sună clopotele
totul e calm și liniștit
Chiar la capătul micului crâng începe vasta planetă
lacurile oceanele stepele sale
dealurile câmpiile oazele
dunele de nisip
palatele muzeele insulele porturile sale
automobilele minunate strălucind în ploaie
cei din armata salvării în halate albe
cântând colinde în ajunul Crăciunului
vrednicii participanți la conferința despre tabac
cam derutați pe Piața Sfântului Supliciu
căpitanii mustăcioși mirosind a paciuli și liliac
campionii tenismeni îmbrățișându-se frenetic la sfârșit de meci
indienii cu calumetul lor așezați pe un totem din lemn de santal
alpiniștii ce atacă vârful Popocatapetl
canoiștii dornici de a vâsli pe Mississippi
anabaptiștii dând din cap cu răutate în timp ce discută Biblia
micile femei din insula Bali dansând pe plantații de cacao
în arhaice săli de ceai filosofii cu chipiuri discutând aprins
ideile lui Condillac
fete în costum de baie călărind elefanți docili
londonezii impasibili ce propun o partidă de cărți fără atu

Iar aici cerul e albastru
Să uităm de greutățile lumii
o pasăre cântă chiar în vârful casei
pisici și câini se răsucesc lângă șemineu unde
un buștean imens arde alene
se aude ticăitul ceasului

Acest mic poem
unde s-au folosit doar cuvinte simple
precum margaretă și mătură
sau sos de pasăre și smântână
ori croasant și nonșalanță
și nu cuvinte precum palimpsest, uraninit,
cumulonimbus, decalcomanie, stetoscop,
machicolare sau anticonstituțional
deci acest mic poem a fost compus special
cu ocazia acestei nunți

Să le urăm Sophiei și lui Michel
ani mulți de bucurie ca și cei
o mie de ani trecuți în care Philemon și Baucis
în fiece lună Mai renasc în lume –
ea ca iedera, el ca stejarul

Mircea Bârsilă

Oglinda spartă

Oglinda spartă este titlul noului roman al lui Nicolae Stan, unul dintre cei mai valoroși prozatori ai generației optzeciste. Principalul personaj este tânărul absolvent de teologie, Radu Plămadă, care avea un glas „dumnezeiesc" și un chip frumos. El alesese parohia din localitatea Crăsanilor de Jos, la îndemnul prietenului său Romeo Pescăruș, crescut de la zece ani de bunica sa Angela din acest sat din Bărăgan, masterand în ultimul an la Antropologie și fost coleg de liceu cu Daria, soția preotului: „o tânără masterandă a Facultății de Limbi Străine București, specialitatea Franceză, blondă, cu ochii albaștri, cu o naturalețe copilărească" în manifestările ei de zi cu zi. Unul dintre localnici, care se mutase cu familia tocmai în Brașov, i-a donat noului preot, cu acte și din toată inima, gospodăria sa: „o casă mare, cu cerdac, cu apă curentă, cu fosă septică și gaze, o casă îngrijită și arătoasă, cum nu se poate mai potrivită să devină casă parohială". Radu Plămadă (student strălucit, șef de promoție) a fost uns ca preot, în august, de Sfânta Maria, de Prea Sfinția Sa Episcopul Sloboziei și Călărașilor, eveniment pe care l-a trăit „ca pe o transformare în adâncuri a simțămintelor sale".

În liceu, până în clasa a X-a, fusese olimpic național la fizică, plăcându-i de mic lucrurile limpezi, iar profesorii îi prevedeau un viitor mare în domeniu. Pe când se afla în clasa a X-a, s-a întâmplat ca tatăl său să moară într-un accident de mașină, o nenorocire care i-a schimbat radical planurile de viață. În consecință, a hotărât să se facă preot și s-a transferat la Seminarul Teologic din Piatra Neamț. Cu o lună înainte de examenul de Bacalaureat, mama lui s-a recăsătorit, asigurându-l că „trebuinciosul" măritiș nu va afecta iubirea pentru „băiatul ei" etc. Tristețe care s-a cuibărit, imediat, în sufletul copilului, și l-a determinat, apoi, să meargă la Facultatea de Teologie din București, „nu în Iași, la o aruncătură de băț", distanța spațială dintre București și Piatra Neamț oglindind sufleteasca distanțare - „iute și necontrolată" - dintre el și mama sa. „Ca student, metodic și înflăcărat totodată, și-a câștigat repede calitatea de cel mai înzestrat tânăr în cele duhovnicești" și urma să fie păstrat în suita de diaconi a Prea Fericitului", dar el a optat - iarăși, în mod surprinzător - să-și înceapă viața de preot într-un sat vechi, chiar izolat. La Crăsani, preotul obișnuia să fumeze, în cerdac, tutun frumos mirositor de pipă, deși preoteasa îl dojenea mereu pentru această păcătoasă „bucurie". Un alt prilej de mici neînțelegeri între ei era stârnit de ardenta dorință a lui de a avea un copil de la Daria, care amâna respectiva împlinire familială, voind ca mai întâi să-și termine studiile... Copilul – îi spunea, în replică, preotul, – „este întruparea vizibilă și palpabilă a iubirii. Fără el, suntem cuvinte goale. Să-l scoatem împreună la lumina zilei, să facem iubirea trup, Daria".

În celălalt plan, cel al menirii sale duhovnicești de păstor de suflete, preotul Radu se străduia să-i apropie pe enoriași de credința curată în Hristos: „Frați crăsneni, noi nu suntem împreună doar astăzi, aici, în sfântul lăcaș, ci ne aflăm împreună pe un drum/(...)/ Vă spun, iubiți crăsneni, trăim pentru a ne întâlni cu El, în finalul vieții noastre de-aici. Suntem călători, dar nu rătăciți. Să acceptăm de bunăvoie, cu dragoste, jugul lui Hristos, care ne ridică în lumina dumnezeiască/(...)/ Adevărul e că noi urcăm o scară care ne duce-n Rai, iubiți creștini/(...)/Nu vă cer să vă lepădați de lume dintr-o dată, ci doar să vă gândiți la ce vă spun acum, atunci când vă rugați. Și poate că, împreună, vom ajunge măcar către a 29-a treaptă. Este treapta când corpul nu mai cere nimic. Numai sufletul tresaltă de bucurie că Hristos trăiește atunci în el. Atunci vom fi indiferenți față de tot ce e pământesc și omenesc. Sufletele noastre, vii în noi, vor vedea atunci lumina sclipitoare a Raiului, ca într-o oglindă dumnezeiască" (p.22).

Îndatoririle sale duhovnicești se împleteau cu cele socio-umanitare, precum, de pildă, dorința de a construi un Centru Social pentru Vârstnici și Defavorizați unde cei nevoiași să-și ducă viața în liniște. Realizarea acestui proiect – pe care anumiți săteni, în frunte cu șoferul Virgil, l-au contestat – implica ridicarea taxelor pentru botezuri, nunți și înmormântări și, respectiv, scumpirea lumânărilor, a rugăciunilor și a taxei anuale pentru cult.

Misticismul freactic al romanului iese, adesea, la suprafață și înflorește, prin intermediul unor situații adecvate și al unor personaje exponențiale: Angela a cărei viață se desfășoară, la 87 de ani, într-o simplitate de tip vegetal, ce pune în lumină misterul existenței și al relației dintre trup, suflet și Dumnezeu; țârcovnicul Ilie Axinte care are un tulbure vis simbolic, în care se făcea că este un ochi mobil, zburător, în care s-a înfipt, dureros, în cele din urmă o săgeată; Nicușor Mândruț, fostul dansator în Ansamblu „Bărăganul", al cărui Dumnezeu este Natura și care știe să se bucure de frumusețea și de minunatele ei daruri zilnice, mulțumit că are o fată pe pământ (pe care nu o mai știe de când era de cinci luni) și care îngrijea cu pioșenie mormintele părinților săi; discuțiile cu tematică biblică dintre preot și prietenul său Romeo sau cele referitoare la schimbarea datei – din catastiful preotului – când se va stinge tușa Angela, catastif în care premonițiile se împlineau întocmai; lamentațiile Irinucăi, fiica „pierdută" a lui Nicușor Mândruț, postate pe Facebook, și în care se revoltă împotriva răului din lume și deplânge, în spiritul așa-numitelor predici medievale ale fricii, jalnica ei stare de copil rămas fără părinți și de nedrept prizonierat într-o lume unde trebuie să înfrunte monștrii fioroși care „urlă și țipă și amenință, aruncă în toate părțile, mai ales în sus, către mine, cu venin mortal și criminal"; slujbele de vineri ținute de preotul Radu în biserică, descrise în detaliu de autor, și predicile păstorului (de suflete) marcate de gândul tot mai împovărător că, din păcate, credința oamenilor din Crăsani a ajuns o *oglindă spartă* în milioane de bucățele: „V-am tot spus, frații mei, că noi am ajuns o oglindă ciobită în milioane și milioane de bucățele mici, în care nu se mai vede aproape deloc chipul dulce al Dumnezeului nostru/(...)/Dacă ne vom ruga bine, oglinda ciobită, spartă, se va mai aduna, își va mai strânge cioburile, se va mai șlefui, atât cât minunatul Lui chip să se zărească în ea, în noi" (p.114).

Între misticismul tânărului preot și cel al lui Nicușor Mândruț se intercalează fascinația pe care trecutul istoric i-o provoacă fântânarului și fostului profesor suplinitor Titel Graur, cititor avid al informațiilor (de la Strabon la Vasile Pârvan) referitoare la geții care au viețuit cândva pe meleagurile ialomițene, la Dromihete și Lisimah, la Agatocles și generalul get Seleutes etc. Susținut de febrilul său „misticism" istoric, el îi convinsese pe consilierii Primăriei să „boteze" străzile localității cu nume precum Burebista, Dromihete, Decebal, Lisimah, Seleutes, Zalmoxis, Geții nemuritori, refăcând, astfel, ceea ce el numea *pătratul getic*... Explicațiile sale fanatice, presărate cu uimitoare date istorice, au, în cuprinsul romanului, o spumoasă savoare literară.

Surprinzătoarea moarte a lui Nicușor Mândruț, care a lăsat un bilet în care preciza că a sfârșit prin voia sa, încredințat că, murind, „îl voi întâlni pe Dumnezeul meu. Va veni din Mama-Natură" (p. 119), zdruncină credința preotului în puterea sa duhovnicească asupra enoriașilor, iar vestea pe care i-o aduce Daria, în urma analizelor medicale, aceea că nu vor putea să aibă copii, din pricină că el este infertil, îl determină să ia imprevizibila hotărâre de a se retrage din lume într-o pustnicie totală, pe muntele Ceahlău, unde va cunoaște fericirea – de care nu avusese parte până atunci – în austera și apoteotica ipostază de „atlet al credinței": „Și dacă un ochi atotvăzător ar privi în acele momente undeva spre înălțimile muntelui Ceahlău, într-o arie pustiitoare și singuratică, în preajma unei peșteri aspru amenajate, a unui izvor cu apă curată, ar zări un corp aproape gol și atât de ușor încât s-a ridicat lesne de la pământ, împins de un elan în veci neștiut, l-ar putea apoi urmări cum el urcă lejer în pădurea de brazi și cum, într-un timp mic, plutește peste vârfurile brazilor și rămâne acolo, mângâiat de verdeață, corp plutitor scăldat în lumină" (p. 134).

Până la sinuciderea lui Nicușor Mândruț și până la vestea primită de la soția sa (care se va căsători cu Romeo, prietenul ei din liceu), succesiunea planurilor epice contribuie la construirea unui univers rural aflat sub semnul normalității. Radicala decizie a preotului de a se retrage din lume tulbură, subit, normalitatea, adâncind conținutul romanului din punct de vedere existențial și lăsând cititorul să interpreteze, în funcție de propria-i subiectivitate, ambiguitatea respectivei hotărâri, întrebându-se dacă gestul preotului reflectă dublul *eșec* al său, cel „vocațional" și cel lumesc, sau, dimpotrivă, dacă opțiunea sa are valențele necesare condiții a înălțării pe *scara spirituală* despre care le vorbea enoriașilor în repetatele predici duminicale.

Tema romanului are o esențială profunzime prin care se încadrează în rândul scrierilor dezinteresate de feluritele orientări de tip experimental, iar scriitura este caracterizată de o limpezime „clasică" și de ritmul firesc, oglindind, în consecință, concepția artistică a unui autor căruia nu-i place să se joace de-a literatura.

Aurel Udeanu

Eu cred că nu suntem decât niște răni

deschise pe trupul *Lui* abstract. Întocmai
cum mugurii fragezi primăvara pe
trunchiul
unui stejar neștiut de nimeni. Exilat
în cer.

Cresc rănile ciorchine pe trupul *Lui*
singuratic,
se fac mari, ajung pe picioarele lor. Unele
mai și rodesc: câte-o monedă ruginită zvârlită
pe trotuar în poala unui cerșetor orb, câte-o
strachină cu lumină întinsă peste gard la țară
văduvei cu 7 copii. Habar nu au rănile (mugurii
cruzi) că bucuria lor de a fi se hrănește cu durerea
Atoatețiitorului: șiroaie *Îi* curg lacrimile
pe trunchiul nevăzut. August.

Din nețărmurită, sfâșietoare iubire pentru noi,
cu o secure suavă de aer *El Își* face *Sieși* răni
pe tot corpul. Proștii spun că nu găsește alt sens
acolo, sus decât să privească cum *Îi* supurează
carnea fictivă. Îi iartă, căci nu știu ce spun - smerit,
aduce mai departe în lumină rănile care suntem
dedesubt și nu mai știm să ne mirăm. De ghiocei,
de miei și de ciocârlii.

Apoi, într-o noapte deasă, nepătrunsă, Nimicnicia
noastră se trezește: am secătuit de sevă stejarul
exilat în tării și n-am învățat încă să zburăm.
Pietrele au făcut-o de mult și s-au mutat cu toatele
în cer. De rușinea oglinzilor, unul câte unul, ieșim
din casă cu picioarele înainte, și ne-ascundem
în burta primitoare a pământului. În Înalt -Tu
pe cine aștepți să sosească la Tine?
Neîmpuținatule!
Îndelung Răbdătorule!

Dorel Tătaru

...iertarea nu vine cu instrucțiuni, dar o poziție avansată a toleranței îți permite să vezi dispunerea trupelor urii, îi evidențiază chiar intențiile, o poți contracara. Sunt multe moduri în care o poți face. Pe măsură ce începi să iubești, te dezbraci de pielea care urăște.

Ura, la fotograf!

Pumni care tremură, o privire intensă, febrilă, maxilar încleștat, scrâșnetul dinților, mușchii antebrațului rigizi și definiți, rostire de cuvinte întunecate, dureroase, poziție rigidă, umeri pătrați, un mers zguduit, împingere, împingere, împiedicare, degete care se retrag și se întorc gheare, strigă, țipă, înjură, zbieret înspre inamic, scuipat zburând printre țipete, o față și un gât roșii, transpirație, puls venos vizibil, un gât cu șnur, strângerea feței, nări evazate, prindere care zdrobește sau rupe neintenționat un stilou, un mârâit animalic în gâtlej, gură ondulată cu antipatie, batjocoritoare, aruncare de scaun, piele întinsă pe un mârâit, înjurături, înjurături, lacrimi supărate, un ton usturător, o voce tremurândă, plecare refuzând să rămână în prezența altuia, schimb de ture pentru evitare, folosirea prietenilor pentru a ajuta la ostracizare, la reducerea inamicului, inițierea bârfelor, pornirea zvonului, stârnirea inamicului, împingerea oamenilor la o parte pentru a ajunge la inamic... Ura... nu, nu exclamația sau îndemnul, ura urâ, fiica celor de mai sus așa cum mi-a pozat. Văzând-o nudă îmi dau seama că din punct de vedere biologic, ura este un sentiment aproape identic cu dragostea. Un studiu a folosit un scanner pentru creier în scopul investigării circuitelor neurotice. Acestea au devenit active când unui număr de 17 subiecți le-au fost arătate fotografii cu persoane pe care le urăsc apoi cu persoane pentru care nutresc afecțiune. Rezultatele au fost similare, stimulii au produs aproape aceleași grafice. Studiul menționat, „Corelate Neuronale ale Urii", a fost realizat la University College din Londra de către profesorii neurobiologi Semir Zeki și John Paul Romaya, și publicat în revista de specialitate *Plos One*. Biologic da, se poate vorbi de similitudini, putem însă vorbi la nivel afectiv de aceleași efecte? Știm că dragostea se transformă cu puțină indulgență în indiferență sau dezgust, deseori în ură iar ura neînsuflețită de altceva este nemuritoare. Este consacrat modul de exprimare care folosește extremele sentimentelor: te iubesc atât de mult încât te urăsc. Poți însă spune te urăsc atât de mult încât te iubesc? I-ar putea spune asta monstrul doctorului Frankenstein, Edmond Dantes lui Fernando Mondego[*], un Montague unui Capulet[**], Inigo Montoya contelui Rugen[***], Mc Murphy infirmierei Ratched[****], sau Ghiță lui Lică Sămădăul? Ura lor umblă neînsoțită de un fost sentiment. În aceste exemple din literatură nu se poate spune că ura transgresoare a invadat carnea bună, a luptat în tranșeele emoției, a colonizat- o, exploatat-o, și a plecat ca o retragere aureliană, ca sentimentul care a subjugat-o pe Elizabeth Bennet în Mândrie și Prejudecată sau pe Jane Eyre. Relieful acestui gen de ură se compune din mari întinderi de tăcere și straturi de ranchiună. Se poate trece însă cu pasul, sau cu iertarea!? Ar trebui să existe o gramatică a iertării în literatură unde vedeta să fie complementul de timp și implicit, uitarea. Excelentul roman cu titlul inițial *Embers* (*Uman*) sau *Lumânările ard până la capăt,* scris de scriitorul ungur Șandor Marai, e construit pe o axiomă a timpului. Generalul Henrik așteaptă momentul răzbunării mai bine de patruzeci de ani iar când acesta vine, nu își mai amintește ce trebuia să-i facă lui Konrad. Romanul întreabă și se întreabă dacă nu cumva uitarea este o parte necesară a iertării, și dacă este așa, ce să ierți? Ura nu vine cu un manual de luptă.

Nici iertarea nu vine cu instrucțiuni, dar o poziție avansată a toleranței îți permite să vezi dispunerea trupelor urii, îi evidențiază chiar intențiile, o poți contracara. Sunt multe moduri în care o poți face. Pe măsură ce începi să iubești, te dezbraci de pielea care urăște. Goethe le spunea dușmanilor săi că nu fac decât să-i sfâșie pieile lepădate în timp ce el și le lepăda mai departe. Jovialitatea îngrașă, iubirea îngrașă, fericirea face la fel. Ura slăbește, te consumă.

Același Goethe, la 50 de ani, îi scria lui Johann Christian Kestner, soțul Charlottei Buff (Lotte)cu care era în relații de prietenie, trimițându-i în plic un șnur cu dimensiunile taliei de acum „Lumea spune că m-am îngrășat" apoi adaugă „cât despre mine, sunt fericit!" Dacă ura mănâncă iubire, consumă iubire, de ce e slabă? Pentru că e slabă! S-ar impune instituirea unei pedepse tantalice, izolarea într-un Tartar cu întinse câmpuri de bunătate, râuri de iubire pe care nu le va putea atinge, nu le va putea gusta. Atât de mult îi trebuie iubirii să crească din ură. Urii, atât de puțin. Un strop de ură în suflet se va răspândi și va decolora totul cum ar face o picătură de cerneală într-o oală cu lapte. Este și cazul unei societăți unde un element poate polariza cu scopuri meschine, majoritatea, dar și dragostea poate face același lucru. Un discurs înflăcărat, plin de pasiune, poate fi catalizatorul unei schimbări în masă. Un conducător o poate face, biserica o face. Discursurile de ură anihilează zona fertilă dintre oamenii care sunt dispuși la împăcare, reconciliere, ceea ce filosoful german Edmund Husserl numea Einverständnis, adică acord. Potrivit lui Husserl, împăcarea nu trebuie să se realizeze doar în cuvinte, împăcarea este experiența unei legături dintre conștiință și corp (Leib) pentru a forma natural o unitate empirică. Actul de empatie este crucial pentru reconcilieri reciproce dintre subiecte animate care aparțin unei lumi. Filosoful austriac/ israelian Martin Buber, binecunoscut pentru filosofia dialogului, se referea la acel „dintre" ca la o realitate vie care a apărut atunci când două ființe umane erau profund implicate una cu cealaltă. În timp ce alte sentimente pot fi îndreptate spre altceva, diferite obiecte ori situații, dragostea sau ura sunt direcționate exclusiv spre altă persoană. Dragostea nu călătorește singură. Ura este ca un băiat care duce bagajele. Ura a fost și continuă să fie o constantă de-a lungul timpului și se conservă bine. În trupul ei nu există exces de fiere, nimic nu se păstrează atât de bine ca un decoct de fiere. De acolo șarjează. Miriade de gloanțe de piper. Dulcele stă puțin în palatină, fie el chiar nectar, devine fad. Bunătatea pură devine repede insipidă, vrea varietate, înflăcărare. Apar echilibrele. Ponderea urii este egală cu cea a dragostei când aceasta s-a încheiat, la o persoană, iar dacă acestea nu ar veni din același organ, din „inimă" ar putea trece ușor ca antagonisme. Nu propovăduiesc ura dar cum ar fi viața fără ură? Ar fi ca Shakespeare fără Hamlet. În schimb, viața fără iubire ar fi ca Rafael fără îngeri. Lumea nu poate exista fără ele, și pentru o mai bună coabitare a celor buni cu cei răi, ura trebuie întâmpinată cu iertare, să guste și ea măcar o dată. Iertarea ne eliberează de situația dificilă a ireversibilității.

Fără a fi iertați, eliberați de consecințele a ceea ce am făcut, capacitatea noastră de a acționa ar fi parcă limitată la o singură faptă din care nu ne-am mai recupera niciodată. Iertarea, cu alte cuvinte, destramă imperiul trecutului și permite un viitor diferit ambelor părți. Nu iertarea de confesional va aduce lumea la acel viitor mai bun, iertarea bazată pe remușcări ar putea-o face, arfi o paradigmă modernă de reconciliere. O reconciliere la scară mică poate servi și ca metonimie pentru reconciliere într-un sens mai larg, politico-istoric. Acest lucru ar putea „strica echilibrul" dintre bine și rău, ar avea altă magnitudine comparativ cu o iertare individuală. Gabriel Liiceanu scria în cartea sa „Despre ură" publicată în anul 2007: am luat ura în considerare așa cum medicul, pentru a-l vindeca pe pacient trebuie mai întâi să se aplece asupra bolii lui. Întocmai am făcut și eu în această scriitură, dar nu am fost medicul ci fotograful de serviciu cu ura întinsă pe divan. Văzând-o goală, am iertat-o! Dacă ura și-ar feri rușinată privirea în fața iertării ca Susana la baie surprinsă de cei doi bătrâni, ar trebui dezbrăcată *de gré ou de force*[*****]. Spuneam într- o poezie de-a mea că ura era o fecioară, o tânără sinapsă care nu lăsa resentimentul să-i încălzească sângele, într-o larmă de nemulțumire escaladase un versant alunecos și până să-i întindă dragostea o coardă, a rămas însărcinată cu impulsul neprotejat de scuza contraceptivă. Așa cred, că iertarea e pilula de a doua zi. Te va cobori din vârful urii. Fostul președinte al Africii de Sud și laureat al Premiului Nobel pentru Pace a scris în autobiografia sa *Long Walk To Freedom* (*Lungul Drum către Libertate*): „în timp ce am ieșit pe ușa către poarta care avea să mă conducă spre libertate, am știut că, dacă nu îmi las în urmă amărăciunea și ura, aș fi încă în închisoare".

[*] Contele de Monte Cristo
[**] Romeo și Julieta
[***] *Prințesa mireasă* - William Goldman
[****] *Zbor deasupra unui cuib de cuci* - Ken Kessey
[*****] de bunăvoie sau cu forța, fie că-i place sau nu.

O poveste cu final neașteptat

Un mafiot ajuns la o vârstă la care toate au un sens, dar în fapt niciunul, se hotărăște să ia pe lângă el un tânăr curajos și devotat. Ultima calitate să fie chiar mai importantă. Având cunoștințe cam peste tot, vrea ca selecția să o înceapă din închisoare – prima școală.

La un moment dat, vine în cercul său un tânăr care se vedea că știe mai multe decât spune și că ar putea corespunde. Hotărăște să-l selecteze. Îi face un favor oarecare, ce-l determină pe tânăr să-i spună respectuos că-i rămâne îndatorat. Că favorul a reprezentat chiar salvarea lui de la moarte este doar un amănunt pe care-l trecem sub tăcere.

După ceva timp, tânărul iese din închisoare, dovedind că fapta de care era acuzat nu era reală. Atunci bătrânul mafiot îl roagă pe tânăr să-i întoarcă favorul. "Bineînțeles, unchiule!", a spus tânărul. „Te rog să-mi duci scrisoarea asta la adresa de pe plic. Acolo locuiește fiica mea." Bătrânul nu scrisese decât două vorbe în așa-zisa scrisoare: „Omoară mesagerul".

Tânărul iese din închisoare și după două, trei zile își amintește de scrisoarea bătrânului. O găsește în buzunarul unde o pusese și se hotărăște să-și îndeplinească promisiunea. Ajunge la adresa de pe plic, unde este poftit într-o curte în care o fată exersa tragerea cu pistolul la o țintă, înconjurată fiind de vreo 4-5 gărzi de corp. O întreabă dacă ea este persoana al cărei nume este scris pe plic și îi înmânează scrisoarea. Când dă să plece, fata îl oprește. „Stai!" Atunci toate gărzile de corp l-au înconjurat și și-au îndreptat pistoalele către el.

Fata deschide scrisoarea, o citește cu un zâmbet în colțurile gurii și-l întreabă pe tânăr: „Văd că nu ai deschis scrisoarea. Cunoști mesajul tatălui meu? Ce nu mă privește, nu mă interesează." – a raspuns tânărul calm. Asta s-ar putea să te intereseze, căci te privește", i-a zâmbit fata din nou. „Cum așa? Pentru că mesajul tatălui meu este: «Omoară mesagerul». Acum cred că măcar o cafea ți-ai dori să bei înainte."

Și fata l-a îndrumat pe tânăr în casă, el neavând cum să se opună. În casă îl aștepta bătrânul din închisoare, care face semn discret tuturor gărzilor de corp să-i lase singuri. "Ce înseamnă asta?", întreabă tânărul, mai mult nedumerit decât înfricoșat de situația în care se afla. "Am vrut de ceva timp să-mi găsesc un om de nădejde. Și am tot trimis scrisori de felul acesta. Niciuna n-a ajuns la destinație. Prima care ajunge este a ta, îi spune bătrânul. "Cum i-am spus și fetei tale, ce nu mă privește, nu mă interesează. Iar scrisoarea asta n-am știut că mă privește. Eu caut un prieten, un sprijin, un om pe care să pot conta, dincolo de ceea ce sunt. Fii, te rog, tu omul acela. Fii prietenul meu!".

Această pildă este despre cum să ne selectăm prietenii. Pe unii, pe așa-zișii prieteni, îi acceptăm în jurul nostru până când se elimină ei înșiși, fără ca noi să avem un rol în asta. Și nu e bine. Pentru că este posibil ca viața ta să nu fi fost perfectă, precum ți-ai fi dorit-o, tocmai din cauza asta. Or, îndepărtându-i (sau îndepărtându-se singuri, dacă se poate!), îți creezi șansa de a-ți organiza viața așa cum vrei tu, fără influența lor. Sau, mă rog, cu influența bună a prietenilor care îți sunt cu adevărat devotați. Dar, pentru a-ți câștiga genul acesta de prieteni, trebuie să fii vigilent, inteligent, să ai tu însuți acele trăsături de caracter pe care le pretinzi lor. Și este greu să îndeplinești, cumulativ, aceste condiții.

Așa că unii preferă să aibă prieteni de circumstanță, nu de calitate. Să se laude în fața lor și să fie invidiat de către aceștia. Dar stai apoi și te întrebi: de ce-i mai consideri prieteni?

MIHAELA POPAIACU

litere

Cristian Cocea

Jurnal de bibliotecă

Din haos s-a întrupat Vladimir Putin

Luni, 10 aprilie 2023. Încep Săptămâna Patimilor aranjând și sortând cărțile de la birou. S-au adunat și aici vreo câteva sute, pe care trebuie să le duc la Râmnic, în cea de-a treia bibliotecă, făcută cu mâna mea, pentru că în celelalte două din Pitești nu mai am loc. Uite că mi-am împlinit visul din copilărie, acela de a fi bibliotecar! Dacă aș fi știut că toată viața voi da banii pe cărți, cărându-le după mine de colo-colo, poate mi-aș fi dorit altceva. Habar n-aveam cât sunt de grele, blestematele, cum deformează spinarea, în ce ritm se înmulțesc și cum mai cer să fie șterse de praf! Dacă te-au prins, nu mai ai scăpare. Te fac dependent, ajungi să le mângâi coperțile și să le cauți mirosul, treci de la una la alta, nu te poți abține să nu le cumperi, casa ta se umple cu rafturi. Și știți ceva? Cu cât e chinul mai mare, cu atât te simți mai fericit.

Marți, 11 aprilie. M-am gândit la un "Decalog al Bibliotecii", pornind de la o zicere a maestrului meu întru-ale bibliofiliei, pe care l-am cunoscut prin anii '80 ai secolului trecut, în marele oraș de pe malul mării. Erau vremuri grele pentru oameni și cărți, vremuri de cenzură și interdicție, bibliotecile burgheze se risipiseră de mult, abia mai "pescuiai" ceva pe la vreun anticariat, un P.P. Negulescu în "Fundațiile Regale" sau vreun roman de Mazo de la Roche, dar și atunci trebuia să te ai bine cu vânzătoarea, ca să-ți spună zilele în care scotea achizițiile la vânzare. Plecam cu noaptea-n cap, să fim primii la ușă. Prin geamurile aburite ale anticariatului, maestrul reușea să se orienteze fără greșeală, astfel încât, în treizeci de secunde de la deschidere, înhăța tot ce era mai bun. Chiar și titluri pe care le mai avea, ca să le dea apoi la schimb. Într-o astfel de ocazie, cu brațele pline de cărți, mi-a spus, zâmbind subțire: "Biblioteca este o operă vie!". Într-adevăr. Pereții apartamentului său de la etajul patru erau acoperiți de sus până jos. Cred că avea cam cinci mii de exemplare - multe cărți din interbelic, dicționare, albume de artă. Era a doua bibliotecă - pe prima, moștenită de la părinți, o înstrăinase, de frică, pe vremea Anei Pauker.

Decalogul Bibliotecii

1. Biblioteca este o operă vie. Este creația ta, care crește, se maturizează și îmbătrânește odată cu tine. Iubește-o ca pe tine însuți.
2. Biblioteca îți oferă plăcerea colecționării, liniștea lecturii, mediul de cultură în care crești intelectual. Respect-o ca pe un maestru spiritual.
3. Biblioteca este pădurea ta. Cerceteaz-o periodic. Plimbă-te prin lăstărișul cărților copilăriei, folosește esențele prețioase ale cărților profesiei, odihnește-te sub coroana gigantică a cărților înțelepciunii.
4. Dacă o zonă a Bibliotecii tale nu te mai interesează, nu cumva să arunci cărțile. Schimbă-le, vinde-le, dăruiește-le!
5. Încearcă să ai cele mai frumoase ediții ale cărților preferate. Nu renunța la edițiile princeps. Nici la cele care îți trezesc nostalgii. Apreciază legăturile, autografele și ex-librisurile.
6. Să nu-ți lipsească instrumentele bibliotecii - dicționare, enciclopedii, atlase, ediții critice. În bibliotecă se scrie cel mai bine.
7. Când biblioteca devine prea mare, e momentul să mai faci una!
8. Nu împrumuta niciodată cărți din bibliotecă. Mai bine fă-le cadou.
9. Ajută totdeauna un copil care vrea să-și facă o bibliotecă. Oamenii care citesc sunt pe cale de dispariție, deci trebuie protejați!
10. Un gentleman n-are niciodată suficiente cărți, cămăși sau sticle cu whisky. Nu la ele trebuie să faci economie!

Miercuri, 12 aprilie. Un mare gazetar local mărturisește, de câte ori are ocazia, că se simte jenat în a vorbi despre cărțile pe care le-a citit, așa cum s-ar rușina dacă ar trebui să povestească despre femeile pe care le-a avut. Apoi, desigur, vorbește. În ce mă privește, n-am atâtea inhibiții, totul e să găsesc auditoriul potrivit! Am terminat de citit "Magul de la Kremlin", romanul premiat anul trecut de Academia Franceză, cartea-vedetă a lui Giuliano da Empoli. Autor cu origini italo-elvețiene, absolvent de Drept, jurnalist, consilier politic al premierului italian Matteo Renzi, profesor, da Empoli scrie fluid, antrenant, și reușește să explice realitatea din Rusia printr-o operă de ficțiune, mai bine decât o sută de politologi. Romanul este un amplu monolog al lui Vadim Baranov, consilier de taină al lui Putin, un personaj despre care aflăm că a trăit douăzeci de ani în apropierea Țarului, observându-i ascensiunea și slujindu-i interesele. Un intelectual, un curtean și un regizor politic, inițiat în arcanele puterii, luminându-ne resorturile psihologice ale marilor decizii de la Kremlin. Un Saint-Simon rus, realizând portretele memorabile ale suveranului și oamenilor lui. Comentatorii consideră că personajul a fost inspirat de figura lui Vladislav Surkov, noul Machiavelli al lui Putin, retras din viața publică. Oricum ar fi, da Empoli a dat lovitura. Cititorul asistă cu sufletul la gură la degringolada societății din timpul lui Elțin, în care cei mai mulți ruși sărăceau, în timp ce o minoritate rapace se înfrupta din trupul muribund al statului, mimând strălucirea Occidentului. "În studiourile ORT-ului, primul canal al televiziunii ruse, recent privatizat, nu se produceau doar emisiuni, se experimentau forme de viață care puteau fi adoptate mai târziu de toți noii ruși. Ne petreceam zilele exclamând *Oh my God!* și *whatever*... după care sfârșeam prin a discuta despre virtuțile comparate ale unui Sassicaia și ale unui Chateau-Margaux într-un bar de vinuri la modă. Fetele își dădeau aere de *Sex and the City*, iar bărbații erau toți niște Johnny Deep". Surpriza a venit în urma unui show patriotic, în care poporul trebuia să spună care îi sunt eroii. Pe locul întâi n-a ieșit nici Pușkin, nici Tolstoi, ci Stalin. Atunci, proprietarul ORT-ului, Boris Berezovski, un oligarh al lui Elțin, a înțeles că rușii obosiseră de atâta anarhie și își doreau un conducător puternic. În urma consultărilor, un bun candidat a părut șeful FSB, tânărul Vladimir Putin. Oligarhul l-a contactat și l-a convins să candideze, argumentând: "Nu uita că nu vei fi singur. Voi fi alături de tine în orice moment, ca să te sfătuiesc și ca să te ajut ori de câte ori vei avea nevoie". Atunci, în ochii lui Putin, s-a aprins o imperceptibilă străfulgerare de ironie.

Joi, 13 aprilie. În urmă cu 1990 de ani, treisprezece bărbați stăteau în jurul unei mese, tăcând. Soarele apunea, în valuri de sânge. Unul dintre ei avea ascunsă la piept plata trădării. Cel vândut a rupt pâinea și a umplut paharele cu vin, apoi i-a spus: "Ce vrei să faci, fă mai repede!". Iuda a ieșit din încăpere. Apostolii n-au priceput nimic. Iisus a închis ochii. Pentru prima oară, simțea singurătatea omenească.

Vineri, 14 aprilie. Găsesc în "Amintirile de la *Gândirea*" un fragment memorabil, în care Nichifor Crainic vorbește despre cât de greșit e înțeleasă, uneori, atitudinea ciobanului din "Miorița". Iată fragmentul! "Nu e nimic mai fals decât încercarea ușuratică a unora de a interpreta poemul *Mioriței* ca un simbol al fatalității sau al resemnării ca trăsături ale sufletului românesc în fața vieții. În fața vieții - nu. În fața morții - da. Genialul poem păstoresc se referă la limită superioară a puterii omenești, la predarea în abis. Sensul istoriei noastre nu e unul pasiv, cum a crezut greșit chiar Lucian Blaga. Sensul istoriei noastre e dinamic până la tragism și expresia lui simbolică e povestea Mănăstirii Argeșului. Acolo e tot efortul istoriei noastre de a nu se da bătută, de a se lua la luptă cu imposibilul, chiar și de a-l învinge. Unde e resemnarea, unde e fatalitatea? Sunt două momente cu totul deosebite, prin care eposul românesc simbolizează sufletul acestui popor: momentul Argeș, al luptei tragice, până la limită extremă, pentru a birui istoria și momentul Miorița, al predării euforice în moarte".

Un mare gazetar local mărturisește, de câte ori are ocazia, că se simte jenat în a vorbi despre cărțile pe care le-a citit, așa cum s-ar rușina dacă ar trebui să povestească despre femeile pe care le-a avut. Apoi, desigur, vorbește. În ce mă privește, n-am atâtea inhibiții, totul e să găsesc auditoriul potrivit!

Ținerea de minte a răului

(urmare din p. 8)

Nimeni n-ar fi trebuit să știe cu ce se ocupă el, care îi este munca, cu atât mai puțin, judecătorii și procurorii care l-au condamnat. Legea conspirativității însoțește, din cele mai vechi timpuri, istoria, precum un fir roșu secretând o substanță vitală și fără de care istoria ar fi cu totul alta decât cea pe care o știm. Nu-i de mirare că istoria suferă, adesea, niște sincope care o răstălmăcesc și o pot nărui, când lucrători ai Serviciilor Secrete, aflați sub acoperire, sunt deconspirați, accidental sau în virtutea unor cazuri de forță majoră, cum a fost cel care a făcut din colonelul Virgil Lepară un țap ispășitor. S-ar putea spune despre el și că a fost o excepție care a confirmat cu asupra de măsură regula legii conspirativității, și asta nu din pricina specificului misiunilor sale, cum ar fi unii înclinați să creadă.

Cum-necum, el primea ordine de la președintele României, Nicolae Ceaușescu, pe o filieră extrem de scurtă. Atât de scurtă, încât n-a lipsit mult să împărtășească soarta președintelui care, la o adică, a dat sens și substanță evenimentelor din decembrie '89, ca unică revoluție anticomunistă sângeroasă din estul Europei. Poporul român a făcut dovada unui eroism extraordinar, plătind cu jertfa a aproape două mii de vieți aruncarea în aer a ultimului bastion comunist din Europa. Aura acelui eroism... domnul Virgil Lepară o vede ca o reflectare râncedă a misiunilor colonelului de Securitate Virgil Lepară. Obiectivul misiunilor sale consta în suprimarea fizică a unor persoane considerate periculoase pentru regim și pentru imaginea președintelui Nicolae Ceaușescu și care n-ar fi putut fi neutralizate în alte moduri.

În momentul instaurării comunismului, se știe că acele persoane alcătuiau aproape întreaga populație a României. În primii ani de comunism, vigilența față de dușmanul de clasă a luat înfățișarea unui veritabil genocid, ale cărui proporții nu se știu exact nici până în ziua de azi. Numărul victimelor lagărelor de exterminare din închisorile comuniste se află și el sub protecția legii conspirativității. Câteva mii, sau câteva zeci sau sute de mii – nu se știe, nici nu se dorește să se știe, pe cine ar mai interesa ce a fost atunci, în mileniul trecut, într-o lume care are o legătură extrem de fragilă cu lumea de azi?

Istoria, cu sincopele și conspirativitățile ei – să se spele pe cap cu ea istoricii și, deopotrivă, străbunicii noștri, dacă ar fi posibil așa ceva. Nu e vorbă, însă, că suferințele străbunicilor noștri vin de se adaugă suferințelor noastre. Nu e posibil, nu e posibil, ba uite că-i foarte posibil.

Și după ce dușmanul de clasă s-ar zice că a fost pus cu botul pe labe și n-a mai trebuit să fie reeducat în închisorile-lagăre de exterminare, regimul încă s-a confruntat cu tresăriri ale dușmanului, deloc inocente. Parte din acele tresăriri au făcut obiectul misiunilor colonelului Virgil Lepară.

Este vorba despre niște persoane ale căror date el le conspecta ca pe subiectele unor examene dificile. Niște examene pe care, dacă nu le treceai, erai pur și simplu mâncat, băgat în mașina de tocat a sistemului și scuipat afară, ca o pastă sângerândă. Adică, nu doar pus pe linie moartă, ci și ținut sub supraveghere strictă, pasibil să devii tu însuți obiectiv al misiunilor foștilor colegi din departament. Colonelul lucra cu datele persoanelor, până în momentul când misiunea era îndeplinită: persoana dispărea fără urmă din peisaj, sau era victima unui accident de circulație, sau de muncă, sau era ajutată să se sinucidă, sau era găsită cu beregata tăiată, într-o scară de bloc, pe un câmp din afara orașului, sau printre deșeurile unei gropi de gunoi. Atunci, colonelul trebuia să-și șteargă din memorie datele persoanei, pentru sănătatea lui trupească, mentală și emoțională și, deopotrivă, pentru sănătatea instituției Securității statului. Colonelul se străduia să uite, chiar dacă nu prea reușea. Ținerea de minte a victimei echivala, în cazul ăsta, cu ținerea de minte a răului.

Ilie Vodăian - 75

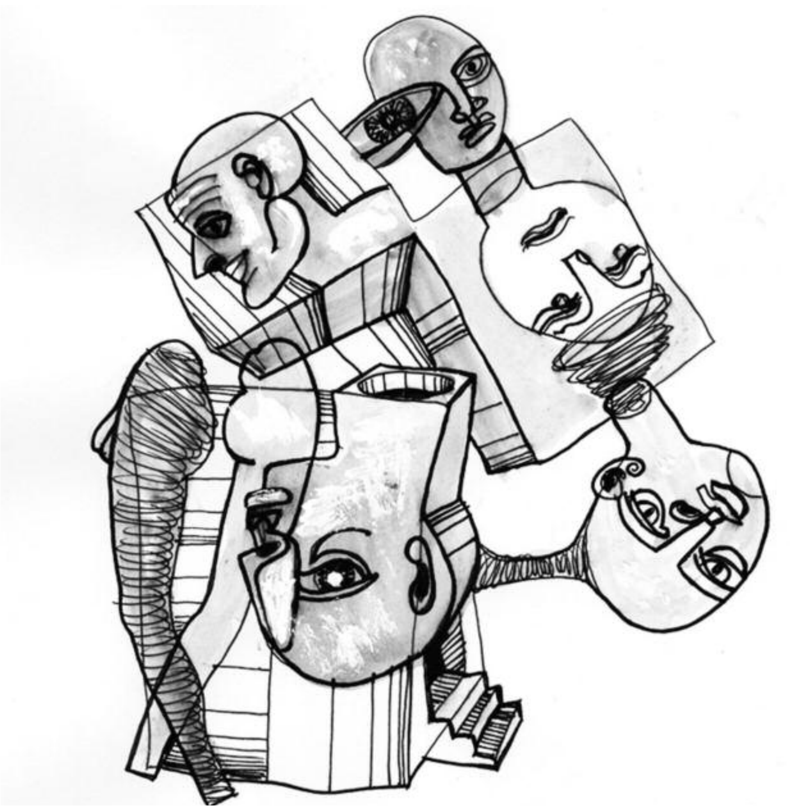
O să culeg cireşile pietroase
din grădina catedralei cu vitralii
ca să mă plimb cu ele la urechi,
prin urbe,
în ziua de Rusalii.

Această facere

Această facere se află la mari depărtări
pe care aproape
că nici nu le închipuim.
Într-un anume fel este o soră mai mare
a alcătuirii unde și noi viețuim.
Singura potrivire dintre ele
este că au în comun aceeași culoare albastră.
Îngerii de acolo sunt mult mai destoinici
și chiar mai puternici decât ai noștri.
Și totuși... Aflați
la sute de mii de ani lumină distanță,
încă nu știm să ne fi deranjat cu întrebări
despre cum se vede,
în perspectivă, cealaltă lume a noastră.
Eu înclin să cred că ar fi
o nesfârșită pustietate fără nicio verdeață,
fără nicio picătură de sânge.
Tăcerea absolută din acele nesfârşite spații
este întreruptă când, pentru câteva clipe,
toate ceasurile se opresc.
Atunci pruncul întunericului plânge.

Destinația

Navigăm printre malurile acestei ape
fără izvor și fără revărsare.
Înaintăm împreună cu alte corabii
trase pe valuri de păsări călătoare.
Niște păsări,
experte în zboruri la joasă înălțime,
care știu negreșit
cum este să fii pentru alții aproape
și cum să fii de cei apropiați departe.
Navigăm, navigăm *sine die*
până când vom parcurge distanța
la capătul căreia

nimeni nu a pus piciorul pe poteca
ce duce spre un luxuriant azimut.
O destinație,
așa cum niciodată nu s-a mai aflat:
finele parcursului unde,
în așteptarea noastră, e mare bucurie.

Vremea ultimului schimb

Aş vrea să ştiu dacă zborul condorului
peste însoritele culmi ale acestei lumi
este precum izbânda oricărei semințe
de a germina în solul cald și umed
dintr-o grădină, sau la fel cu întâmplarea
ca eu să vin din întuneric la lumină.
Aş vrea să văd cum arătau reflexiile solare
purtate de zbuciumatele valuri
la nașterea Afroditei, în cea mai frumoasă
dimineață din îndepărtata străvechime.
Şi astăzi ecoul primului strigăt al ei
se mai aude dacă asculți cu atenție,
în zilele toride ale verii,
curgerea timpului printre ruine.
Ce n-aș da eu să pricep ce povestesc
arbuştii pe limba lor, unduitoare,
și ce spun strugurii pârguiți pe terase
când stau la taifas, în șoapte,
cu paznicul din vie la vremea
ultimului schimb, al lor, de noapte.

Cântecul cocorilor

Acesta este cântecul cocorilor
călăuziți de regele Cocor la sud,
la sud de nedeterminare.
O călăuză cu ochiul stâng spre ruginit,
și dreptul alb pe partea cu penajul argintiu
asemenea păunului adus de tata
după mutarea întâiului meu Învățător
în stațiunea de vacanță –
stațiunea unde ești găzduit fără plată.
În fiecare toamnă, când bate aprig vântul,
cocorii mă îndeamnă să merg cu ei spre sud.
Și călăuza lor insistă să îi dau adresa
Celui care mi-a cusut, demult,
costumul potrivit.
Acum acest costum mă strange.
Iubito țese-mă-într-o pânză de in,
fără margini, țesătura potrivită să faci
pentru tine o iie și pentru mine o cămașă.

Le vom îmbrăca de fiecare dată când
aşternem patul cu macatul
pe care am stat împreună,
în fața aparatului de fotografiat,
după slujba de cununie.

O frază

La masa din grădina
de la marginea portului
aştept, până târziu,
seară de seară.
O cană de vin fiert cu ienibahar
și nelipsita teamă
– teama că n-am să te mai văd –
aşteată împreună cu mine.
Şi în preaplina aşteptare,
umblu cu privirea pe boltă
să descifrez o frază din mesajul
scris în codul clipirilor stelare.
Fraza din care poate aflu
dacă mai sunt sau nu mai sunt
la marginea acestui port asediat
– zi și noapte – de valuri, de vânt.

Desene celeste

An de an înfloresc zambila și laleaua,
iasomia și macul.
Niciodată nu întârzie să apară trandafirul
și, la căderea brumei, crizantema:
o zână care ține, tuturor florilor, trena.
Şi inocentele inflorescențe
din perimetrul Orientului,
– cupele de azalee – în jurul cărora
se rotesc toate, absolut toate,
inclusiv Calea Lactee.
O, nicio floare
hrănită de acest pământ
nu poate fi frumoasă cum ești tu:
lumina din nestrămutatul crez
pecetluit în sufletul oricărui sfânt.
 minune
ce îmi tulbură neîncetat ființa

Vecinii mei

Vecinii mei – de pe cealaltă parte a drumului –
nu mă credeau când le spuneam cum eu
aud polifoniile astrale murmurate
de frunzele de dud: dudul cu fructele negre
în care mă cățăram, aproape zilnic,
precum se urcase Zaheu
să vadă de unde vine
și unde se duce Cel căruia curând,
foarte curând,
I se va bate în fiecare palmă câte un cui.

Ții minte?, nu m-au crezut nici când
le-am zis în seara de atunci:
o, cât de bine cântă orchestra razelor de lună
Cantatele 'Nvierii
în surdină pe smeriți tăi genunchi.
Vecinii mei mă roagă
aproape-n fiecare dimineață: citește-ne,
citește-ne poemul pe care l-ai scris
a treia zi după ce noi
porniserăm pe drumul cotropit de ceață!

Desculț prin zăpadă

A câta oară, pe fiecare-n parte, vă întreb
de unde vine insistența ispitelor
Eu, nici în ruptul capului,
n-am să semnez astfel de alianțe:
chiar dacă sunt amenințat de voi
că nu am să mai pot gusta
de niciun fel alcool,
chiar dacă n-am să pot zări lumina
până la vremea de apoi...

Iedera ninsă, de pe zidul casei mele,
se străduiește
din răsputeri să nu cadă.
Aşa cum în copilărie, dimineața,
devreme, merg iarășidesculț prin zăpadă.

Am să zbor

O să culeg cireşile pietroase
din grădina catedralei cu vitralii
ca să mă plimb cu ele la urechi,
prin urbe,
în ziua de Rusalii.
Apoi, acolo unde unduiește
lanul de secară,
la marginea lui, mă voi culca
pe o velință de maci
împletiți cu spice de mohor.

Şi întocmai lui Aladin,
cu această splendidă cuvertură,
către împărățiile îndepărtate
 unde este cercetat și timpul
am să zbor, am să zbor...

Dependent de lumină

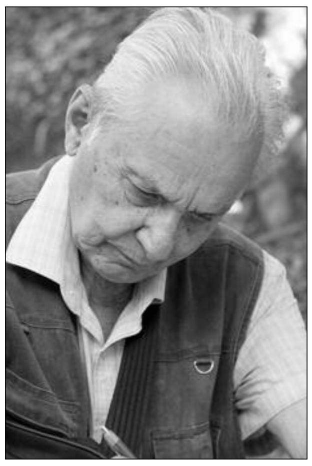
La solstițiul de iarnă, liniile se văd
așa cum sunt: drepte în aer,
frânte în apă și curbe în vid.
De la noi, altfel se vede întunericul,
altfel îi văd viii pe cei morți
și altfel morții pe cei vii.
Numai dezolarea rămâne
neschimbată
când aleargă, în sus și în jos,
în felul reumatismului prin fiecare os.
Şi ori de câte ori ursitele apar
la fereastra încăperii unde dorm
și mă întreabă de ce nu rămân
în lumea propriului meu somn,
fără să preget eu le răspund:
pentru că sunt dependent de lumină!

Tratate de alianță

Până în această clipă din care
curge țărână
n-am spus nimănui
că nu m-am înțeles cu întunericul.
De niciun fel nu am putut
Voi cumpăra destulă ceară de albine
și uleiuri volatile de finic,
și petrol lampant, și seu.
Toate să fie pregătite,absolut toate,
pentru a răspândi lumină:
singura însoțitoare,
în călătoria mea
cu sensul neprecizat,
pe neîntreruptul traseu de noapte.

poesis

Serghie Bucur

NICOLAE OPREA PRINTRE OPTZECIȘTI

Motto: *„Cronicar şi de meserie, şi de chemare...”* (Al. Cistelecan)

Generoasa Editură *Bibliotheca*, fondată şi condusă de polivalentul scriitor Mihai Stan – întemeietor, în toamna 2005, al Societăţii Scriitorilor Târgovişteni şi nu peste multă vreme, al revistei LITERE, alături de regretatul reputat critic literar Tudor Cristea, a publicat, în 2018, o carte de vădită excepţie în domeniul criticii literare actuale: PRINTRE OPTZECIŞTI. DUPĂ ŞCOALA DE LA TÂRGOVIŞTE, semnată de criticul literar Nicolae Oprea, autor al unui raft de 15 volume, născut pe 3 iulie 1950 în Sârbii Măgura, judeţul Olt. Amplă lucrare hermeneutică asupra optzecismului ivit în evoluţia literaturii române între anii 1970 şi 1990, cartea poartă cititorul printre „tinerii scriitori” al căror volume nu treceau „bariera debutului” decât „epurate ideologic, supuse cenzurii” – operate de Direcţia Presei, un fel de subunitate ideologică a Securităţii”, scrierile lor fiind „orientate” spre aproape imposibila apariţie editorială către... „volumele colective”, „mutilate de redactorii cenzori” angajaţi în odioasa Direcţie, de cele mai multe ori „amânate peste măsură” de la tipar”. Subterfugiul, în opinia semnatarului cărţii de faţă, l-a inventat şi pus în faptă triada întemeietoare a Şcolii de la Târgovişte, „Prozatori ingenioşi, de aleasă fibră intelectuală”: „Radu Petrescu, Mircea Horia Simionescu şi Costache Olăreanu, grupare literară nonconformistă, completată în timp cu Tudor Ţopa, Alexandru George, Petru Creţia ş.a.”.

Într-o splendidă etajare a orizonturilor critice, analiza „garniturii” optzeciste reflectă – cu distincţie şi fermă elocinţă – viziunea energizantă a repudierii epocii literare care a zguduit ideologia ceauşistă ajunsă la paroxismele dementei auto-idolatrizări – accelerată de turma ditirambică a semnatarilor de osanale. Reper şi ax al scriitorilor de linie întâi, a literaturii naţionale, în concepţia criticului literar Nicolae Oprea, Şcoala de la Târgovişte „contribuie decisiv” prin „Procedeele autoreflectării şi intertextualităţii, jocul compoziţional”, introducând drept formule epice „jocul compoziţional, registrul parodic şi ironic, opţiunea livrescă şi percepţia demistificatoare a cotidianului prozaic”, mijloace stilistice apte să deruteze şi să păcălească subteranul front al „salariaţilor”. Cenzurii. Consecinţa? Persuasiva penetrare a „Barierei debutului” visat de mai toţi autorii talentaţi ai acelor ani, care „vor alcătui conglomeratul generaţiei optzeciste”!

Caleidoscop cu geometrie critică selectivă, cartea lui Nicolae Oprea expune, în sinteze programatic-analitice, portretele optzeciştilor pe genurile practicate de aceştia şi materializate prin scrierile publicate, totuşi, până la urmă. Poeţii fiind autorii îndeobşte consacraţi de vechimea „meseriei” lor, îi găsim deschizând cartea, în comentarii şi evaluări pertinente. Formulările enunţiative în sumarul cărţii, schiţează portretistica în tonalităţile critice abordate: „Debutul în original (Cassian Maria Spiridon)”; „Între viaţa concretă” şi „nimicitorul” (Aurel Pantea): „Ioan Moldovan sau viaţa poetului printre fantasme”; „Poetul Nordului (George Vulturescu)”; „Rescrierea „Lunetistului” (Marian Drăghici); „Viaţa din viaţa poetului” (Mircea Bârsilă); „Poezia ca jurnal” (Leo Butnaru); „Poemul de aniversare” (Gellu Dorian): „Poetul cărturar” (Ion Pop): „Profil în tuşe” (Nicolae Prelipceanu): „Debutul unui echinoxist de altădată” (Valentin F. Radu); „Poezia de notaţie în registru aforistic” (Virgil Todeasă); „Un grupaj poetic bilingv” (Vasile Mic); „Calea către sine” (Florina Isache); „Utopie şi eros (Aurel Udeanu); „Tendinţa suprarealistă” (Daniel Dăian)”. În filtrul evaluărilor critice urmează „Poeţii-Prozatori”, „Prozatorii”, „Istoricii literari, Eseişti, Memorialişti”, un panopticum „Pro Memoria” pentru Iustin Panţa, Gheorghe Izbăşescu, Miron Cordun şi Constantin Hârlav. „Şcoala de la Târgovişte” gravează pe frontonul posterităţii percuţiile înnoitor instrumentate de maeştrii nonconformismului oxigenator în straturile îmbâcsite de proletcultism şi obedienţă, predispoziţie a acelor stenice spirite către spaţiul literar aerisit de viruşii ideologici. Sintagmele proiectează vectorii retinelor criticului Nicolae Oprea pe imensa pânză a istoriei literaturii naţionale, în deceniile descendente ale secolului XX, îmbuchetate în prinosul adus autorilor cuprinşi în curajos-competenta carte PRINTRE OPTZECIŞTI.

Elegant selectivă, privirea stăruie pe câteva nume de rezonanţă în arborescenţa generală a volumului. „Agora” optzecistă, însufleţită de bagheta critică a lui Nicolae Oprea se lasă rezonată de profilul poetului Mircea Bârsilă, „Un optzecist atipic în fond, aderând arareori la poetica banalului cotidian şi a biografismului suprasolicitată de congeneri (...)” care „urmăreşte şi concretizează insistent, fără precipitare, un proiect artistic original, desolidarizându-se de confraţi prin atitudinea (şi imaginea) non-citadină (...)” în „pendularea eului subiectiv între realitatea urbană şi cea rurală, sub obsesia trecerii ireversibile (în enunţ poetic: „aşa o să pleci şi tu, într-o zi, / din viaţa mea, realitate.//Voi muri / pentru că aşa scria pe nişte flori de cireş”), receptând cu acuitate „bizarele piruete ale realităţii” prin „ferestrele imaginaţiei”. Iată un eşantion din edificiul poetic al lui Nicolae Prelipceanu – poet căruia „Universul i se revelează (...) mai degrabă ca o negaţie (...) iar procesul cunoaşterii decurge sub semnul vagului şi aproximaţiei („Puţine lucruri mai ştiu / numai aproximaţii îmi trec prin minte”). Proprii îi sunt modalităţile negative: interdicţia („Eu sunt lupul şi te iubesc /şi n-avem voie să ne spunem numele”), refuzul şi inconformismul („Ştiu de la început că totul mi se întâmplă pe dos / nu mai am nici o nelinişte”), renunţarea („nu voi afla niciodată cât cântăreşte / sufletul meu”), omisiunea („mereu altceva se întâmplă decât trebuie să se întâmple”). (...) „Scriind „Amintiri insolente” sau „Însemnări de dincoace de mormânt”, Nicolae Prelipceanu „devine tot mai atent la maladiile „sufletului” sau slăbiciunile „organismului”. Resimţind acut „senzaţia că nu mai este timp” (Pe izvorul sâmbetei la vale), liricul demistificator admite, totuşi – după acelaşi principiu al contradicţiei – că „E timp”, dar unul impropriu pentru creaţie: „tot mai îngustă foaia albă de hârtie / cineva mi-o retrage cu mână cu tot / parcă îmi fuge sufletul / de sub picioare”. Argeşeanul Aurel Udeanu într-o secvenţă critică opreană: „În cadrul disputei dintre vocea interioară şi lume, în genul uni actualizat „giudeţ al sufletului cu trupul”, experienţa iniţiatică sub pavăza erosului se consumă prin asumarea sentimentului tragic al morţii, pe fundalul existenţei efemere sortită de creatorul divin. În poezia lui Udeanu, raportarea omului la Dumnezeu implică doar reminiscenţe de religiozitate, întrucât este abordată din perspectivă ontologică. „El” sau „Cel-ce-te-a-trimis-în-Existenţă” cum era denumit în „Când Dumnezeu Se exilează în tine”, apare astfel umanizat, dar rămâne la fel de intangibil şi surd în faţa „plânsului utopic” al omului-poet care vrea să-şi redobândească după intensele trăiri din existenţa-infern, condiţia adamică dinaintea Căderii („ce nevoie avu să aducă să trimită / în această existenţă (în acest infern) / ceea ce deja conţinea? / Vreau să aflu / să ştiu să gust să înfulec să diger / apoi...”). Precum statorniceşte criticul aflat „Printre optzecişti”, poeţilor analizaţi le-au urmat poeţii-prozatori, prozatorii, imediat memorialiştii-eseiştii-criticii şi istoricii literari, pleiade cu majuscule şi de valori estetice apropiate. Ne întâlnim din nou cu prolificul autor epic Dumitru Augustin Doman, conturat sintetic în titulatura eseului dedicat: „Proza moravurilor contemporane”. Din panoplia însuşirilor cu putere translatorie în registrul lecturii, Nicolae Oprea pune vârful pixului său pe o „perlă” care, într-atâtea altele, de intensităţi antologice, pe una care, ca mai toate celelalte, „subminează limba de lemn a epocii comuniste”: „Avem şi noi, cei din depozit, contribuţia noastră la succesul pe care-l sărbătorim astăzi. Că cartofii sunt meseria noastră şi gândul nostru este în permanenţă la oamenii muncii din fabrici şi uzine”, mai la vale ceva, suculenţa bazaconiilor înşirate „cu mândrie tovărăşească” având fervoarea să explodeze lamentabil: „Dar marele merit pentru încheierea însilozării cartofilor înainte de termen revine, în special, tovarăşilor activişti de la sectorul de partid, în frunte cu tovarăşul Garoafă...”!

Pagini de o candidă ardoare critică ni le dăruieşte voluptosul critic literar Nicolae Oprea despre Înalt Prea Sfinţia Sa Calinic Argeşeanul, vădit întârziate – moment plauzibil şi inevitabil în carierea unui evaluator de opere literare – „întrucât m-am izbit de dificultatea aflării tonului potrivit, care să nu fie nici encomiastic, nici anti-dogmatic sau minimalizator în privinţa imaginii religioase”. Înalta faţă bisericească, în integritatea spiritual-religioasă, „se manifestă comunicativ şi dezinvolt” şi „Devine atunci de-a dreptul bonom şi cozeur în dialog, etalând certe calităţi de povestitor”. Portret în acvatintă optzecistă, Calinic Arhiepiscopul (...) reconstituie meandrele vieţii sub comunism, nu doar din spaţiul religios”, rostuindu-le, moral şi estetic, drept amintiri de demult, în cinci volume (I / 1944-1971; II / 1971-1985; III / 1985-1990: IV / 1990; V / 1991-1992), convins că „Fiecare dintre noi îşi aduce aminte mereu de cele mai importante momente din viaţa sa. Dacă ar scrie tot omul, cum a învins greul drumului prin viaţă, cred că ar fi ce mai frumoasă şi gustată literatură personală, dacă am putea să o numim aşa”, dar „Condeiul nu este atât de priceput şi nici inima nu-l poartă pe portativul celor mai înalte note. Dăruirea unor oameni pentru împlinirea planurilor de lucru, pe unde am umblat, din mila lui Dumnezeu, este de domeniul fantasticului”. Lucrare de maximă referenţialitate în critica românească a secolului XXI, cartea dr. Nicolae Oprea se remarcă prin comprehensiva analiză a traiectului ideologic prolet-cultist – dejist – ceauşist. Criticul literar Tudor Cristea, semnează într-un colţ de copertă a op-ului de faţă, elocvenţa demersului confratelui său de breaslă: „Nicolae Oprea îşi mărturiseşte (şi în exerciţiul critic, îşi şi manifestă) aspiraţia permanentă către o perspectivă integratoare, sesizabilă în modul în care, aproape de fiecare dată, încadrează cartea în operă şi autorul în contextul cultural-literar. De aici rezultă o critică practicată cu metodă, riguroasă şi elaborată, dar deloc lipsită de spontaneitate, de plăcerea formulării plastice sau de tentaţia micilor digresiuni (îndeobşte livreşti sau de aspect teoretic, dar şi memorialistice)”.

Într-o splendidă etajare a orizonturilor critice, analiza „garniturii” optzeciste reflectă – cu distincţie şi fermă elocinţă – viziunea energizantă a repudierii epocii literare care a zguduit ideologia ceauşistă ajunsă la paroxismele dementei auto-idolatrizări – accelerată de turma ditirambică a semnatarilor de osanale.

Jean Dumitrașcu

MOMENTE ȘI SCHIȚE DIN VIAȚA LITERARĂ (5)

Adevărul despre moartea lui Liviu Rebreanu

Despre moartea lui Liviu Rebreanu în casa lui de la Valea Mare-Ștefănești Argeș circulă tot felul de bazaconii, dintre care se detașează cea a împușcării sale, din greșeală, de către un soldat sovietic sau soldat român.

Am „dezgropat", cum se zice, din publicația „Tribuna" din Cluj-Napoca, nr. 48/1965, un interviu total uitat, luat de către viitorul mare scriitor Augustin Buzura doctorului Ion Tițescu, medicul piteștean al lui Rebreanu, interviu intitulat „Amurgul lui Rebreanu". Buzura nu a republicat niciodată interviul, mărginindu-se la romanele sale. Considerăm că e ipoteza cea mai apropiată de adevăr și care trebuie cunoscută de opinia publică de astăzi. Textul e emoționant.

„Spre seară a ajuns la Valea Mare. Am fost invitat să-l vizitez. Arăta foarte rău. Era febril, prezenta un aspect de suferind grav, respirație grea, paloare aproape cadaverică. La examen i-am găsit forme de bronhopneumonie în plămânul stâng. Din această zi am început lupta pentru restabilirea sănătății lui, folosind toate mijloacele terapeutice, Astfel, după o lună, am reușit să echilibrăm funcțiile cardio-pulmonare... Începuse să iasă până în pridvor. Controlând radiologic situația tumorii, am constatat că aceasta era în creștere. Am solicitat prezența, la date diferite, a profesorilor Lupu și Bazil Teodorescu. Începuseră să apară și tulburări circulatorii. Convins că trebuie să se restabilească, Rebreanu a respectat cu strictețe toate tratamentele indicate. Treptat, reușise să facă mici plimbări prin grădină, se alimenta mai bine. Moralul i se ridicase cu toată nesiguranța pe care o prezentau alarmele repetate, aproape continui, cu ocazia trecerii avioanelor americane spre București și Ploiești.

Prin iulie, nu știu cine i-a inspirat ideea să plece la Pucioasa, pentru a-i dovedi personal ministrului Petrovici, refugiat acolo, că se simte bine și că poate să-și continue serviciul de director al Teatrului Național. Cunoscând condițiile de circulație și starea sănătății lui, m-am opus din răsputeri. N-am fost ascultat. A doua zi am fost chemat la Valea Mare unde am găsit un Rebreanu de nerecunoscut. Starea generală era foarte rea, iar cordul intrase în insuficiență. Cu toate mijloacele de redresare n-am mai reușit să anihilez tulburările circulatorii. Tumoarea se mărise. Au apărut și ganglionii metastatici deasupra claviculei. Pentru mine vizitele au început să devină îngrozitoare. Era foarte greu să fii medicul unui bolnav de talia lui Liviu Rebreanu care era atât de bine orientat științific. – *Își dădea seama de gravitatea bolii, de diagnostic?* – Cred că da, dar niciodată n-a spus. A suportat-o demn până în ultima clipă. În pauza dintre consultație și plecare îl informam despre noutățile zilei care îl interesau în mod deosebit. Când l-am anunțat despre evenimentele de la 23 August, țin foarte bine minte că mi-a spus următoarele: «Poate că acum, schimbările se vor face, regimul care va veni va face ceva și pentru țăranul român». Soarta țăranului român îl preocupase în mod deosebit, lui îi consacrase și discursul de recepție de la primirea în Academie (...)

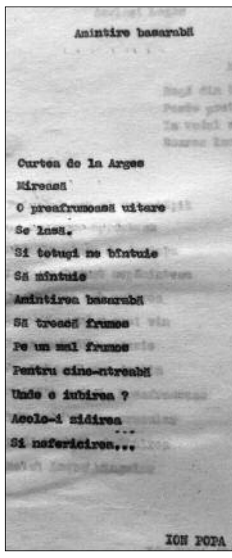
În ziua de 31 august i-am făcut ultima vizită medicală. Nu mai părăsea patul, respira greu, starea generală era mult alterată. Vorbea puțin, lumea exterioară nu-l mai interesa. Își dădea foarte bine seama că sfârșitul se apropie (...) În timpul nopții starea lui s-a agravat și mai mult. Lângă el stătea întreaga familie, precum și scriitorul Ludovic Dauș. Am aflat că s-a săvârșit la orele două fără zece. În aceeași zi fasciștii erau alungați din Pitești. În împrejurimi se mai dădeau lupte. Înmormântarea provizorie a avut loc la 3 septembrie în cimitirul bisericii din Valea Mare. Pe lângă familie, prieteni și săteni a participat și o formație militară românească. Nu știu cine a vorbit, era un ofițer în rezervă, învățător, cred, dar a evocat atât de frumos opera și personalitatea marelui dispărut, încât toată lumea a plâns. Pe urmă armata a plecat. De ofițer n-am mai auzit niciodată...".

* Casa memorială „Liviu Rebreanu" de la Ștefănești

Casa memorială, pentru care milita, în 1965, revista „Tribuna", de la Valea Mare-Ștefănești, a fost inaugurată în 1969, ca secție a Muzeului Județean Argeș. A fost o „casă" extrem de vizitată, zeci de ani. Din păcate, după anul 2000, a fost retrocedată, după lungi procese, familiei Erbașu (căreia îi vânduse, în 1946, Fanny Rebreanu, casa), dar nu a fost reabilitată nici până astăzi! Marii scriitori plătesc tribut marilor proprietari. Doar bustul a fost recuperat, se află amplasat în fața Muzeului Județean Argeș. Alde Erbașu, Dumnezeu să-i ierte, nu au făcut nimic pentru memoria lui Rebreanu! Aveau miliarde de lei, măcar îi republicau opera, dar Erbașu a fost un feroce capitalist!

O poezie inedită de Ion Popa-Argeșeanu

Grație fiicei sale, Alina Popa-Argeșeanu, am intrat în posesia unei poezii inedite a marelui poet piteștean Ion Popa Argeșeanu. Ar fi mai multe poezii inedite, preț de un volum, dar vom vedea în timp dacă previziunea se concretizează. Iată poezia:

Amintire basarabă

Curtea de la Argeș
Mireasă
O preafrumoasă uitare
Se lasă,
Și totuși ne bântuie
Să mântuie
Amintirea basarabă
Să treacă frumos
Pe un mal frumos
Pentru cine-ntreabă
Unde e iubirea ?
Acolo-i zidirea
Și nefericirea...

ION POPA ARGEȘANU

Amintire basarabă

Curtea de la Argeș
Mireasă
O preafrumoasă uitare
Se lasă.
Și totuși ne bântuie
Să mântuie
Amintirea basarabă
Să treacă frumos
Pe un mal frumos
Pentru cine-ntreabă
Unde e iubirea?
Acolo-i zidirea
Și nefericirea...

Ion Popa-Argeșeanu (n. 5 iunie 1941, Vernești, Argeș - m. 29 decembrie 2001, Pitești) a fost unul dintre cei mai importanți poeți argeșeni, în perioada 1960-1990. A debutat în 1969, în revista „Argeș", cu „Fresce", sub pseudonimul Ion Mona. În 1977, Nichita Stănescu îi prefața marele volum de debut, „Subțire trecere". Nu intrăm în amănunte, Ion Popa-Argeșeanu a fost un poet autentic, dintre cei mari, în anii '70-'90. Nu doar din Pitești, ci din țară. Poet autentic, helas! Dar cine să-l valorizeze? Nu tu critici de la București...

Pe Facebook și în altă viață

Când doriți să citiți ceva bun și nu știți ce, comandați pe Libris, pe emag, pe alte site-uri, volumul piteștencei Silvia Grigore, „Pe Facebook și în altă viață", apărut la „smArt Publising". Nu mai e în librăriile din Pitești, s-a epuizat. Silvia Grigore (lansată ca poetă sub numele de Silvia Petre, de domnișoară) are o îndelungată experiență de scris. De fapt, este o scriitoare ajunsă la maturitatea mijloacelor de expresie literară, când nimic nu-i este străin din tainele literaturii. E o constatare, nu o laudă.

Cartea sa ultimă, „Pe Facebook și în altă viață", are un interes motivațional redat prin intermediul unei povești de dragoste cu protagoniști seducători din zilele noastre. Mesajul principal al acestei cărți este că ne naștem perfecți, apoi ne ignoram perfecțiunea pentru a face față normelor din jur, ca, mai apoi, în câțiva ani, să nu ne mai aducem aminte nimic din ceea ce suntem cu adevărat. Reamintirea este șansa ce ni se oferă, cu alte cuvinte, creșterea în înțelepciune, este, de fapt, reamintire. Iubirea a tot ceea ce există este singura care ne ajută să redevenim ce-am fost.

Silvia Grigore ține să precizeze, pe bună dreptate, că este un suflet evoluat prin redescoperire și un om care scrie. Restul, este viața pur și simplu, cu bune și cu rele.

Autoarea își dedică volumul tuturor celor care, după ce au căutat în ei înșiși, au curajul să se prezinte lumii cu răspunsul. Dar știm, oare, răspunsul? Îl căuta și Ghilgameș, acum 6000 de ani! Tot căutăm, suflete singuratice ce suntem!

Chipul-stigmat

(urmare din p. 11)

privitoare la categoria în care trebuie plasată o față: urât= rău și vinovat.

Oscar Wilde în *Portretul lui Dorian Gray* expune cât se poate de limpede fundamentele portretisticii: un portret ne arată vinovăția, respectiv nevinovăția unui om, inocența sau păcătoșenia lui, bunătatea sau răutatea.

Dumnezeu găsește de cuviință să însemneze chipul lui Cain – stigmatizat prin crima comisă pentru a nu fi ucis. Un stigmat suplimentar destinat să neutralizeze dar și să întărească stigma fratricidului ca și cum ar fi de la sine înțeles că chipul este oglinda fidelă a faptelor și gândurilor primilor oameni. Oricum, „semnul" pus de Dumnezeu pe chipul lui Cain ne atrage atenția că avem de a face cu un chip de două ori stigmatizat și că, odată cu Cain, chipul uman intră în destinul său istoric: acoperirea și deconspirarea, disimularea și demascarea, învinovățirea și rușinea, plecarea privirii și scrutarea sfidătoare vor fi termenii unei dialectici nesfârșite, cu atât mai tensionate și insolubile cu cât – spre deosebire de restul trupului pe care Adam cu atâta simplitate paradisiacă a știut să-l acopere – chipul nu poate fi îmbrăcat. Blestemat la o nuditate absolută, la o expunere permanentă în fața unei ubicue priviri rechizitoriale – acest chip strigă după dezvinovățire, acest chip solicită să i se recunoască inocența sau măcar să i se acorde iertarea. În același timp, ochii-i iscodesc semnele incriminatorii de pe fețele celorlalți...

1 Nu ar putea fi puse oare în legătură prosopagnozia (orbul fețelor, imposibilitatea de recunoaștere facială a unei persoane, inclusiv a propriului chip) cu slăbirea mecanismului de autoprotecție definit de identificarea unui posibil pericol. Ar trebui verificată judecata morală a porospagnozicului, capacitatea lor de a distinge între categoriile de „bun" / „rău", „suspect" / „inocent", „vinovat" / „nevinovat". În definitiv, rațiunea biologică pentru care animalele sociale și în special oamenii disting trăsăturile faciale nu poate fi alta decât aceea de a discrimina între acei indivizi care le sunt favorabili sau nefavorabili, „buni" sau „răi" – rădăcină a valorizării morale ulterioare: vinovat – nevinovat.

2 Definiția etimologică a satelitului este: însoțitor, gardian, paznic sau chiar complice la o crimă.

3 „Fotografiile furnizează dovezi. Lucururile despre care auzim, dar pe care ne este greu să le credem, par demonstrate când le vedem într-o fotografei. Una dintre funcțiile fotografiei este cea de document care incriminează. Utilizate inițial de poliția pariziană, în timpul arestărilor sângeroase ale comunarzilor cin iunie 1871, fotografia a devenit un instrument de supraveghere și control al populației din ce în ce mai mobile." (Susan Sontag, *Despre fotografie*, trad. din limba engleză de Delia Zahoveanu, Editura Vellant, 2014, p. 14)

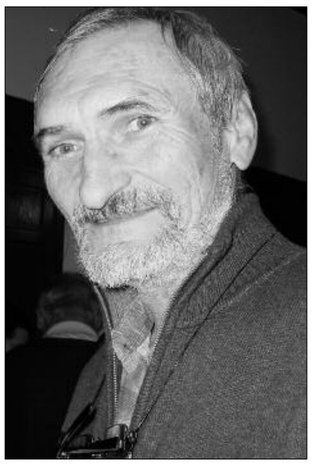
Daniel Mariș

Între oglinzi infidele

Un poet adevărat își creează cu obstinație propriul imperiu al afirmației ființei, propriul cer din suflet, prejudiciat de circumstanțe și necuprinsul care îl absoarbe. Recentul volum al lui Costel Stancu, *Noaptea creioanelor lungi* (Casa de Pariuri Literare, 2022) este rezultatul acelor anterioare seisme ale poetului, capabile să declanșeze resortul – catapulta inefabilă a zborului înalt, ca „entitate și sublim", tărâmul euthanasic unde un „neobosit croitor al nimicului" (așa cum se incriminează poetul) poate face și desface... Dar pentru asta este nevoie de multă disperare organizată, translație subtilă și, de regulă, de o „stare a poeziei", combustie lirică esențială alchimiei cuvintelor. Cu atât mai solid și mai profund contactul cu nimicul, sângele incolor al existenței, acea „suferință de nimic, a nimicului", atât de plastic descrisă de Blaga. Deghizarea, desigur, a exasperării parașutată într-o transă de hiperluciditate: „Sunt gropar într-un oraș unde,/ aparent, nu moare nimeni./ Sap gropi ce rămân mereu nefolosite". Simplă ca legile naturii. Prea omeneasca fragilitate a sufletelor salvate din arcă, stăpânind o structură de ceruri suprapuse a poeziei de toate zilele: „Poezia e felul meu de a mă preface fericit/ când găsesc în palmă o pungă cu arginți/ - o dovadă că am fost vândut mie însumi". Iată, apăsarea cicatricii, machiajul magnetic al sufletului, are numai mâini și aripi, nu și picioare, vorba cronicarului... Ce îl dă în vileag poetul, o spune limpede: „ picta cu atâta har încât/ tablourile lui cu pești se transformau în acvarii/ din când în când cobora/ un înger și le schimba apa/ tablourile lui cu păsări deveneau cuiburi/ în fiecare seară găsea acolo ouă calde/ uneori chiar pui/ odată a pictat o femeie în fața oglinzii/ și în chip straniu oglinda s-a aburit./ înainte de a muri/ și-a pictat autoportretul/ când a fost aproape gata/ aceasta i-a luat pensula din mână/ și i-a spus: odihnește-te/ acum e rândul meu". Identitatea cu noi înșine, ce temă corozivă ! Tot mai viu și mai translucid, trăitul astfel. Ne – putința, cu zâmbetul ei ciudat prevestind nefința. Distanța se micșorează involuntar, „eu e altcineva" (B. Fundoianu), fără ca oniricul cordon ombilical să năruie funcția Celuilalt de a privi. Pe această fâșie cretoasă de frontieră, în fond un teritoriu al nimănui, teama de a nu fi niciunde și pretutindeni se conturează ca un modus vivendi al teluricului devorant. Nu este o micșorare de scară emoțională scoasă din ereziile sofisticii. Eludarea identității decentrează parcă însuși materia otrăvită cu tot felul de fragmente ale trecutului, un fel de mediere post-poetică – apare și ea despletită. Privește și apoi reconstituie oasele de cristal ale aparențelor, dar aparențele sunt atât de înșelătoare: „ Găsești răspuns doar înăuntru-ți./ Ferestrele s-au preschimbat, pe nevăzute,/ în oglinzi. Ca într-o piață a vieții/ și-a morții, cu aceeași monedă, cumperi/ și vinzi. Dar nu ești singur, cum/ adesea te sperii. Ce crește în tine,/ în afară-ți descrește. În dosul hârtiei/ pe care scrii, stă Celălalt și citește". Sau victima anonimă a acestuia. Dublul care comprimă poezia dar dilată înțelesul, supapa mediană ce umple trăitul. Nici nu poate fi luat ca o diversiune, s-ar produce o inseparabilitate. O fi ea „noaptea creioanelor lungi", dar nici chiar așa... E adevărat, însă, Costel Stancu este un poet care nu scrie ca poeții, pentru ceea ce nu poate fi anesteziat și disecat până la ultimul strat al memoriei retractile – pare a fi scenariul unei narcoze mute, parodiate. Sau al unei piese de O'Neill, *Lungul drum al zilei către noapte*. „Trecutul e prezent...Și viitor deopotrivă". Iese din sine și ia lumii, Timpul: „ Într-o zi, peste mine,/ ca o potcoavă fără noroc,/ va cădea întristarea. Apoi o să mor./ Mă veți îngropa cu creionul în mână./ Din el va crește un copac. Peste ani,/ fiul meu o să-l taie. Va ciopli din lemnul lui/ alte creioane și le va împărți săracilor./ Pomană pentru sufletul mortului!". Produse de o privire cerebrală, tragică și euforică, asemenea imagini... Aproape că nu se poate vorbi de descompunere. Ciclul acesta vegetal transformă lumea într-o miasmă, atrage după sine carnalitatea absenței, după cum e resimțit, fluid și inefabil. Nevoia de sens în somnul nopții, dar nu numai. Dispunerea acestuia în contradicție cu etaloanele după care se mulează, doza letală doar pentru cei care se înalță sus, mult prea sus, între intelect și simțuri... Dar nici urmă de narcisism și vanitate, circumstanțiale viziunii: "Suntem atât de apropiați,/ eu și fiul Lui,/ încât, ne batem, uneori,/ unul celuilalt, în palmă,/ un cui./ Apoi mergem , la tâmplarul satului,/ să ni le scoată, pe datorie./ Dar Iosif, cu lacrimi în ochi, / îmi scoate cuiul/ doar mie.". La acest grad de "exces", dublul dobândește într-adevăr o formă de corp delict, nu atât a umanului, cât a speciei, o sacralizează în numele acelui ceva ce nu va fi și nu este niciodată acolo unde credeam, se pierde și licărește ca un far înconjurat de o porțiune neluminoasă, e cât se poate de real. Ca și cum aceste erori – aceleași instanțe, alte entități – ar putea constitui un fel de preistorie în fascicule a revelației poetice, vecină cu grafia sarcastică, o, ce remediu, desfăcut, în întuneric, al instinctului de conservare a efemerului: „Timpul fură din el însuși, dar tot întreg își rămâne. Se așează,/ pe oiștea lumii, o pasăre sură. Sunt viu și/ mort în egală măsură. Trezește-te, îmi/ striga iubitorul de rouă, astăzi ți se aduce/ o inimă nouă ! El nu știe naivul,/ că-i zadarnic să speri: săgeata/ a fost trasă de ieri."

Lucian Gruia

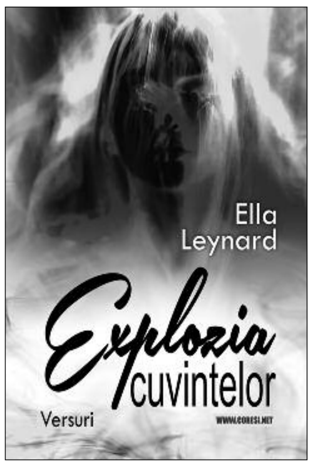
Ella Leynard - Explozia cuvintelor

După părerea mea, există două feluri de poezie: a aparențelor, banală, nesemnificativă, liricoidă și una a esențelor care își pune și chiar răspunde la marile probleme existențiale. Poezia esențelor poate fi și ea de două feluri: ermetică, de idei, și care necesită o decriptare hermeneutică și una simplă dar profundă – în aserțiunea lui Brâncuși care afirma că simplitatea este o complexitate rezolvată.

Poezia Ellei Leynard este o poezie a esențelor, o poezie de idei – de aceea este scrisă în ritm și rimă libere – pentru a nu constrânge meditația. Ba mai mult, aș zice că poezia ei este gnoseologică. Poeta meditează asupra noțiunilor de gând, cuvânt și chiar dă o definiție poeziei.

Să cercetăm succint aceste aspecte în volumul *Explozia cuvintelor* (Edit. www.coresi.net, 2022).

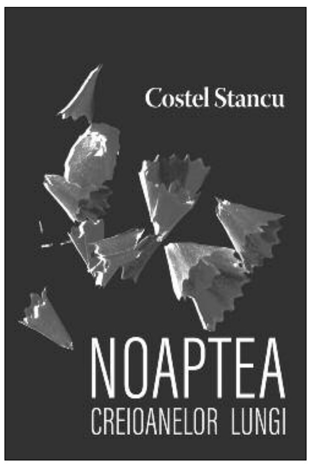
Gândurile sunt tăceri nemanifestate, care cuprind în sine toate cuvintele. Sunt imateriale ca și starea nemanifestată a universului în gândul lui Dumnezeu înaintea facerii lumii. Cuvintele rostite exprimă deja o lume concretă, imaginabilă și care poate lua forma unei cărți. Gândurile sunt primordiale iar cuvintele manifestarea lor: „Gândurile seamănă cel mai bine cu sentimentele -/ au propriul lor temei și sunt imateriale,/ siluete suple și elegante,/ cuvintele sunt cea mai vizibil – auditiv materială/ traducere a lor,/ cartea devine cea mai imaterial – materială/ formă pe care o pot lua,/ veacurile viitoare le vor dezvălui/ valențele încă îmbrățișate de mister" (*Gând–carte*).

Dar și Dumnezeu gândește. Ca și la Blaga, Demiurgul instituie o cenzură transcendentă să nu putem cunoaște lucrurile în sine. La Ella Leyland, Tatăl nostru ceresc a creeat o aură de protecție a lucrurilor ca să nu le putem cunoaște adevărata substanță: „Este o dimineață mai frumoasă decât altele,/ îmi pare că Dumnezeu a coborât/ o aură de protecție pe deasupra lucrurilor,/ ca să nu ne dea prin gând/ să privim în adânc,/ seduși de luminosul exterior,/ să plutim pe el până în amurg,/ astfel pericolul va trece,/ din nou a trecut cu ajutorul Lui." (*Gândul lui Dumnezeu*)

Creația reprezintă plusul de sens pe care îl dăm lucrurilor și poartă acum, ele, lucrurile, amprenta noastră: „Plusul de sens este cel/ pe care avem libertatea să îl dăm lucrurilor/ iar ele cresc sau scad/ datorită sensului adăugat/ prin creativitatea noastră,/ însăși viața devine astfel,/ creația pe care ne putem pune semnătura." (*Plus de sens*)

Gândurile au viața lor proprie și se pot îmbolnăvi, au nevoie de tratament, dar cel mai bine se descurcă prin forțe proprii, în lipsa noastră: „Gândurile nu au întotdeauna miros frumos,/ cele de astăzi atârnă neglijent la capetele raționamentelor de ieri, ca niște franjuri deșirați,/ nelămurite pe deplin, neduse până la capăt,/ gândurile speră că își vor rezolva/ singure, propria dezordine,/ poate mai bine, în lipsa noastră." (*Tratament al gândurilor*)

O altă temă abordată de Ella Leynard o constituie trecerea timpului, condiția noastră de ființă muritoare. Trecerea ireversibilă a timpului nu este văzută devastatoare pentru ființa umană ci cu seninătate mioritică: „Decorul tuturor întâmplărilor, întâlnirilor,/ iubirilor,/ lacrimilor și bucuriilor/ este timpul,/ generos sau contratimp -/ ceea ce suntem, ceea ce a fost și este,/ e posibil datorită timpului,/ prin el ne-am construit și ne-am clădit amintirile/ și tot ceea ce a meritat să fie al nostru și cu noi." (*Timpul – decor*)

Iubirea la autoarea noastră nu este senzuală ci spirituală: „Aseară iubirile m-au ținut de mâini/ și-au ancorat ochii în ochii mei,/ mi-au schimbat frisonul în căldură, mi-au însoțit și sprijinit alunecarea/ să nu o lase să mă piardă în cădere,/ mângâierea lor m-a legănat,/ mi-au descântat, dacă era deochi cumva,/ al toamnei vânt l-au destrămat." (*Cu iubirile de mână*)

Poeta are câteva scurte distihuri cu iz de maxime: „Înălțimea la care ajunge gândul/ este susținută de trăinicia solului gândirii." (*Intuiție*) Gândirea înaltă/profundă trebuie să se bazeze pe o cultură vastă și: „Iubirea e înfiptă în spirit,/ doar spiritul se poate retrage de pe ea." (*Iubirea*)

Fără să știe, aici Ella Leynard surprinde în acest ultim distih esența doctrinei filosofice indiene, Shamkya-Karika. În această doctrină, natura se contopește cu spiritul ajutându-l să evolueze spre regăsirea de sine, după care spiritul se separă de natură însingurându-se.

În concluzie, poezia gnoseologică a Ellei Leynard incită la meditație.

Florin Chivoci

...priveliștea e minunată, și Piteștii aveau poate dreptate să se uite la dânsa în mută contemplare și s-o admire lung, mereu și fără sațiu; ba încă, unii din orășeni, cu temperamente poetice, blestemau adesea fluierul mercantil și de urechi spărgător al drumului-de-fier care, trecând podul de la Argeș, face, de multe ori pe zi, de plânge lunca de gemetele lui.

eseu

Pitești - 635

Povestea romanțată a unui oraș

Chiar dacă Piteștii n-au avut parte de prea multe consemnări în istoriografia romantică a veacului al XIX-lea, evocarea literară a unor fapte din trecutul lor se reflectă, totuși, într-o seamă de scrieri istorice, oratorice și publicistice din acel răstimp. Din această perspectivă, rămâne demn de reținut turul de orizont asupra ultimelor secole din trecutul așezării realizat acum un veac și jumătate de Gheorghe Ionescu-Gion, strălucitul istoric și gazetar de origine piteșteană. În 1986, Editura Minerva i-a tipărit, în Colecția „Restituiri", volumul *Portrete și evocări istorice*, încheiat cu capitolul „Însemnări de călătorie" cuprinzând pagini de impresii și comentarii despre cum erau Piteștiul, Câmpulungul și Rucărul la acea epocă, și pe care Ionescu-Gion le-a publicat în ediția din 31 iulie 1884 a ziarului „Românul". Este vorba de un set de patru reportaje despre ținuturile natale argeșene, între care se remarcă în mod evident scrierea intitulată „Din Pitești".

Arătându-se capabil de a stiliza în narațiune, fraze și simbol îndelungata existență a așezării, autorul izbutește să orchestreze în textul său sentimente, gânduri, stări de spirit iscate de momentele care au marcat trecutul locuirii de pe Argeș. Avem aici, pe lângă abordarea factologică, inserturi de istorie imagologică, dar și unghiuri sociologice și politologice din care se poate face lectura. Pentru Gheorghe Ionescu-Gion, istoria Piteștilor începe și se întinde în chip livresc romantic de-a lungul veacurilor care s-au scurs: *„Sunt orașe pe lume cari, în mijlocul activității timpului nostru, par că dorm duse. Unele dintre-însele, mândre de trecutul și de avuția amintirilor lor istorice, privesc cu milă la altele cari caută și să silesc să introducă în sânul lor, când mai bine, când mai rău, binefacerile civilizațiunii și confortului contimporan. Ele, din contra, stau pe loc și găsesc în antica locuțiune «am fost și noi odată», cuvinte temeinice ca să nu mai fie astăzi.*

Astfel sunt nu puține din orașele Italiei, bunioară Verona și Bologna, și astfel era până în anul acesta, Piteștii României, unul din orașele noastre care, în fața celorlalte, poate să-și arate cu fală trecutul și însemnătatea sa istorică.

Guvernele și autoritățile locale se urmau unele după altele și Piteștii rămâneau aceiași.

Tot astfel, Piteștii, în nesfârșita lor odihnă, vedea azi fericirea și însemnătatea lor de acum sute de ani, când principala trecătoare a României și Transilvaniei era printr-înșii; când familiile boierilor piteșteni jucau cele dintâi roluri de la finele secolului XVII; când Răteștii Piteștilor țineau cap în misiuni Cantacuzinilor din București și făceau potecă, din ordinele Brâncoveanului, pe calea Diului și Odiriului; când pe toamnă, la culesul viilor (vilegiatura strămoșilor noștri), toată curtea cea strălucită a Brâncoveanului și cu dânsa boierimea Bucureștilor veneau la dealul Piteștilor; când, în fine, Piteștii vedeau printr-înșii și oprindu-se spre conăcire, suverani celebri ca năvărliosul rege al Suediei, Carol XII, și drept aceasta, pentru moment, Piteștii deveneau punctul de miră al întregii diplomații europene, iar miniștrii regelui Franciei, Ludovic XIV, căutau de zor pe hărțile Europei orientale să vază unde se află orașul «Petech», de care le vorbeau scrisorile ambasadorilor francezi din Constantinopole."

Gheorghe Ionescu-Gion a fost un burghez atașat valorilor morale ale umanismului occidental, format la școala clasicismului greco-latin, pe planșa cărora evolua cu dexteritatea unui veritabil prozator istoric, obiectiv și pătrunzător. Ca un spirit captivat de frumusețile clasicității fundamentale, el apelează în evocarea sa la unele figuri mitologice pentru a evidenția deschiderea piteștenilor către teatru, perspectivă pe care o asociază, în imaginarul său, cu muzele cântării și ale dansului. Prin contrast cu obiceiurile comerciale din centrul urbei, aducerea artei spectacolului în spațiul public din apropiere este văzută și ca o formă de ecologizare a societății piteștene a acelor timpuri. De fapt, și din rândurile următoare răzbate binecunoscutul motiv al celor două logici antitetice: logica artei dezinteresate, care nu cunoaște decât profituri simbolice, și logica nemiloasă a pieței: *„Într-un rînd, părinții orașului, d-acum nu știu câți ani, săltați, se vede, de căldurile frumoaselor arte, se hotărâră a ridica muzelor un templu care, pentru Pitești, era să fie măreț. Ba încă, mai practici ca englezii, ei nu uitară a pune pe lângă teatru și maghernițele în care era să fie noua piață de carne și legume a orașului; - întemeiau probabil această vecinătate, pe cuvântul că Pomona, Turtulina și alte zâne ale legumelor au fost totdeauna în prietenoase relațiuni cu Terpsichora și Melpomena, muzele danțului și tragediei."*

În aceeași linie semantică, hrănită de energia misterioasă a literaturii, vălul ionescian cuprinde realul multiform din jurul orașului ca pe un peisaj vizualizat și re-scris din unghiul intens-subiectiv al privirii. Autorul procedează ca un plastician, preocupat de tușă și culoare, de nuanțe și perspective spațiale, de conture și forme. Tabloul elaborat excelează ca execuție picturală. În descrierea Argeșului și a dealurilor din apropiere ori în pomenirea îndepărtatelor muscele, cromatica este elementul esențial. Ca un veritabil artist al culorii, Gheorghe Ionescu-Gion este impresionat de aspectul policrom al priveliștii, rezultatul fiind un joc amăgitor de culori ale căror nuanțe se întrepătrund și exprimă un proces de spiritualizare a impresiei: *„Spectacolul e măreț seara, c-un cer albastru ca marea de la Neapoli, și când ochii pot îmbrățișa dintr-o singură ochire dealul tot, din stânga de unde se înalță în licurinda depărtare muscelele Câmpulungului și până la vale, în dreapta, dincolo de Golești și de Vrănești, la dealurile Leurdenilor care se estompă și se pierd în albastru străvăzător al cerului. Privirea pare că-noată într-o mare de verdeață, ale cărei valuri se cobor până în marginile orașului, pe lunca maiestuosului Argeș; iar casele vielor, văruite și albe ca lebedele, infipte sus pe podgorii, când s-ascund, când s-arată după tufișurile de pomi ai ogrăzilor. Pe luncă, râul se-ntinde și șerpuie printre zăvoaie întocmai ca pânza pe care o nălbește țăranca artistă din satul Goleștilor.*

Repet: priveliștea e minunată, și Piteștii aveau poate dreptate să se uite la dânsa în mută contemplare și s-o admire lung, mereu și fără sațiu; ba încă, unii din orășeni, cu temperamente poetice, blestemau adesea fluierul mercantil și de urechi spărgător al drumului-de-fier care, trecând podul de la Argeș, face, de multe ori pe zi, de plânge lunca de gemetele lui."

Deambulările pe străzile Piteștiului îi dau prilejul să vadă, aidoma călătorului străin care ajunge în urbea zilelor sale, prefacerile arhitectonice petrecute pe Ulița Mare, principala arteră a localității. Urbanizarea orașului este corelată cu interesele utilitariste, precum se întâmplă în cazul dispariției „marchizelor" turcești, care fuseseră demolate din rațiuni de modernizare a circuitului stradal: *„Preumblându-se prin târgul Piteștilor (...) călătorul ar putea să jure pe geniul tutelar al Piteștilor, pe sfintele egiptean care până acum prezida imobil la destinele orașului, că el nu e în ulița mare a Piteștilor. - Unde sunt «marchizele» turcești, vreau să zic streșinile de șiță de câte doi metri de lungi la vale, cari adumbreau fețele prăvăliilor și apărau de ploaie și de soare esteticele tarabe ale negustorilor de cojoace sibțiri? Unde sunt acele puțuri bizare, săpate în trotoarele ulițelor și-n cari și seara, și ziua, străinul călător și piteșteanul distrat sau dus în gloriele trecutului luau o baie cu atât mai plăcută cu cât era mai neașteptată ?"*

Piteștenii sfârșitului de veac XIX simt că au energii de cheltuit, ambiții de realizat. În același scop de a surprinde ambianța epocii, Ionescu-Gion reconstituie cu un admirabil talent prozastic chipul edificiilor și al noilor trasee citadine imaginate de „zelul «à la Haussmann»" al edililor printre dughenele de vechituri, și care ajung să triumfe în fața vechiului oraș. Asociind această prefacere cu planificatorul francez al cărui nume este legat de reconstrucția Parisului, elogiul său evoluează, finalmente spre formulă estetic-amuzantă și spre etichetă: „aceeași pasiune pentru clădiri". Un alt fericit „trouvaille", gândit de autor spre a lăuda făuririle pe cale a se ridica în orașul *în cestie*, cum ar spune un personaj caragialian, este conceput prin trimiterea literar-culturală către filonul epopeic (epico-dramatic). Fără emfază, în același cod al asociațiilor jubilante, el compară noul chip al Piteștilor cu frumusețea învăluită în taine, izvorâtă din povești mitologice: *Pe bulevard s-au făcit și se fac mereu case care ar împodobi orice uliță a capitalei. Se nalță la capul lui o școală impozantă; s-a proiectat, zice-se un... nu-mi vine a scrie, dar, după câte mi se spune, va fi un «palat administrativ». Prin alte ulițe, aceeași pasiune de clădiri. În piața ce-i zice «de la Episcopia» se operă o schimbare generară și eminamente modernă. În curând Piteștii vor avea o piață la care vor face zâmbre multe din orașele României! Avându-se în vedere zelul «à la Haussmann» care incide pe actualii părinți ai orașului, nu m-aș mira deloc dacă, în centrul acestei frumoase piețe, s-ar înălța cine știe ce grup de bronz sau vrunul din gloriele istorice ale Piteștilor. Din piață se va tăia o uliță care va lega așa-numitul «Târg'n Vale» cu centrul orașului și-n același timp va da viață maidanelor inculte și vătămătoare sănătății orașului. - Și altele, și mereu altele. (...) Să ne mulțumim, în termeni generari, a spune, că, azi, Piteștii reprezintă călătorului aceeași fizionomie pe care, în vremurile străbune, Cartagena prezenta lui Enea și fidelului său Achate, când amândoi intrară pentru prima oară în născânda cetate a Didonei.*

Comparațiunea nu e retorică; deloc! e adusă aci prin însăși firea lucrului. Recitiți versurile poetului Romei și veți vedea că acea «molem aedificiorum» , acele «strata viarum» și «lata theatris fundamenta» (sala Uklar la Pitești) și «immanesque columnas», pe cari le cântă Virgiliu, sunt toate pe cale d-a se rădica la Pitești. " Unic. Memorabil. Știință și evocare, dar și vibrație emoțională, amintire și punere în scenă cu tușe literare - combinații atât de caracteristice scrisului lui Gheorghe Ionescu-Gion. Modul hymnic al prozei sale, care redă trecutul în aura sa mitologică și legendară este un mod al vorbirii ceremoniale, grave, ritmate. Istoric prin formație, dar cu vocație de artist, acest scriitor pentru care rostirea adevărului este la fel de importantă precum profunzimea narativă și registrul stilistic îi conferă orașului natal aura poeziei și a estetismului, în care se vădește setea de frumos și de perfecțiune. Dincolo de orice subiectivitate „idealistă", scrisul său are o bună întemeiere istorico-literară, fiind încă o dovadă a largului orizont cultural în care se mișcă.

Aurora Ciucă

Fiat lux!

Cunoscută și apreciată ca talentată poetă cu deschidere către universal, Christine Bernadette Rousseau (Cristina Onofre) dă măsura creativității sale (și) ca dramaturg. După volumul ”Unde ești, Domnule Tamkin”, premiat în anul 2019, iată că revine în 2022, cu două frumoase texte, sub titlul ”În noaptea aceasta nu e lună. În noaptea aceasta este lună”.

Inspirată de biografia și de opera poetului și eseistului Lu Xun (1881-1936) plasat printre creatorii literaturii chineze moderne, autoarea realizează uimitoare dialoguri despre condiția umană și despre lumea în care trăim. Așa cum Lu Xun, ca student la medicină, a avut revelația că vindecarea trupului poate depinde de ”schimbarea totală a spiritului”, Christine Bernadette Rousseau pledează pentru cultivarea minții ca modalitate de refacere a relațiilor inter-umane.

În ”Adevărata poveste a lui AQ”, autoarea vorbește despre alteritate, despre modul în care ne raportăm la Celălalt, despre culpă și pedeapsă, despre schimbare și violență. Spectacolului execuției, care mereu a fascinat mulțimile, este un *laitmotiv* al dialogului dintre personaje și reușește să înspăimânte prin cruzime, tocmai pentru a atrage atenția asupra cruzimii acestei pedepse. Poate nu întâmplător, destăinuirile lui AQ ne amintesc de celebra butadă ”homo homini lupus”: ”dar niciodată n-am să uit ochii lupului, fioroși dar totuși temători... licărind ca doi cărbuni încinși care ardeau chiar și la distanță. Iar acum va trebui să îndur ochii iscoditori ai mulțimii care mi se par a fi mai înfricoșători decât ai lupului. Simt că mulțimea asta parcă mi-a înghițit gândurile și așteaptă cu nerăbdare sângele și carnea mea... Ajutor! Ajutor!”

Monologul ”În noaptea aceasta nu e lună. În noaptea aceasta este lună” este, așa cum mărturisește autoarea, o dramatizare a lucrării ”Jurnalul unui nebun” semnate de Lu Xun. Pornirile violente, barbare, ale omului, în special canibalismul sunt denunțate aici. Legătura dintre lună și comportamentul uman (azi, dovedită științific), intuită de învățății din alte timpuri, este sugerată prin titlul piesei. Nopțile fără lună și cele cu lună subliniază eterna luptă între întuneric și lumină, între spirite întunecate și luminoase. Absența înțeleptului (Domnul Kun), a celui care poate să aducă lumina cunoașterii este consecința faptelor oamenilor care nu i-au înțeles rostul și ”l-au mâncat de viu”, într-o noapte... fără lună. Autoarea arată spre tarele sociale care s-au perpetuat: ”Așadar, dacă minți ești răsplătit, pe când dacă rostești un adevăr te alegi cu o bătaie bună”. În același timp, pune accentul pe iubire, pe armonie și pe buna-înțelegere între oameni ca o condiție a conviețuirii. ”Trebuie să vă schimbați imediat! Trebuie să vă transformați radical, în adâncul inimilor voastre. Trebuie să știți că în viitor nu va mai fi loc pe acest pământ pentru mâncătorii de oameni...”. Numai astfel oamenii vor putea ieși din spirala violenței, numai așa ”copiii care nu au mâncat încă oameni...” mai pot fi salvați.

Profundele teme de meditație propuse de Christine Bernadette Rousseau și mesajele sale mereu actuale își vor găsi locul, cel mai probabil, pe marea scenă a lumii care are atâta nevoie de lumină...

Lucian Scurtu

IEREMIADA ANOTIMPURILOR

La sfârșitul anilor ’70, o veritabilă „Casă a creației” devenise Căminul 16 din Complexul Studențesc timișorean, din moment ce aici erau cazați și câțiva tineri studenți dedați plăcerilor literare, deveniți astăzi, cu o extincție mai mult sau mai puțin vizibilă, nume scânteietoare ale peisajului literar actual. Erau, pe atunci, colegi de cămin, de vis și ucenicie Mircea Mihăieș, Mircea Bârsilă, Vasile Popovici, Daniel Vighi, Ioan T. Morar, Marcel Tolcea, Lazăr Popescu și, cu acceptul dumneavoastră, autorul rândurilor de față.

Unul dintre aceștia, Lazăr Popescu, poet discret și delicat, trăiește și visează astăzi în „Amarul târg” (Gheorghe Grigurcu dixit), topos al deambulărilor personale și rătăcirilor în special autumnale, așa cum reiese și din volumul „Anotimpuri repezi”, Editura *Limes*, 2020.

Mircea Petean, pe coperta IV a unei cărți precedente, îi panorama elogios universul poetic ca fiind „de o siguranță a rostirii, o plăcere a jocului regizat, o simplitate îndelung râvnită, în fine obținută, o dezinvoltură și o seninătate care integrează firesc versuri din lirica oltenească tradițională, ziceri autoironice și schimburi de replici sprințare”.

Revenind la volumul de față, constatăm că dintre „anotimpurile repezi”, ce vor a simboliza trecerea și petrecerea unui timp ce chiar nu mai are răbdare nici cu autorul, dar nici cu cei din preajma sa, predomină cel bacovian, (pre)dispus la nostalgii și melancolii, astenii și duioșii, așa cum sunt revelate în poeme cu titluri semnificative: *Sentiment de toamnă, Epistolă de toamnă, Accent de toamnă, Străzile de noiembrie, Octombrie. Cer plumburiu, Cuvânt aprins și pași, Melancolia etc.*

Nu este eludată vara pillatiană (vizualizată și acceptată ca „Vară a necuprinderii și tăcerii”, în poeme precum *În prag de iulie, Vară, Vacanță. Dare de seamă, La băi, Pe sub norul cel alb, Vară candrie etc.),* percepută mai mult livresc, dar și ca pretext al unor emoții mai degrabă sentimentale decât transcendentale, conexă unui trăirism de tranziție asumat cu seninătate, din moment ce „Așa am trecut din vară în toamnă/ Și de nimic nu mi-a părut rău”.

Un anotimp la fel de „precipitat” și de capricios este primăvara, devoalată în splendoarea ei picturală, într-o cromatică diversă și luxuriantă, consubstanțială destăinuirii și amneziei, în poeme „înierbate”, cum îi place autorului să desemneze regenerarea și semitrezia, devenite stări emulative creației, deambulării și erosului agasant, aflat la „Kilometrul zero al iubiri”, ca să amintim titlul unei cărți anterioare.

Dar ca integrala anotimpurilor „vivaldiene” să fie completă, nu putea lipsi sezonul hibernal („Această iarnă săracă/ Ar vrea să ne împace acum cu cuvintele”), corolar al recluziunii în miezurile ascunse ale sinelui răvășit de duplicitate, din moment ce în poemul „Ianuarie la mijloc” se consemnează laconic și aproape oximoronic: „Soarele ca un zâmbet/ al primăverii/ în plină iarnă”.

Din interferența și interacțiunea succesivă a celor patru anotimpuri rezultă doar unul singur (poate cel de-al cincilea?), aliaj confesiv al interogațiilor și (in)certitudinilor, aprehensiunilor și emergențelor circumscrise unei ontologii frisonate, aflată mereu în stare de alertă în fața intemperiilor „repezi”, provenite de la cele cotidiene până la cele erotice, de la cele tangibile la cele evanescente. Poetul e un vagant ce flanează exclamativ și admirativ pe spații extinse (de la Târgu-Jiu la Craiova, de la Corabia în Grecia, Italia, Franța (recunoscând, într-un puseu de sinceritate, „Am eu ce am cu țările astea mediteraneene!”), când mai atent la morfologia peisajului prospectat, conturat în tușe ce le reliefează unicitatea și frumusețea, când mai impregnat frământărilor interioare, cele care incită la fantazare și evaziune, iluzie și meditație. „Eu însingurat în țara mea...” se lamentează poetul, trăitor al unui „timp al frigului”, în așteptarea redempțiunii salvatoare, excedat de lecturi care mai mult îi ranforsează nebuloasele labirintice decât să-i lumineze orizonturile sustenabile, victimă încorsetată a propriilor zbateri și sacerdot conștient al multiplelor anomalii.

Sunt expuse cecității atâtor ignoranți, aluzii voalate vizavi de efemere întâmplări aparent insignifiante, nu și pentru poet, refugii analitice în halucinogenii de o clipă, flash-uri introvertite direcționate din și spre o realitate care-l menține captiv, de unde doar mesajele, unele cu accente moralizatoare, către cei dragi (fiu, frate, naiadă, prieteni) constituie oazele unei seninătăți reținute.

O anume cerebralitate se face simțită în unele poezii și, atunci, fiorul emoțional se metamorfozează în epiderma protectoare fragilelor stări sufletești, cele care refuză introspecția sau orice imixiune în miezurile lor aburinde aflate în stare de veghe, gata să erupă sub forma magmei telurice, la cea mai ușoară dislocare & deviere onirică ori seism egotist. În asemenea condiții de elementaritate indusă , scriptorul propune cititorului varianta cea mai viabilă, dar și cea mai estetă: „Hai să ne învăluim în Frumusețe și Adevăr”. Alteori balansează aulic între extremitățile aleatorii ale puterii lui de percepție și înțelegere: fie pornește de la o realitate imediată/îndepărtată și sfârșește în ficțiune, fie impulsionat de inventivitate finalizează în veridicitate, în așa fel încât compozitul rezultat să cizeleze și rafineze *ceea ce a vrut să spună poetul.*

Dialogurile cu *Himera* („Poeme cu Himera”) sunt fragmentate de sincope rememorative și amăgiri compulsive, personificare închipuită (sau reală?) a unei muze care încă îl mai obsedează („Himera. Cândva și eu te-am visat,/ Anii au trecut și nu te-am uitat./ Același sunt, doar anii au trecut,/ Același ca la început...”), stimulând jocul amoros al imaginației cu o *ea* hieratică, mai mult absentă decât prezentă, adânc imprimată în memoria afectivă a celui care o dorește cu ardoarea îndrăgostitului plenar, amăgit și îmboldit senzual de „junghiul plăcerii” (ca să cităm din Macedonski).

Evocarea unor poeți&prieteni afini, precum Mircea Bârsilă, Marian Drăghici sau Paul Aretzu, se face la modul admirativ și afectuos, la fel a unor poeți universali precum Giuseppe Ungaretti ori Ezra Pound (acesta din urmă incantat printr-o afabilă *epistolă* intitulată „Scrisoare celui ce închis a fost în cușcă”). Alteori, autorul e un solar resemnat, dar și afectat, de „lumea schimonosită” din jur, evadând nonșalant, uneori ludic, alteori bovaric, din arealul numai de el inventat, delimitat, numai de el știut și procesat, scanat când mai jovial, când mai reținut sau detașat pe retina absorbantă, precum hârtia de turnesol, cu imagini, constatări, nuanțe, detalii care dau relevanță prezumtivului meliorism sau volatilelor disforii, în cronotopuri idilice, (ne)convenționale și viziuni dintre cele mai indenegabile: „Octombrie învăluitor cu puțină frunză căzută,/ toamnă aici și acolo,/ cuvânt aprins și pași/ într-un târziu al lumii./ Și totuși e dimineață,/ așa spune orologiul nebun/ pe lângă parcul devastat de tristețe./ O mângâiere în secundă,/ cuvinte aprinse și zgomote,/ viața își urmează cursul obișnuit,/ viața și piața,/ piața cea mare răsună de pași/ în timp ce cuvintele se îndepărtează tiptil,/ furișându-se printre noi,/ aproape nebăgate în seamă./ Telefonul tău de ieri/ m-a găsit în orașul uitat de destin”. (*Cuvânt aprins și pași*)

Din păcate cele câteva distihuri prezente în carte trebuiau mai atent selectate, trecute mai parcimonios prin sita exigenței și filtrul rigorii, pândite fiind de o vădită facilitate retorică și sicitate ideatică, ceea ce le conferă o austeritate extinsă până la limita superficialității mesajului sau până la granița vidului inutil. Or, un poet cu pretenții și care se respectă (autorul de față fiind, totuși, unul dintre aceștia), sancționează publicarea unor poeme, fie ele și conjuncturale, (auto)ironice sau sentimentale, de genul: „Ce scurtă e viața, domnule Gigi,/ Nici să iubim cât trebuie nu apucăm... (*Ce scurtă...*); „Inerente/ Poeme concurente” (*Secundă*); „Foaie verde de mohor/ O să scriu până-o să mor...” (*Cântec*); „Nordul tău și Sudul meu/ Căuta-se-vor (?) mereu... ”(*Tao*).

Cu toate aceste disfuncționalități conceptuale, ce nu afectează osatura ideatică și prozodica a volumului, suntem nevoiți a recunoaște în Lazăr Popescu un poet interesant.

Mihai Barbu

Dacă Nichita ne-a descris Capitala Iugoslaviei prin* Belgradul în cinci prieteni, *noi vă propunem, azi, o variantă mult mai terestră:

Kladovo, Republica Srbija, în (doar) trei prieteni

Potrivit unui banc faimos din Epoca de Aur, la întoarcerea dintr-o călătorie în America, Bulă este chestionat, la organizaţia de bază a partidului comunist, cum stau lucrurile în *Ţara tuturor posibilităţilor*. Bulă le spune, spre liniştea organelor de partid şi de stat, că în America este fix ca-n România. *Cum aşa?*, se miră politrucii. *E fix aşa: cu dolari cumperi orice!* La începutul primăverii am fost, cu amicii mei Cristi Lunel şi Emil Luţu Danciu, doi destoinici profesori de liceu din Petroşani, la sârbi. Am trecut fluviul care ne desparte şi am rămas două zile la Kladovo, oraşul aflat pe celălalt mal al Dunării albastre. Am constatat că lucrurile stăteau întocmai ca-n bancul cu Bulă: *cu lei poţi cumpăra orice!* E drept că aveai trei variante: cu cardul, cu dinari (de 100 de lei puteai cumpăra 220 de dinari) sau, aici îi cuprindem pe toţi comercanţii privaţi, cu lei. Abili oameni de afaceri, ei comunicau muşteriilor preţul în dinari, iar dacă nu aveai bani de-ai lor, *nema problema!*, împărţeau suma la doi şi îţi comunicau, instantaneu, preţul în lei. Preţurile, spre surpriza noastră, nu erau mai mici ca la noi. (Cu excepţia câtorva produse…) La Belgrad erau, în martie, mari proteste contra UE şi NATO, dar preţurile lor erau aliniate ca-n ţările UE şi NATO.

Lumea cu care am dat nas în nas pe străzile din Kladovo a fost foarte amabilă şi vorbea, de obicei, româneşte. Un domn a trudit 25 de ani în România cu o firmă de construcţii din Serbia, un alt domn, la fel de amabil, lucra la vamă şi, inevitabil, ne ştiau limba. Doamna de la recepţia hotelului a studiat engleza şi italiana la Universitatea din Craiova.

Pe faleză, privind dincolo de fosta Cortină de fier…

Ne-am plimbat pe faleza Dunării şi am stat pe o bancă cu vederea spre ţară. Era primăvară, era soare, fluviul era albastru, cerul - de asemenea. În faţa noastră era o placă memorială care ne amintea că, până nu demult, nu era deloc aşa. Textul englez ne depăna tragica poveste a Cortinei de Fier. *The Iron Curtain* a simbolizat lupta ideologică, dar şi frontiera fizică care a divizat Europa în două mari arii distincte, de la sfârşitul celui de-Al Doilea Război Mondial până la sfârşitul Războiului rece, în 1991. Ţările care făceau parte din CAER (o piaţă comună a statelor socialiste) şi Tratatul de la Varşovia erau separate, fizic şi ideologic, de statele care s-au aliat în Apărarea Nord Atlantică (NATO) şi făceau parte din Comunitatea Ţărilor Europene (Piaţa comună a ţărilor capitaliste). Iugoslavia care, sub Tito, se distanţase de Uniunea Sovietică, era în acea vreme, pentru români, singura poartă de intrare, cu riscurile de rigoare, în Vest. Cei care aveau curajul de a înfrunta valurile unei Dunări ostile o făceau cu riscul vieţii şi cu convingerea fermă că au ales libertatea. Uniunea Sovietică şi Statele Unite mai aveau parte şi de o *Cortină de gheaţă*, fiind foarte aproape, fizic, una de alta într-un punct sensibil al globului, acolo unde URSS-ul era despărţit de Alaska americană doar de strâmtoarea Behring. Azi lucrurile s-au simplificat foarte mult. La vamă, prezinţi buletinul şi, uneori, câte un funcţionar mai zelos aruncă şi o privire fugară în portbagajul maşinii. Asta, la dus. La întors, te întreabă dacă mai ai şi altceva, pe lângă alcool (de 96 de grade, la preţ popular) şi produse alimentare. Cum treci din România Dincolo de barieră, pe dealul verde din faţă sârbii de ieri au scris cu litere mari, distincte, ca la Hollywood, **TITO**, iar mai jos e desfăşurat steagul Serbiei. Sau poate, n-am băga mâna-n foc, chiar pe al Iugoslaviei celei mari… Sârbii de azi nu s-au atins de imaginea lui Tito, acest simbol uman la fostei Iugloslavii, şi se îngrijesc ca el fie să fie perpetuu…

La piaţă şi pe faleză, printre vorbitorii de română…

Lumea cu care am dat nas în nas pe străzile din Kladovo a fost foarte amabilă şi vorbea, de obicei, româneşte. Un domn a trudit 25 de ani în România cu o firmă de construcţii din Serbia, un alt domn, la fel de amabil, lucra la vamă şi, inevitabil, ne ştiau limba. Doamna de la recepţia hotelului a studiat engleza şi italiana la Universitatea din Craiova. Dar i-a plăcut mai mult Timişoara, care îi părea a fi dintr-o altă ţară. La piaţă, precupeţii vorbeau şi ei româneşte, iar când unul de-ai noştri a vrut să-i cumpere *cătina,* sârbul a fost sincer şi l-a întrebat dacă noi nu avem cătină la noi în ţară, că el o aduce de acolo. *Vrei s-o duci înapoi?* Dacă poporul de rând ne vorbeşte limba, slujbaşii statului scriu într-o limbă română de te îngrozeşti. Vreţi un exemplu concret? Pe podul improvizat care ducea spre o ambarcaţiune ancorată pe faleză era scris un mesaj în sârbă, ca explicaţie la o pictogramă ce înfăţişa un om, aflat într-un cerc, şi barat, pe diagonal, de o linie roşie: *Zabranjen pristup nezaposlenima!* Era clar, potrivit imaginii pe care tocmai v-am descris-o (şi al textului aferent…) că nu aveau dreptul să ajungă pe punte decât angajaţii. Mesajul era tradus şi în engleză: *Prohibiten acces to unemployed!* Varianta românească era de-a dreptul hilară: *Accesul interzis de şomaj!*

Cultul morţilor, la vecinii noştri din sud

Când am fost, înainte de 1989, pentru prima oară în străinătate, am vizitat Sofia. Eram, în trecere, spre Bienala de umor grafic din Gabrovo şi, la Sofia, am căutat o agenţie (la sugestia lui Ivan Kînev, un bulgar care a studiat artele plastice la Bucureşti) care te trimitea la particulari, într-un apartament de bloc. Asta ca să nu cheltuim, inutil, banii pe un hotel scump din Capitala bulgară. Era mai ieftin şi, în plus, puteai interacţiona, *face to face,* cu sofioţii. Aşa am ajuns, după ce am schimbat vreo trei autobuze, la uşa unui apartament dintr-un cartier mărginaş al Capitalei bulgare. Acolo, pur şi simplu, am înlemnit. Pe uşă era un anunţ mortuar cu poza defunctei. *Unde dracu' ne-au trimis ăia de la agenţie? Păi ăia nu ştiau de drama familiei care urma să ne cazeze?* Ne-am uitat mai atent şi am văzut că, de fapt, răpăsata dăduse ortu' popii cu vreo doi ani înainte. Am sunat la uşă şi gazdele s-au arătat deosebit de primitoare. (Sau *primitive*, cum îi plăcea să glumească lui Octavian Bour…) Erau zorii unei deschideri spre economia de piaţă în care oamenii care aveau apartamente cu 3 sau 4 camere puteau să mai facă un ban în plus prin închirierea lor în regim hotelier. Ferparul de pe uşă era un fel (grotesc) de a-l ţine pe răposat veşnic în atenţia familiei. Să vedeţi, însă, cum e la sârbi… Nu există vreun stâlp liber sau un perete părăsit în oraş să nu fie plin de astfel de anunţuri pline cu comemorări. Şi la noi, în Petroşani, există câţiva *copaci mortuari* (trei, la ultima numărătoare…) unde sunt afişaţi morţii proaspeţi, dar care sunt, în atenţia generală, doar trei zile. Apoi lasă locul altora, la fel de grăbiţi ca şi cei dinaintea lor. La vecinii noştri din sud, comemorarea morţilor e, pur şi simplu, veşnică. Am admirat, în faţa unei biserici, un panou de mari dimensiuni în care sunt afişate, claie peste grămadă, aceste anunţuri funerare. Morţii mai noi stau alături de morţii mai vechi, într-o democraţie specifică lumii de Dincolo. Nu departe de biserică e amplasat un monument discret dedicat celor care au căzut pentru patrie. Sunt săpate în piatră numele eroilor şi din soclul statuii ies la lumină două robinete prin care curge o apă limpede şi vie. Oamenii vin, cu bidoane de 5 litri, să ia apă pentru acasă. Frumoasă metaforă, nu-i aşa? Un alt monument, mai mare, dedicat tot celor care s-au jertfit pentru patrie (şi care are, în vârf, nelipsitul vultur) are şi o utilitate practică: un ceas încastrat în unul din feţele soclului (cel de la strada principală) dă oraşului ora exactă. Când am ajuns noi în faţa lui arăta ora 11 fără 10. Şi, atunci, ne-am adus aminte de al nostru Peneş Curcanul care, pe drumul de costişă care duce la Vaslui, a constatat că erau, cu sergentul, zece şi că nu-i era, vai, nimănui în piept inima rece.

Studiu de caz funerar: familia Ilici. Părinţii şi fiul

Într-un sat, nu departe de Kladovo, populat cu oameni săraci, lipiţi pământului, am văzut un cimitir înţesat cu monumente funerare din marmură neagră şi cu pozele neapărat color ale răposaţilor, reţinute fidel pe un porţelan al nemuririi. E un cult al celor duşi care trebuie, chiar dacă n-au făcut mare brânză pe acest pământ, să-şi tragă de la gură şi să pună ban pe ban ca să poată lăsa urmaşilor un nume şi o imagine. Ambele încrustate cu litere de aur (sau, mă rog, aurite) în marmura care va înfrunta veacurile, cu totul altfel decât piatra sau lemnul. De exemplu, familia Ilici şi-a îngropat fiul, pe Vidoie, la doar 52 de ani, şi i-au ridicat un monument funerar din marmură neagră pe care sunt încastrate două poze color. Una, a unicului lor băiat, şi alta, cu toţi trei împreună: tata şi mama, avându-l în mijloc pe Vidoie. Alături e alt monument funerar în care sunt alte trei imagini color. Tatăl, Ilia, născut în 1941, maica (mama) Jelena, născută în 1937, pozaţi separat, şi o a treia în care sunt împreună. Părinţii au supravieţuit durerii pierderii fiului şi trăiesc, aşteptându-şi, senin, sfârşitul. Monumentele mai vechi au, ca regulă generală, poze în alb şi negru, cele mai noi sunt, inevitabil, color.

Amintirile mă năpădesc, amintirile mă răscolesc…

Cu ani în urmă, pe când mai eram invitat la festivalul *Sensul iubirii* de la Turnu Severin, treceam, în mod tradiţional, Dunărea, împreună cu poeţii sârbi. Eram invitaţii lor la un local foarte animat intitulat simplu *Café&râba. Cafea şi peşte.* (*Caffe Vergnano* era o marcă care data din 1882, dar peştele era proaspăt.) Patronul venea la masă cu un castron mare, iar înăuntru era o nemaipomenită ciorbă de peşte. Lăsa fiecăruia, în farfurie, o generoasă porţie din fiertura plină de mirodenii şi de peştii Dunării. Nu se zgârcea deloc. Acum, am trecut pe acolo şi nu-mi venea să-mi cred ochilor. Totul era închis, pustiul era la el acasă. *CLOSED* era inscripţia roz, scrisă mare cu pensula pe una din ferestre, care anunţa dezastrul. Am dat ocol localului şi, la intrare, am văzut, alături de lacătul care zăvora uşa, un ferpar lipit pe un geam gri murdar. Am încercat să descifrez numele, probabil că era al patronului, şi truda mi-a fost răsplătită. O hârtie sentimentală nu are prestanţa şi rezistenţa marmurii dar, pentru un reporter, nimic nu e imposibil. Stevan Stanoilovici a sfârşit la 75 de ani, în ziua de 25 ianuarie 2021 şi e foarte probabil că, neavând cui să lase nici cafeaua, nici peştii, a închis localul. Păcat, era un loc cu verdeaţă, unde nu exista nici durere, nici suspin, chiar pe malul Dunării albastre. Pentru că am amintit de cafea, la sârbi am comandat şi am băut doar cafea la ibric. Cereţi *Domaca crna kafa* (pronunţaţi *Domacia ţrna kafa*) sau, pe englezeşte, *Domestic coffee* şi vă costă doar 100 de dinari. Sau 5 lei, dacă n-aveţi dinari. La fel v-ar costa şi o ceaşcă de ceai. Toate celelalte cafele sunt între 150 şi 180 de dinari, *nes kafa* e 180, iar *limunada* costă tot atât. Ciocolata e *crna*/ neagră şi *bela*/ albă. Micul dejun se bazează, invariabil, şi la hotel şi la bar, pe omletele cu şuncă (*omlet sa şunkow*), cu slănină (*omlet sa slaninom*) şi una, probabil, cu ciuperci (*omlet sa pecurkama*) la care se mai adaugă o *sezonska salata* (de 40 de grame) şi costă, fiecare, între 300 şi 350 de dinari. Omleta, şunca şi slănina sunt cuvinte comune ambelor limbi şi denumesc exact aceleaşi produse.

Ca ultimă sugestie, ar fi bine să ocoliţi hotelul Derdap...

E scump, 54 de dolari pe noapte, spaţiul din cameră e meschin, n-au niciun scaun, nicio măsuţă şi nici balcon. Frigiderul e mititel şi, dracu' ştie de ce, funcţiona ca un calorifer. Când îi deschideai uşa, în cameră năvălea, brusc, un val de aer cald. Poate că la calorifere era invers… Am întrebat, la recepţie, dacă hotelul era o unitate de stat. Era clar că fusese ridicat de comunişti (138 de camere/ sobe - pre limba lor, 6 apartamente, două restaurante, o sală de conferinţe cu 360 de locuri, una pentru banchete cu 300 de locuri, *zlatna sala*/ sala de aur, cu 450 de locuri, terasă cu 200 de locuri, lobby bar şi aperitiv bar) dar, acum, era proprietatea unui afacerist care locuia într-un sat vecin. Pozele din pliantul care promova hotelul (în care ni se arată că, la micul dejun, e o bogăţie de oferte culinare şi că ai de unde alege) sunt mincinoase. De fapt, am avut parte de o ospătăriţă grasă şi acră care ne-a dat posibilitatea să alegem una din cele trei variante de omlete. Am ales şi am mai comandat, în plus, o cafea la ibric. Am aşteptat suficient ca să ne întrebăm de ce, oare, durează atât de mult, întrucât eram singurii clienţi din local. Înainte de a pleca, un localnic ne-a întrebat de ce am ales *Derdap*-ul când, în Kladovo, erau oferte de cazare mult mai ieftine şi mult mai tentante. *Pentru că era clădirea cea mai înaltă din oraş şi Derdap-ul a funcţionat ca un far*, ne-am scuzat noi pentru alegerea pripită. Am ajuns acolo şi nu ne-am mai întrebat dacă am făcut alegerea corectă. *Apoi am văzut un înger care stătea în picioare la soare. El a strigat cu glas tare şi a zis tuturor păsărilor care zburau prin mijlocul cerului: Veniţi, adunaţi-vă la ospăţul cel mare al lui Dumnezeu!* Şi ne-am întors acasă ca să fim, din nou, împreună cu cei dragi. Şi cutremuraţi, periodic, de mişcări tectonice din ce în ce mai mari şi tot mai insistente…

SFÂRŞIT

reportaj

Știri de la Centrul Cultural Pitești

Centrul Cultural Pitești a organizat luna trecută noi evenimente cultural-educative și de dezvoltare personală, publicate pe pagina oficială de Facebook a instituției și pe site-ul oficial (www.centrul-cultural-pitesti.ro). Dintre ele, amintim:

■ Dezbaterea și proiecția filmului artistic de scurtmetraj cu tema "SILEX – hainele de acasă", în cadrul proiectului sub genericul "Ceasul de floare în univers", coordonat de promotorul cultural Valentina Alina Din.

■ Dezbaterea cu tema „Mentalități și reforme medicale, managementul în sistemul de sănătate cu Fidan Osman", în cadrul proiectului sub genericul „La Vama Vremii", coordonat de publicistul și scriitorul Nicolae Badiu.

■ Dezbaterea cu tema "Între istoria locală și managementul cultural", în cadrul proiectului cultural-educativ "Personalități culturale piteștene", coordonat de scriitorul Jean Dumitrașcu, avându-l invitat pe istoricul Cornel Popescu, managerul Muzeului Județean Argeș.

■ Dezbaterea cu tema "Împreună pentru fericire! - Soluții anti-bullying", în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul „Și noi avem drepturi!", coordonat de promotorul cultural Alexandra Grigorescu și organizat în parteneriat cu Organizația „Salvați Copiii" – Filiala Argeș.

■ Dezbaterea cu tema „Prietenie Româno-Tunisiană. Noi realizări", în cadrul proiectului „Ferestre culturale", coordonat de jurnalistul Ahmed Jaber, având-o invitată pe E. S. Raja Jhinaoui Ben Ali, ambasadorul extraordinar și plenipotențiar al Republicii Tunisiene în România.

■ Dezbaterea cu tema „Învierea Mântuitorului, Îndumnezeirea Omului și Viața Veșnică", în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul „Cultură și Credință în Societatea Contemporană", coordonat de conf. univ. dr. Marius Andreescu, de la Facultatea de Drept a Universității Pitești, avându-l invitat pe preot prof. univ. dr. Ion Popescu.

■ Prelegerea cu tema "Modelele morale și viață bună", în cadrul proiectului sub genericul „Cugetările unui om de graniță", susținut de consilierul pentru dezvoltare personală și scriitorul Radu-Alexandru Dincă.

■ Dezbaterea cu tema "Priceasna, cântare creștină", în cadrul proiectului „Medalion artistic cu Mariana Claudia Filipescu", având-o invitată pe Teodora Păunescu, interpretă de pricesne.

■ Prelegerea cu tema „Revista-document Restituiri Pitești nr 1/2023", în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul „Istorie și istorii cu Marin Toma", coordonat de istoricul Marin Toma, redactorul-șef al revistei-document „Restituiri Pitești".

■ Prelegerea cu tema „Mihai Eminescu. Luceafărul. 150 de ani de la concepție. 140 de ani de la publicare", în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul „Teme culturale în emoții raționale", coordonat de scriitorul, eminescologul și profesorul de limba și literatura română Lucian Costache.

■ Dezbaterea cu tema „Prevenție, sfaturi medicale, stil de viață sănătos", în cadrul proiectului sub genericul „La vama vremii", coordonat de publicistul și scriitorul Nicolae Badiu, avându-l invitat pe dr. Ovidiu Stancu, medic de familie.

■ Prelegerea cu tema „Cum punem haina tristeții în cui?!", în cadrul proiectului de dezvoltare personală sub genericul „De la breaking news la armonia sufletului", susținut de psihologul-clinician Violeta Popa.

■ Prelegerea cu tema „Oameni înviați. Cazuri istorice", în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul „Biografii de excepție", susținut de muzeograful, istoricul și scriitorul Octavian Dărmănescu.

■ Prelegerea cu tema "Rugăciunile poeților", în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul "Literatura Română Necanonică", susținut de poeta și profesoara de limba și literatura română Iudita Dodu Ieremia.

Dezbaterea cu tema "Înțelepciunea ascunsă din operele populare", în cadrul proiectului de dezvoltare personală sub genericul "Lumea interioară între mit și știință", coordonat de promotorul cultural prof. Alexandra Grigorescu, având-o invitată pe Mirela Tudor, profesor de antropologie gnostică.

Dezbaterea cu tema „Sănătate în Trinitate", în cadrul proiectului de dezvoltare personală sub genericul „Mișcarea, Esența Creației", coordonat de dr. fizioterapeut Petruța-Daniela Mihăilescu.

■ Prelegerea cu tema „Postmodernismul Contemporan și Drepturile Omului", în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul „Cultură și Credință în Societatea Contemporană", coordonat de conf. univ. dr. Marius Andreescu, de la Facultatea de Drept a Universității Pitești, având-o invitată pe dr. Mihaela Stănciulescu, Consilier la Instituția Avocatul Poporului.

■ Dialogul cu tema „Cristina Onofre, o scriitoare cunoscută mai mult în Franța decât în România", în cadrul proiectului de dezvoltare personală „Arta Devenirii", coordonat de scriitoarea Silvia Grigore, având-o invitată pe scriitoarea Cristina Onofre.

■ Dezbaterea cu tema „Despre viață, trăire și emoție în muzică", în cadrul proiectului de dezvoltare personală sub genericul „Viața merge înainte", coordonat de poeta ing. Simona Vasilescu, având-o invitată pe prof. univ. Codruța Elena Oprea.

■ Dialogul cu tema "Vise, reverii, vedenii", în cadrul proiectului sub genericul "Personalități culturale piteștene", coordonat de scriitorul Jean Dumitrașcu, avându-l invitat pe poetul, criticul literar Mircea Bârsilă.

■ Prelegerea cu tema „Prietenul nostru, Camus", în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul „Colocviile Municipiului Pitești", coordonat de redactorul-șef al revistei Argeș, scriitorul dr. Leonid Dragomir, avându-l invitat pe romancierul și jurnalistul Bedros Horasangian.

■ Dezbaterea cu tema „Secretul Doctorului Eliade", în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul „Clubul literar-artistic Mona Vâlceanu", coordonat de editorul, scriitoarea și profesoara de limba și literatura română Maria Mona Vâlceanu.

■ Prelegerea cu tema „De ce ne înșelăm des și în multe privințe?", în cadrul proiectului sub genericul „Vaccin împotriva virusului manipulării", susținut de sociologul, scriitorul și jurnalistul George Smeoreanu.

■ Ediția din luna aprilie a proiectului cultural-educativ sub genericul „Confluențe literare", coordonat de poeta și profesoara de limba și literatura română Allora Albulescu: *Membrii Asociației Creatorilor de Ficțiune vă invită la o întâlnire sub genericul „Totuși, cu fața spre Înviere"...*

„Ferestre culturale"- invitată, E. S. Raja Jhinaoui Ben Ali, ambasadorul extraordinar și plenipotențiar al Republicii Tunisiene în România.

„Colocviile Municipiului Pitești" - invitat, romancierul și jurnalistul Bedros Horasangian.

„Cultură și Credință în Societatea Contemporană" - invitat, preot prof. univ. dr. Ion Popescu.

„Confluențe literare" - Asociația Creatorilor de Ficțiune: *„Totuși, cu fața spre Înviere"...*

Rubrică realizată de **CARMEN ELENA SALUB**

Vlad Alui Gheorghe

Polifonic

Seducătorii

Se întâmplă uneori la case mai mari, în vestul Europei, să fie un meci în care o echipă este condusă în minutul optzeci și nouă cu un scor imposibil de întors fie și cu toate prelungirile din lume, și să vezi fanii în tribune cântând și bucurându-se ca și cum meciul abia a început, de parcă ar mai fi timp de întors viața de la capăt și nimic să stea în calea unui success probabil. Și în condițiile astea, ca om de pe teren, chiar dacă nu mai ai cum să faci nimic, parcă nu doare așa tare, parcă tot simți că poți pleca acasă oarecum împăcat că ai făcut tot ce ai putut dar n-a fost să fie și în seara aia. E același sentiment care te încearcă și la final de „Titanic” să zicem, atunci când toate se năruie, dar formația cântă fără întrerupere până în ultima clipă. Am scos în evidență aspectele acestea pentru că în peisajul muzical românesc există o formație care îmi comunică mai mult decât oricare alta determinarea și bucuria de a cânta până în ultimul moment chiar și când vedem că urmează să se termine lumea într-un fel pe care l-am așteptat sau nu. Formația aceasta este „We Singing Colors”, un duo indie compus din Roxana Niculae și Andrei Hațegan, care de vreo doisprezece ani au produs în mod constant muzică, au lansat trei albume, o sumedenie de videoclipuri, și-au plimbat muzica prin cele mai nebănuite colțuri ale lumii în țări precum India, Marea Britanie, Japonia, Slovenia, Serbia, Ungaria, Spania, Bulgaria, Moldova, și demonstrează de fiecare dată cât de multă bucurie poate să producă muzica fie că ești pe o scenă în fața a sute de oameni, sau într-un taxi prin București.

Dacă este ceva ce poate defini exact muzica celor de la We Singing Colors este experimentul perpetuu. Încă de la primele piese lansate în 2011, proiectul compus atunci doar din Andrei Hațegan propunea o nouă abordare a chitarei acustice, cu versuri cât se poate de elitist-avangardiste, cu o grafică minimalistă și un aer britanic ce te făcea să te întrebi serios dacă sunt de-ai noștri sau nu. Și zic de experiment pentru că norocul a făcut ca undeva prin anii 2012-2013 să îi văd la un concert în Iași în formula de duo. Înainte să înceapă concertul, pe scenă erau întinse mai multe instrumente și jucării, iar de la prima piesă și până la finalul bisurilor am înțeles de ce erau toate acolo, și cât de minunat au reușit să le integreze în piese, ducând experimentul la rang de show în toată regula.

Primul album „Made of wool, made of heavy metal”, apărut în anul 2014, a fost o adevărată furtună, adunând laolaltă o parte din piesele pe care formația le-a scris până la acel moment, schițând o poveste care a funcționat perfect. Explozia de bucurie pe care o vezi pe scenă devine molipsitoare, iar în cel mai scurt timp intri fără să vrei în filmul lor și mergi cu povestea până la capăt.

„Lone Learner”, cel de-al doilea album, apare în 2018. Stilistic, păstrează linia pornită de primul album, cu 2 voci care se completează perfect, cu versuri în engleză, dar cu orchestrație mult mai nuanțată. Piese ca *Out of the city*, *Hunger* sau *New sport* demonstrează din nou puterea formației de a experimenta până în punctul în care muzica ajunge să te surprindă prin cât de neconvențional, în comparație cu trendurile locale, poate suna, și cât de mult găsești influențe de la artiști precum Lana Del Rey sau Beck în piese în care poate nu te așteptai să vezi mari profunzimi.

În anul 2023, chiar la început de primăvară, apare albumul al treilea – „Hopium”. Au trecut cinci ani de la albumul precedent, au fost vremuri când se cânta lejer peste tot, după a venit o perioadă când nu s-a mai cântat deloc, și mai apoi cu oareșce greutăți s-a cântat iar, dar în condiții care mai de care mai speciale. N-a fost ușor pentru nimeni, dar cu atât mai mult am fost nerăbdător să văd acest album pentru că au trecut cinci ani în care toți am trăit un adevărat carusel de emoții și stări contradictorii, și unde mai bine de văzut asta decât pe un album scris în tot acest timp. Albumul este ca de fiecare dată, peste așteptări. În primul rând, m-a bucurat enorm că au mai scris și în limba română, lucru pe care nu prea îl practică, și e păcat, pentru că le iese foarte bine. În piesa De noi ne oferă o mostră de versuri în limba română, și sincer, nu sunt rele deloc: „Trecutul de azi pe mâine să-mi ajungă/ Mi-a rămas lumea mică, a început să mă strângă”, sau „Dau calul meu pe-un nebun de legat/ Azi mă simt singur într-un mic pătrat/ Trec pe lângă o bancă, dar nu mă opresc/ Nici să m-așez, nici să mă-mbogățesc”. *(De noi)*

Lumea surprinsă în piesele de pe albumul „Hopium” surprinde lumina de la capătul tunelului, pe care toată lumea o invocă atunci când este o situație limită. Chiar dacă situația nu a fost tocmai roz, We Singing Colors a căutat în permanență să fie raza de soare care răsare pe strada ta dacă le dai play. Nu au lăsat niciodată nimic să le stea în cale, și cu îndârjirea muzicienilor de pe „Titanic”, sau a galeriei neobosite și-au dus treaba până la capăt. Piesa *Default tone* parcă ne transportă înapoi în perioada de lockdown în care intimitatea casei a devenit cu adevărat o lume, și prin acest videoclip se vede angajamentul formației de a demonstra cât de mult poți găsi în foarte puțin dacă ai starea potrivită.

We Singing Colors sunt de neoprit. Am văzut asta de fiecare dată. Sfârșitul lumii dacă ar veni mâine, cu siguranță ei ar pune mâna pe instrumente și fără îndoială că ar găsi o soluție să ne scape pe toți. Și dacă nu o găsesc, vor cânta cu aceeași bucurie până când numai ei au mai rămas să stingă lumina.

Bun de tipar

Piramide, jocuri de table și masculi toxici

■ GEOMETRIE CULTURALĂ. În editorialul revistei Apostrof (nr. 3/2023), Marta Petreu desenează forma ideală a unei literaturi: “O cultură națională nu poate fi mai bună decît intelectualii și creatorii mari pe care-i are – respectiv, o literatură nu poate fi mai bună decît scriitorii mari pe care-i are. Scriitorii mari nu există dacă nu există un ecosistem cultural complex în care să se nască și să crească. Forma ideală a unei literaturi importante este, cred, trunchiul de piramidă. Nu piramida. O literatură importantă are ne nu un scriitor mare, nu un vîrf de piramidă, ci mulți autori importanți adunați în treimea de sus a trunchiului de piramidă. Pentru ca o cultură să devină importantă, pe lîngă talente, are nevoie de un spirit critic cultivat, civilizat și onest. În lumea criticii literare, în general în lumea culturii, adevărul este (sau: în mod ideal, ar trebui să fie) o valoare la fel de necesară precum gustul”. Bună lecție de geometrie a spiritului!

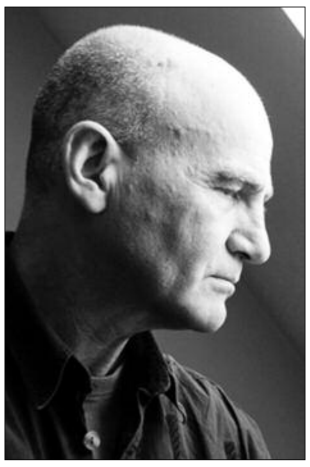
■ MATEI VIȘNIEC ȘI JOCUL DE TABLE. În numărul din martie a.c. al revistei Vatra, Matei Vișniec povestește despre rolul hazardului în creația sa literară. Deseori, întâmplarea i-a oferit posibilitatea de a scrie piese de teatru, de a cunoaște oameni interesanți, de a medita asupra unor teme și idei. Dar jocul hazardului se manifestă și în... jocul de table! “Deseori, gîndindu-mă la piesele evocate mai sus mă întreb: le-aș mai fi scris în absența incitărilor respective, dacă nu aș fi întîlnit oamenii care să-mi ceară să le scriu, dacă nu m-aș fi aflat într-un moment potrivit într-un loc potrivit (la un festival, de exemplu)? Sunt întrebări destul de tulburătoare și din această cauză spun că jocul cu hazardul e un subiect de reflecție; el mă preocupă de fapt cînd aveam vreo zece ani datorită altor... circumstanțe. Nu, nu eram un mare gînditor la zece ani, dar tatăl meu juca table cu mare pasiune iar eu îl urmăream fascinat. În micul meu oraș natal multă lume, de altfel, juca table, răsunau zarurile în multe case și curți. Tata juca deseori cu vecinii, cu prietenii (...) Observam deci cum jucau adulții între ei, dar și raportul lor cu hazardul. Erau unii care le șopteau zarurilor: «Acuma vreau un 6-6. Hai, hai, că poți!» și ieșea un 6-6. Cu hazardul trebuie, s-ar părea, să discuți, să dialoghezi în gînd fără îndoială dar și cu voce tare... Jocul cu hazardul l-am învățat de atunci și aș spune că am fost un foarte bun jucător de table, ceea ce sînt și acum și pot accepta orice provocare (...) Nu numai că acest joc m-a urmărit, nu numai că l-am jucat cu pasiune în anii cît am fost elev la Rădăuți, dar am continuat și la București și am avut plăcerea să înfrunt jucători din lumea scriitoricească... Iar în această lume am întîlnit, trebuie să recunosc, jucători mult mai buni decît mine. Un mare jucător de table (...) a fost dramaturgul Iosif Naghiu. Un om foarte generos. Cînd l-am cunoscut, la București, eu eram deja tînăr poet cu cărți de poezie publicate, dar și dramaturg în căutare de trupe care să-mi joace piesele. Între 1980 și 1987, ca profesor, am făcut o navetă infernală într-un sat situat la 30 de kilometri de București (recurgeam la patru mijloace de transport – autobuz, metrou, tren si bicicletă!). Deseori, seara, cînd mă întorceam de la școală eram prea deprimat ca să mă mai duc acasă. Mă duceam fie la restaurantul Uniunii Scriitorilor, fie la Naghiu care avea mereu casa deschisă. La Ioșca, cum îi spuneau prietenii, puneam evident de o tablă, după ce desfăceam cîte o conservă de pește și beam cîte o vodcă. La Ioșca veneau și alți scriitori, răsfoiam presa literară, discutam despre cărți și oameni, comentam ultimele stupidități politice și, evident, jucam table. Deseori se prezentau la aceste partide și alți jucători, printre ei un geniu al acestui joc, și anume dramaturgul, astăzi uitat, Radu Dumitru (...) A scris extrem de puțin, dar ce tablagiu era! Dacă dădea un zar prost se ridica în picioare, se agita și striga «ce mi-ai făcut!». Dialogul lui cu hazardul era unul direct și în același timp umil pentru că se ruga la zeul norocului: «Hai! Nu mă lăsa, hai că poți! Știu că poți!». Într-un fel încerca să flateze hazardul. Uneori reușea să dea și de trei ori la rînd 6 – 6, și asta fără să trișeze. Totul ținea de concentrare, de impetuozitate și de raporturile sale cosmice, misterioase, cu hazardul”.

■ VIAȚA, CA UN ROMAN POLIȚIST. De ce ni se ia viața și cine-i criminalul? Se întreabă Andrei Codrescu, în revista *Scrisul românesc* (nr. 233, din 2023). “WHO DONE IT? Asta-i forma romanelor polițiste și a literaturii. Who done it? Cine a comis crima? Cine-i infractorul? Clar e numai că o crimă a fost comisă: un suflet a fost împins într-un tub de carne care putrezește. Corupția este relativ înceată dar cu fiecare măsură de timp putrezirea adaugă un gram de frică. Nu ar fi greu de scăpat din tub în tinerețe, dar fiecare an adaugă frică de anul care vine. Eu bănuiesc că trupul coace un surplus care se cheamă viața, un element chimic pentru dezvoltarea sufletului pedepsit. Cine ne-a pedepsit, cine a făcut-o, care-i criminalul? Teologii nu au probleme: un zeu sau zei au nevoie de acel element chimic (viața noastră trăită prin corp) ca să-și susțină existența ⟶

litere

Alexandru Jurcan

Cei opt munți și tăcerile albe

În 2017 a apărut la *Polirom* romanul lui Paolo Cognetti – *Cei opt munți* - tradus de Cerasela Barbone. O carte fără efuziuni zgomotoase, dar care atinge sufletul prin tristețea tăcerilor, printr-o prietenie dincolo de cuvinte. Pietro aparține orașului, Bruno trăiește în satul de munte, acolo unde cei doi se cunosc din copilărie. Timpul trece ca un tăvălug implacabil, ei devin maturi, fiecare alege o altă cale, dar stabilitatea înseamnă întâlnirile lor periodice în casa de pe culme, construită împreună, pe locul cumpărat de tatăl lui Pietro.

Iată că Felix van Groeningen și Charlotte Vandermeersch (un cuplu belgian) au ecranizat romanul în 2022 (premiul Juriului, Cannes, 2022), cu actorii Luca Marinelli și Alessandro Borghi. Au ales o imagine de format 4:3, care ne apropie mai mult de intimitatea personajelor, ne implică firesc. Cred că niciodată n-am văzut muntele filmat astfel, cu poliritmie somptuoasă, absolut magică, nemaivăzută. Muntele devine un adevărat personaj, integrat perfect în alchimia celor doi bărbați. Pietro străbate lumea, ajunge în Nepal, în timp ce Bruno rămâne în satul din Val d'Aoste, trăiește cu Lara, au o fetiță... Din când în când, întâlnirea cu Pietro în casa comună de pe munte. O oază. Culise de viață. Odă muntelui. Atmosferă bucolică. Unde se opresc căutările inițiatice? Are rost alergarea? Nu cumva, ca în *Alchimistul* lui Coelho, fericirea e la doi pași și trebuie să ne îndepărtăm ca să-i observăm prezența? În casa LOR, liniștea copilăriei se cuibărește din nou în ei, la lumina focului. Fiecare respectă libertatea celuilalt. Să fie, oare, portretul unei generații ce caută sensul vieții? Nu cumva e un film al ratării? Zgomotul morbid de avalanșă sugerată în final, ca un clopot premonitoriu, are conotații ezoterice, dincolo de comunul *carpe diem*? Melancolie, poezie, filosofie a vieții. Muzica lui Daniel Norgren creează adesea o contrapondere emoțională. Cei doi actori sunt... de acolo..., adică o revelație totală.

Iar acum citesc *Fericirea lupului* de același Cognetti (Polirom, 2022, traducere de... Cerasela Barbone). Altă bijuterie literară, fără înflorituri, cu muntele mereu în prim-plan. Fausto are 40 de ani, iar Silvia 27. El e scriitor, ea pictoriță. Fiecare caută în viață acel ALTCEVA și iată-i în stațiunea de ski Fontana Fredda, în restaurantul *Le festin de Babette*. El bucătar, ea chelneriță. Mai apoi, Silvia pleacă spre ghețarul Felik, iar Fausto coboară în oraș pentru a-și finaliza divorțul. Torenții de munte, avalanșele, tăietorii de lemne, echipe de alpiniști, turiști găsindu-și odihna veșnică acolo sus – o natură dură, sălbatică, dar uluitoare. Plus o poveste de dragoste cu urcușuri și coborâșuri, între zăpezi și versanți abrupți. Nimic nu e previzibil în acest imn adus naturii și oamenilor care și-au asumat destinul. Ce își dorește Fausto? Să scrie, să bea, să iubească și să trăiască de azi pe mâine. Avea mereu un caiet în rucsac și se oprea după două sau trei ore, stând pe o piatră sub cerul liber, încercând să pună în cuvinte frumusețea din jur. Să împărtășească revelațiile. Lucrează mai apoi la restaurantul lui Babette, la trei mii de metri altitudine, acolo unde s-au întors și lupii, să-și caute fericirea. A nu sta în loc, a te feri de inerție, a tatona, a cunoaște...

→ sau nonexistența. Dacă zeii dorm au nevoie de Xanaxul nostru corporal să doarmă liniștiți. Poate fac altceva, imposibil de conceput pentru noi. Creierul nostru este înconjurat cu un cerc de cretă: nu se poate ieși. Teologii numesc Zei aceste forme necunoscute de inteligență".

■ HAKA NU, ZARZAVAT DA! În *România Literară* (nr. 14/2023), Alexandru Călinescu povestește despre o emisiune TV din Franța, la care a fost invitată ministra Sporturilor, Amelie Oudea-Castera, în dialog cu o jurnalistă feministă, Maia Mazaurette. "Doamna ministru a subliniat de la bun început însemnătatea dezbaterilor societale și a dimensiunii etice a sportului. Pentru jurnalista feministă, această introducere a fost mană cerească: a orientat instantaneu discuția către chestiunea gravă și vitală a «masculinității toxice». Să nu se înțeleagă, a adăugat ea, că toți bărbații sunt toxici: nu, dar «există în rolul masculin tradițional elemente care sunt toxice, precum violența, indiferența sau disprețul față de femei». Au urmat mai multe exemple de acțiuni viriliste și violente, cum ar fi demonstrația războinică a jucătorilor de rugby din Noua Zeelandă, faimoasa Haka, prin care ei se mobilizează și, totodată, își intimidează adversarii. Alt exemplu considerat revoltător: jucătorii de tenis care, înfuriindu-se, dau cu racheta de pământ și o fac bucăți (...) Să ne întrebăm, așadar, precum Cernîșevski: ce-i de făcut ? Soluții există, ne asigură Maïa Mazaurette, și ne sugerează câteva. Astfel, e de dorit ca bărbații să fie împiedicați, pe cât se poate, să se afle ... între bărbați și să se lase antrenați în competiții în care trebuie să se înfrunte, ceea ce le stimulează instinctele animalice (...) Concluzia doamnei ministru: „Trebuie să combatem stereotipurile". Un îndemn pe care câțiva primari ecologiști ai unor orașe franceze l-au anticipat: au scos asfaltul din curtea școlilor și au făcut acolo grădini de zarzavat, pentru ca și fetele și băieții să se deconecteze îmbinând plăcutul cu utilul".

■ CUM SĂ AJUNGI MASCUL ALFA. În revista *Orizont* (nr. 3/2023), biologul Alexandru Stermin povestește despre comportamentul animalelor: "încă nu știm exact ce gândesc cimpanzeii, dar un cimpanzeu care vrea să ajungă să fie masculul dominant al grupului începe cu niște strategii în care se împrietenește cu prietenii masculului Alfa și apoi creează conflicte între prietenii lui și mascul". Exact așa e și la scriitori!

ARGUS

Adrian Vasiliu

Muzică și muzichie

Capitala muzicii

Când asculți multă muzică și mai ești și pasionat de călătorii, ajungi, fie că vrei, fie din întâmplare, în locuri despre care ai auzit nu numai din articole turistice, ci și din cântecele artiștilor mai mult sau mai puțin cunoscuți. Ceea ce te impresionează și mai mult, pentru că te pui, pentru câteva clipe, în locul celui care-a cântat despre respectivul loc. Mi s-a întâmplat asta de zeci de ori până acum, începând cu plimbarea prin Piața Romană, unde căutam adresa lui Nicu Alifantis (Piața Romană, numărul 9), sau prin Cișmigiu, care-mi amintește de fiecare dată de cover-ul realizat de Vama Veche după celebra Hotel California de la The Eagles. Și continuând cu alte capitale europene, precum Parisul, despre care au cântat zeci de artiști și trupe, printre care și Rammstein (Frühling in Paris) și unde au filmat mulți clipuri legendare (preferatul meu este Truly Madly Deeply de la Savage Garden). Sau cu Londra, acolo unde lumea se pozează pe trecerea de pietoni din fața celebrului studio Abbey Road, unde-au înregistrat Beatleșii. Dar cele mai multe referințe despre muzică le-am întâlnit în New York, metropolă unde găsești practic la tot pasul locuri legate de artiști importanți. Cel mai important loc mi se pare Fifth Avenue, acolo unde pașii îți sunt mereu acompaniați de celebra piesă a lui Sting (An Englishman in New York), cel puțin până ajungi la Tiffany's & Co., acolo unde o trupă de pe vremea adolescenței mele, Deep Blue Something, cânta despre micul dejun. După care treci pe Sixth Avenue, unde ai Radio City, celebra sală unde au cântat interpreți de legendă, precum Stevie Wonder, BB King și chiar Michael Jackson. Un pic mai încolo vezi cea mai importantă sală din lume, Madison Square Garden, unde cântă și acum toți artiștii importanți ai lumii. Și, firește, ai Broadway, locul celor mai spectaculoase musical-uri. Iar dacă te îndepărtezi puțin de centrul Manhattan-ului, ajungi în Central Park, locul celebrului concert Simon and Garfunkel din 1981, zonă unde locuiesc o grămadă de vedete (inclusive Madonna), foarte aproape de locul unde-a fost asasinat John Lennon (în memoria lui, o parte din parc a fost botezată Strawberry Fields). De cealaltă parte a celei mai importante insule din lume ai Chelsea, unde există încă hotelul cu același nume, unde au stat artiști precum Leonard Cohen sau Sid Vicious (Sex Pistols). Și un pic mai departe ajungi în Greenwich Village, unde sunt cluburi precum Cafe Wha?, unde au cântat, printre alții, Jimi Hendrix și Bob Dylan, și unde sunt mici teatre de revistă. Dar există în New York mult mai multe locuri legate de muzică, pe care, pe motiv de spațiu limitat, nu le pot mentiona aici. Dar care au contribuit din plin la impresia de capitală a muzicii pe care Marele Măr mi-a lăsat-o.

Nota redacției:
O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendința scriitorilor actuali – incitați de tehnica ultramodernă – este să trimită același text la cât mai multe publicații, ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. Din acest motiv, vă rugăm să trimiteți materiale originale, care nu au apărut inițial în volume, reviste etc.
Revista **Argeș** primește doar texte în format electronic, cu diacritice, corectate (format *rtf, Times New Roman, 12 pct., la un rând, cu notele de subsol la finalul textului, nu în josul paginii).

Fiecare autor care semnează în revista **ARGEȘ** răspunde moral și juridic de conținutul afirmaților sale. Materialele aduse în redacție nu se înapoiază.

Număr ilustrat cu lucrări de IOAN MARCHIȘ

Consilier artistic: IOAN MARCHIȘ
Corectură: JEAN DUMITRAȘCU

Revista **ARGEȘ** poate fi procurată și prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediție fiind suportate de către expeditor.

IMPORTANT!
Vă puteți abona pentru anul 2023, costul abonamentului fiind de 50 lei/an. Plata se face prin mandat poștal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Pitești, Casa Cărții, Pitești, O.P. 1, cod 110013. Tel./fax: 0248/219976.

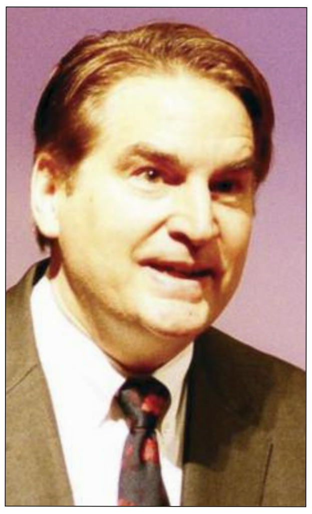
ARGEȘ
● **Revistă lunară de cultură**
● Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Pitești** și a **Uniunii Scriitorilor din România**
● Editată de **Centrul Cultural Pitești**
● Membră **ARIEL**

Senior editor: **CALINIC, Arhiepiscop al Argeșului și Muscelului**
Redactor-șef: **LEONID DRAGOMIR** (leoniddragomir@yahoo.com)
Secretar de redacție: **SIMONA FUSARU** (fusaru@gmail.com, https://fusaru.blogspot.com/)
Consilier editorial: **NICOLAE OPREA**
Redactori: **MARIANA ȘENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, JEAN DUMITRAȘCU** (jeandumitrascu@yahoo.com)

Redacția: Pitești, Casa Cărții, Centrul Cultural Pitești
tel./fax: 0248/219976
e-mail: revista.arges@gmail.com
https://www.facebook.com/Revista-Arges
http: www.centrul-cultural-pitesti.ro
Revista poate fi citită, în format electronic, la adresa: https://centrul-cultural-pitesti.ro/revista-arges-prezentare/
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la VENUS PRINTING SOLUTIONS Iași

litere

David McMurray

A few words about David McMurray

As I write today, cherry blossoms are blooming outside my home where I live in Japan. At my university campus in Kagoshima, I write the Asahi Haikuist Network column with the help of haikuists all over the world, including Romania. Although I have not met face-to-face with more than a few of the contributing poets over the years, I feel as if I know them vicariously through their haiku about their pets, gardens, and neighborhoods. For example, I often wonder about the magical place in Bucharest where Florin Golban has built a balcony. He once wrote tantalizingly: *Orion and I / on the balcony / winter sky.* From this very same perch, the learned **Arges** columnist also wrote this line of poetry: *climbing on the roof the lilac branches punching the moon!* I most enjoy judging haiku contests, and regularly select winners for Ito En Oi Ocha in Tokyo, and photo haiku contest winners for Matsuyama City. I am a professor of intercultural studies at The International University of Kagoshima and I give lectures on international haiku to as many as 150 students in one classroom. At the Graduate School, I supervise students who research haiku and we often read and discuss haiku penned in English by seasoned ,Romanian poets such as Ana Drobot, Dan Iulian, Simona Brinzaru, Mihaela Babusanu, Mircea Moldovan, and irela Brailean. Until we have an opportunity to meet, I would be happy to ship readers of the Arges column a copy of my most recent book, "Teaching and Learning Haiku in English." Here are ten of my haiku penned under my pseudonym, Mack:

Câteva cuvinte despre David McMurray

Acum când vă scriu, cireşii sunt în plină floare în faţa casei mele din Japonia. În campusul universitar din Kagoshima, scriu rubrica *Asahi Haikuist Network* cu ajutorul autorilor de haiku din întreaga lume, inclusiv din România. Cu toate că de-a lungul anilor nu m-am întâlnit decât cu câţiva dintre autori, am impresia că îi cunosc prin intermediul poemelor despre animalele de companie, grădinile şi cartierele lor. De exemplu, mă întreb deseori despre locul magic din Bucureşti unde Florin Golban şi-a construit un balcon. La un moment dat a scris atrăgător aşa: *privind din balcon / cerul de iarnă / eu şi Orion.* Din acelaşi loc înalt, cunoscătorul editorialist de la revista **Argeş** a scris acest poem într-un vers: *căţărate pe acoperiş / crengile liliacului / înţeapă luna.* Cel mai mult îmi place să jurizez concursurile de haiku şi să selecţionez de fiecare dată câştigătorii pentru Ito En Oi Ocha din Tokyo şi câştigătorii concursului de haiku la fotografie organizat de oraşul Matsuyama. Sunt profesor de studii interculturale la Universitatea Internaţională din Kagoshima şi susţin prelegeri despre haikuul internaţional pentru o clasă de 150 de studenţi. La Şcoala postuniversitară conduc activitatea de cercetare a studenţilor privind haikuul, unde citim şi analizăm haikuuri scrise în engleză de către poeţi români cu experienţă cum ar fi Ana Drobot, Dan Iulian, Simona Brinzaru, Mihaela Băbuşanu, Mircea Moldovan şi Mirela Brăilean. Până când vom avea ocazia de a ne întâlni, aş fi bucuros să le trimit cititorilor rubricii din revista „Argeş" un exemplar din ultima mea carte apărută, "Teaching and Learning Haiku in English". Vă prezint zece dintre haiku-urile mele scrise

even the farmer thinks of going to heaven burning crop stubble

până şi fermierul se gândeşte să meargă în rai dând foc miriştii

*
Freshly fallen snow
between the stone church crosses
queues for warm blankets

Nea proaspăt căzută
între crucile bisericii de piatră
cozi la pături calde

*
The swan family
having stayed longer this spring...
return to Russia

Familia de lebede
stând mai mult primăvara asta...
întoarcerea în Rusia

*
Cherry-colored mist
rolls along curves and valleys—
blind masseuse's hands

Ceaţa de culoarea cireşei
se rostogoleşte peste curbe şi văi –
mâinile maseuzei oarbe

*
market gardens...
the flower seller handed
back scented coins

grădinile din piaţă...
florăreasa mi-a înmânat
monede parfumate

*
Summer moon—
light echoes across
the canyon

Luna vara –
lumina reverberează peste
canion

*
sepia photos
faces we once knew
flowers with no names

fotografii sepia
chipurile pe care noi le ştiam cândva
flori fără nume

*
Japanese whiskey
around the autumn campfire
words flared then burned out

whiskey japonez
în jurul focului de tabără toamna
vorbele s-au aprins apoi s-au stins

*
even the farmer
thinks of going to heaven
burning crop stubble

până şi fermierul
se gândeşte să meargă în rai
dând foc miriştii

*
one last look before
getting on the tourist bus
maples in the park

o ultimă privire înainte
de a urca în autocar
arţari în parc

*
unbearably loud
the wordless poem
we never wrote

insuportabil de strident
poemul fără cuvinte
pe care noi nu l-am scris nicicând

Note: "Cherry-colored mist" received commendation from the Romanian Kukai Group "Sharpening the Green Pencil", 2018.

The Asahi Haikuist invites Florin Golban's colleagues to send creative haiku ideas.
https://www.asahi.com/ajw/special/haiku/

Notă: Haikuul „Ceaţa de culoarea cireşei" a fost apreciat laudativ la concursul Romanian Kukai "Sharpening the Green Pencil", 2018. (Ascuţind creionul verde)

Asahi Haikuist îi invită pe colegii lui Florin Golban să trimită teme creative/originale de haikuuri. https://www.asahi.com/ajw/special/haiku/

Valentin Busuioc

Valentin Busuioc, născut la data de 6 iunie 1965, este un poet, romancier, dramaturg şi jurnalist român. Locuieşte în Bucureşti. Este licenţiat în ştiinţe militare şi în jurnalism; studii postuniversitare în ştiinţe militare, jurnalism şi în psiho-sociologie; masterat în management public. Este general de brigadă (rez.) al Serviciului de Telecomunicaţii Speciale. Din anul 1996 este membru al **Uniunii Scriitorilor din România**. A câştigat mai multe premii la concursuri de poezie din România şi din străinătate. Volumul de versuri **Coli de scris** (Editura Junimea, 2018) a primit premiul **Cartea Anului 2018** din partea Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Bucureşti-Poezie. Unele dintre poeziile sale sunt incluse în reviste literare şi antologii de poezie din România, Belgia, Brazilia, Canada, Germania, Italia, Japonia, Slovenia, Marea Britanie, Statele Unite ale Americii şi Turcia.

Valentin Busuioc, born on June 6, 1965, is a Romanian poet, novelist, playwright and journalist. He lives in Bucharest. He has degrees in military and in journalism; postgraduates in military, journalism, psycho-sociology and a masters in public management. He is a Brigadier General (r.) of the Special Telecommunications Service. Since 1996 he is a member of the Writers' Union of Romania. He has won several awards in poetry contests both in Romania and abroad. The volume ***Coli de scris*** (Writing Sheets) received the **Book of the Year 2018** Award from the Writers' Union of Romania's Poetry Branch. His poems are included in magazines and anthologies of poetry in Belgium, Brazil, Canada, Germany, Italy, Japan, Romania, Slovenia, the UK, the USA and Turkey.

*
gândind la tata
mama curăţă via -
plâng amândouă

thinking of father
mother cuts the vine –
both of them weep

*
şi greierii tac –
zburând cu lampionul
fluturi de noapte

even the crickets are silent –
flying with the lantern
night butterflies

*
primii fulgi de nea –
pleoapele motanului
coboară la fel

first snowflakes -
eyelids of the tomcat
it goes down the same way

*
frunza de plastic –
ocolită de furnici
şi de secetă

plastic leaf –
bypassed by ants
and by drought

*
strănut în noapte –
praful de pe mobilă
se mută la geam

sneeze in the night -
the dust on furniture
moves to the window

*
ochii de sticlă
ai trofeului de cerb
atât de umezi

the glass eyes
of the deer trophy
so watery

*
pojghiţa apei –
un fluture se zbate
să îşi ia zborul

the water skin –
a butterfly is fighting
to fly

*
scârţâie poarta –
colivia păsării
se mişcă la geam

the door squeaks –
bird's cage moves
to the window

*
toamnă ploioasă –
umbrela bunicului
s-a deschis în pod

rainy autumn –
grandfather's umbrella
is opening in the attic

*
gară pustie –
în bătaia vântului
ţigara aprinsă

deserted train station –
in the wind
a lit cigarette

Traducere în limba engleză - VALENTIN BUSUIOC

Traduceri de MONA IORDAN

Pagină realizată de FLORIN GOLBAN